

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Opste figuratie van de prochie Wachtebeke
gedelineerd en ghemerkt by my onderscheyden ghe-
weerde Landmeter residentende binnen Wachtebeke naer
de waerachtighe gheschiedenis ten vermaen van Ewige
heere Bevelen van Abbat van St. Pieters nevens Ghent
omme te valideren in Synne Boeck als heersche synons
des Graen van Walbeke vander de reise lichte gheschiede
in conformiteit van contracte in date 24. May 1575
aengeghaven tusschen den Conclere van de Byloche
den Monachien van St. Pieters (Vlaender by Ghent na
Jens Steven van Idghem my Voorvande vissen 14
reynschere 14. h. drijelstreck. Binn van ondersteende
P. De van met parische

Voorwaert afgebrift.
Gent 21 maart 1785

Handwritten signature
N. van der Velden

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, tel. (09) 345 04 63

WOORD VAN DE VOORZITTER

*"Van die dag en dat uur
weet niemand iets af
ook niet de engelen in de hemel"*
Mattheus 24 Vers 36.

Een magere troost voorwaar voor degenen die ongeduldig wachtten op het jaarboek en het 3-maandelijks blad.

WAARDE HEEMVRIENDEN

Uiteindelijk werd Uw geduld beloond want het Jaarboek '95 is verschenen en met veel luister den volke kond gedaan op de receptie in Overslag op 16.02.96. Inderdaad, het is een eind in '96 geworden eer het boek van de persen rolde. Het is dan ook een kanjer geworden, 345 bladzijden, integraal gewijd aan Overslag. Eensdeels aan de geschiedenis van Kerk en Parochie, een kleiner deel aan Omer Van Puyvelde, een in muziekmiddens zeer bekend organist en componist die geboortig is van Overslag en wel eens in de kijker mocht geplaatst. Omstandige uitleg over dit alles werd verstrekt op de receptie waar de vloggen hun boek konden afhalen. Vele leden zullen hun boek intussen thuis bezorgd gekregen hebben, de anderen mogen het eerstdaags verwachten. Al het immense werk dat Paul Hesters heeft verzet om de geschiedenis zo volledig mogelijk te boek te stellen heeft er wel toe geleid dat het laatste kwartaalboekje van onze Heemkring in de brand gebleven is. Het exemplaar dat U heden in handen houdt zou dus in feite het 4e kwartaal '95 moeten behelzen maar is het eerste trimestrieel blad van '96. Vanaf nu verschijnt het ledenblad immers nog 3 maal per jaar. Omdat wij persé het minimum-lidgeld onveranderd willen houden moesten wij ergens inkrimpen. Meteen neemt ook de werkdruk voor de uitgever, om tijdig genoeg lezenswaardig klaar te krijgen, iets af. Om hem nog wat werk uit handen te nemen zijn bijdragen van leden, over geschiedenissen van vroeger, steeds welkom. Een voorbeeld daarvan vindt U elders in dit blad. Meteen ook een oproep om oude foto's te bezorgen voor het jubileum-jaarboek van volgend jaar. Het dikke jaarboek '95 dreigt een serieus gat te slaan in onze kas. Om niet helemaal tot de bedelstaf te worden veroordeeld bieden wij als overdruk het boek "OVERSLAG, Geschiedenis van de Parochie en het

Kerkgebouw" te koop aan de prijs van 500 frank (+ 100 fr. verzendingskosten indien het per post dient bezorgd). Een ideaal geschenk voor al wie zich met dit grensgehucht verbonden voelt. Van de weeromstuit is dit jaar het lidgeld voor nieuwe leden ook opgetrokken tot 500 frank. De oude getrouwen zijn echter van de goeie, zij zijn er met 300 frank van af, hoewel wij met veel genoegen een hogere bijdrage zouden waarderen. Als men nagaat wat je betaalt voor andere vergelijkbare uitgaven in de commerciële sector is het al bij al een spotprijs. Ik denk hier bijvoorbeeld aan "Schooltijd in Wachtebeke", een uitgave die wellicht het lezen waard wordt maar waaraan wij onze medewerking niet konden verlenen omdat wij ons als heemkring niet willen inlaten met commerciële initiatieven, hoe lofwaardig ook. In dit verband haal ik ook aan de pogingen om, in analogie wat gebeurt in andere gemeenten, een boek "Wachtebeke in oude foto's" van de grond te krijgen. Hoewel de uitgever ons terzake vrij gunstige voorstellen deed zijn wij ook hier niet bezweken voor de verlokkingen van de commercie. Hierbij speelde ook het feit dat wij volgend jaar zinnens zijn een fotoboek uit te brengen ter gelegenheid van ons jubileum. Onze Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" werd immers gesticht op 10 DECEMBER 1967 zodat wij volgend jaar ons 30-jarig jubileum vieren. Later dit jaar willen wij dit nog meer in de verf zetten. Intussen wens ik U nog veel leesgenot met het jaarboek en een gul onthaal voor de bestuursleden die het lidgeld komen ophalen, voor zover zij niet reeds Uw deur en geldbeugel passeerden.

De Kringvoorzitter
Cesar DAVID

VOORSTELLING VAN HET JAARBOEK '95 TE OVERSLAG

Het is nog zelden gebeurd maar de publicatie van het jaarboek ging dit keer gepaard met een zekere luister. Misschien als compensatie voor het late verschijnen en zeker ook omdat het een boek betreft dat specifiek een gehucht van onze gemeente behandelt.

Dat het initiatief in goede aarde viel, bewees de grote opkomst. Niettegenstaande de beperkte bekendmaking en het feit dat er op de gemeente nog belangrijke evenementen te doen waren was de opening een grandioos succes. Door panne in de drukkerij en omdat het jaarboek heel wat dikker uitviel dan eerst gepland, was er wel enige druk nodig geweest om voldoende boeken ter plaatse te krijgen om al de gegadigden, leden en boekenliefhebbers, een exemplaar te kunnen meegeven. Uiteindelijk is alles nog goed gekomen en kon ik als voorzitter om 19.45 u. de Burgemeester van Axel en de Burgemeester van Wachtebeke, vergezeld van niet minder dan 3 schepenen, E.H. Pastoor en de vele aanwezigen welkom heten met volgende toespraak.

“Omdat er voor hen geen plaats was in de herberg”

Lucas 2 Vers 7

In plaats van naar een kleine stad zijn wij naar een klein gehucht getrokken, waar er wel plaats is in de herberg, om de geboorte te vieren van het 29e Jaarboek van de Heemkundige Kring “Oud Wachtebeke”. Waarde Kringleden en Genodigden. Het is niet onze gewoonte om een nieuw jaarboek in te huldigen met toespraken en receptie maar deze keer mocht het wel iets meer zijn. Het is immers een lijvig boek geworden, prachtig verlucht met enkele kleurfoto's en volledig gewijd aan Overslag, dit internationale gehucht met zijn zeer specifiek saamhorigheidsgevoel en boeiende geschiedenis. Reden te over dus om dit alles eens in de kijker te plaatsen. Aanleiding voor dit onderwerp was de restauratie van de kerk, waaraan dit boek nog een bijkomende dimensie heeft gegeven. Bij het vele opzoekingswerk omtrent de geschiedenis kwam auteur Paul Hesters ook uit bij de Calvarie en het bas-relief “Het Vagevuur”, aan de achterzijde van de kerk. Zijn bemoeienis heeft er toe geleid dat dit kunstwerk terug in zijn vroegere ere wordt hersteld. Een waakzame aandacht van onze Heemkring om al het schone uit het verleden zoveel mogelijk te behouden, te renoveren of te inventariseren werpt beslist vruchten af. Overslag, Geschiedenis van de parochie en het Kerkgebouw, voorwaar een boek dat in geen enkel Overslags gezin mag ontbreken. Ten behoeve van niet-leden of wie het als geschenk wil aanbieden, hebben wij er een afzonderlijke uitgave van gemaakt. Vermits onze Onder-Voorzitter, auteur Paul Hesters, niet drinkt heeft hij tijd om tijdens de receptie het boek te tekenen en desgewenst van een opdracht te voorzien. Er is hiervoor een tafel voorzien vooraan het podium. Een tweede item in het Jaarboek, te danken aan het onverdroten vorsingswerk en schrijverstalent van ons eminent bestuurslid Wies Creve, is gewijd aan Omer VAN PUYVELDE, een wonderkind uit Overslag, geen sant in eigen land maar bij muzikenners befaamd als auteur van vele orgelwerken en organist van de kerk Onze-Lieve-Vrouw Sint-Pieters te Gent. Geboren als zoon van een Overslagse slager, bespeelde hij reeds op 6-jarige leeftijd het orgel tijdens de hoogmis. Een kunstenaar dus die wat meer erkenning verdient in eigen dorp. De aanwezige leden van onze Heemkundige Kring kunnen het boek afhalen tijdens of na de receptie aan de daartoe voorziene

stand. Zo hebt U Uw juweel vlugger in handen en het bespaart ons heel wat werk voor het thuisbezorgen. Al deze beschouwingen ten spijt weet U amper waarover het gaat want ook ik kreeg de boorling nog niet te zien. Hoog tijd dus om de ware helden van deze avond aan het woord te laten. Ik wil daarom Onder-voorzitter en verantwoordelijk uitgever Paul Hesters vragen het doopceel te lichten van zijn oeuvre.

Daarop nam Paul het woord. In een zeer gedegen en gedocumenteerde toespraak wist hij het publiek te boeien. Het bleek overduidelijk dat hij zijn materie beheerste en de geschiedenis van Overslag grondig bestudeerd had. In een bondig overzicht schetste hij de parochie van in het prille begin met een kapelletje tot het heden en de restauratie die nu bijna voltooid is. Hoewel het onschatbaar is hoeveel tijd en energie hij aan dit lijvig boekdeel gewijd heeft ging zijn betoog niet uit naar eigen inbreng. Zijn dank ging uit naar deze die hem bij zijn opzoekingen en uitwerking geholpen hadden. Voornamelijk Vicaris E.H. Achiel Roets werd welgemeend dank gezegd. Hij immers heeft de integrale tekst nagelezen en op taal- en stelfouten verbeterd. Zo ver ging zijn bekommernis zelfs dat hij zijn opname in het ziekenhuis heeft uitgesteld tot het boek klaar was. Helaas kon hij op deze huldiging niet aanwezig zijn want hij was ernstig ziek in het hospitaal opgenomen. Een welgemeend applaus viel Pauls toespraak te beurt, waarna Wies Creve voor de micro kwam om zijn bijdrage over Van Puyvelde toe te lichten. Velen waren wat verwonderd dat Overslag kon roemen op een musicus. Geen sant in eigen land blijkbaar, maar in muziekmiddens is hij des te meer bekend. In een gloedvol betoog wist Wies de betekenis van Omer Van Puyvelde te plaatsen. Tot slot van zijn betoog bezwoer hij de Heer Burgemeester en Schepenen de naam van Omer Van Puyvelde voor eeuwig te verbinden aan Overslag door het nieuw aangelegde kerkplein naar hem te noemen.

De heer Burgemeester, die natuurlijk “op zijn nest gepakt was”, nam vervolgens het woord met een welwillend oor voor dit voorstel. Hij verheelde echter niet dat zulks nog heel wat administratieve besommeringen met zich zou brengen en dat de hele gemeenteraad daar eerst nog zijn zegje over moest doen. Heel wat makkelijker had Burgemeester De Graaf van Axel het, meer dan het voorstel toejuichen hoefde hij niet te doen. In een ludieke toespraak verwoordde hij zijn verbondenheid met deze 2-landen parochie.

Tot slot nam, namens het gemeentebestuur, Schepen De Vleeschouwer het woord. Lovende bewoordingen voor onze Heemkring streelden ons ego. Bewondering en erkentelijkheid voor het werk van de beide auteurs vormden de hoofdtoon van zijn speech. Eerlijkheidshalve moeten wij bekennen dat het niet bij woorden alleen gebleven is. Een substantiële bijdrage vooraf heeft dit prachtig boek mede mogelijk gemaakt. Na de lofwoorden van onze Schepen en de vele toespraken hadden de meeste aanwezigen “dust” gekregen en derhalve werd Dhust geschonken ter lafenis en om zonder droge keel gezellig te kunnen napraten. Velen maakten ook van de gelegenheid gebruik om hun boek af te halen, en eventueel door de auteurs te laten tekenen. Alleszins een geslaagde avond, voor herhaling vatbaar in volgende jaren.

Cesar DAVID

STAAT VAN ONZE BEVOLKING

OVERLIJDENS 4DE KWARTAAL 1995

† Wachtebeke 21/10/1995

DE VREEZE LEOPOLD, geb. Wachtebeke 17/05/1914, echtg. Juliana STAELENS, Axelsvaardeken 52, 85j.

† Gent 25/10/1995

WILLEMS IRMA, geb. Zelzate 30/09/1932, echtg. Leon Missegheers, Langelede 22, 63j.

† Wachtebeke 01/11/1995

PAYHILLE MARCEL, geb. 09/01/1922, Godshuisstraat 13, 73j.

† Wachtebeke 05/11/1995

PLASSCHAERT IRMA, geb. St.-Kruis-Winkel 16/07/1909, wed. Joris Seijssens, Overslag 11, 86j.

† Gent 80/11/1995

SYS MARGUERITE, geb. Moerbeke-Waas 23/08/1926, echtg. Theophiel Verplancke, Kerkstraat 43, 69j.

† Evergem 12/11/1995

POPPE ALMA, geb. Wachtebeke 09/10/1915, wed. Camiel Wauters, St.-Franciesdijk 4, 80j.

† Gent 20/11/1995

DHOORE KURT, geb. Gent 28/06/1972, zoon van Frans en Andrea Horeweghe, Langelede 61, 23j.

† Wachtebeke 26/11/1995

DAVID ROGER, geb. Moerbeke-Waas 13/12/1938, echtg. Henriette Willems, Ramonshoek 88, 57j.

† Wachtebeke 23/11/1995

THYS MARTHA, geb. Wachtebeke 18/08/1906, wed. Leo van de Voorde, Begonialaan 16, 89j.

† Gent 29/11/1995

MASURE GERARDINA, geb. Ertvelde 19/08/1906, wed. Oscar Galens, Parklaan 6, 89j.

† Wachtebeke 02/12/1995

COPPENS DOMIEN, geb. Kluizen 23/10/1898, wedn. Bertha van de Voorde, Meersstraat 31, 97j.

† Wachtebeke 05/12/1995

DE BRUYNE MAURICE, geb. Moerbeke-Waas 25/01/1906, wedn. Maria de Rechter, Bovenhoek 26, 89j.

† Wachtebeke 09/12/1995

TEMMERMAN MARIA, geb. Gent 28/12/1901, wed. Albertus Boone, Meersstraat 31, 93j.

† Wachtebeke 22/12/1995

SCHEPENS ELZA, geb. Wachtebeke 19/03/1937, echtg. Roger Ongenaë, Walderdonk 99, 58j.

† Wachtebeke 23/12/1995

DECALUWE ACHILLE, geb. Wachtebeke 18/05/1910, jonge man, Ramonshoek 11, 85j.

† Gent 24/12/1995

DECONINCK MAGDALENA, geb. Wachtebeke 31/01/1907, wed. Gustaaf de Laruelle, Godshuisstraat 13, 88j.

† Axel 28/12/1995

VELDEMAN IRENE, geb. Wachtebeke 29/07/1924, wed. Renaat Coppens, Reepstraat 9, 71j.

† Wachtebeke 30/12/1995

VAN WAES MARIA, geb. Sint-Kruis-Winkel 30/05/1901, echtg. Cyriel Van Poucke, Meersstraat 31, 94j.

† Wachtebeke 31/12/1995

BROCHE IRENE, geb. Sint-Amandsberg 29/06/1913, wed. Jules Waeytens, Meersstraat 31, 82j.

† Gent 31/12/1995

SMITZ JORIS, geb. Evergem 23/04/1927, wedn. Yvonne Verlackt, St.-Franciesdijk 25, 68j.

HUWELIJKEN 4DE KWARTAAL 1995

Wachtebeke 20/10/1995

HESTERS CHRIS, Pierets de Colvenaerplein 25, Zelzate
VAN BOCKSTAL VERONIQUE, Stationsstraat 1,
Wachtebeke

Wachtebeke 28/10/1995

DE BOCK WIM, Meerskant 49, Zele
DE CALUWE GREETJE, Kalve 30, Wachtebeke

Wachtebeke 01/12/1995

LAMMENS FREDDY, Langelede 122, Wachtebeke
DE WAELE MARTINE, Langelede 122, Wachtebeke

Wachtebeke 29/11/1995

NEYT STEVEN, Zwaluwlaan 6, Wachtebeke
MIRANDA PETRA, Roggestraat 1, Zelzate

HUWELIJKSJUBILEA 1996 IN WACHTEBEKE

01/03/1996

COPPENS RAYMOND en DE SMET BLANCA,
Spoorwegstraat 32, 50 jaar

02/03/1996

SPRUYT VICTOR en DE MUL MARIA,
Ramonshoek 24, 50 jaar

20/11/1996

DE MEY ALBERT en VERPLANCKE BERTHA,
Meersstraat 25, 50 jaar

04/03/1996

HAMPTON EDUARD en VAN ASSEL GABRIELLA,
Zwaluwlaan 8, 50 jaar

18/12/1996

SCHEPENS THEODOOR en BOCKSTAEL MARIETTA,
Zwaluwlaan 1, 50 jaar

22/05/1996

BRACKE ALBERT en NOENS GERMAINE,
Melkerijstraat 10, 50 jaar

31/12/1996

DE BRUYNE ALOIS en SEGERS MARCELLA,
Langelede 80, 50 jaar

18/06/1996

DE LA RUELLE PHILEMON en SWARTELE GERMAINE,
Reepstraat 12, 50 jaar

04/07/1996

PLOVYT RENAAT en VAN MEULEBROECK IRMA,
Spreeuwstraat 5, 50 jaar

10/07/1996

L'ECLUSE GUSTAVUS en ROETS MARIA,
Kalve 40, 50 jaar

13/07/1996

GUENTER LEO en VANDRIESSCHE FRIDA,
Meersstraat 31, 60 jaar

01/08/1996

BAERS GERARD en COLMAN YVONNE,
Kalve 7, 50 jaar

28/09/1996

IDE ANDRE en TEMMERMAN LINA,
Oudeburgse Sluis 44, 50 jaar

09/10/1996

BUYSSE KAMIEL en DE MEYER ELISABETH,
Kalve 13, 50 jaar

10/10/1996

ROMBAUT HECTOR en DE BAETS ANGELE,
Kerkstraat 38, 50 jaar

24/10/1996

VAN GAEVER JOSEPH en WALBRECHT ELISABETH,
Meersstraat 27, 60 jaar

16/11/1996

VAN HEYGHEN GUSTAAF en VAN DE VOORDE
GABRIELLE, Langelede 142, 50 jaar

24/10/1996

VAN GAEVER GASTON en WAEM MARIE LOUISE,
Stationsstraat 199, 50 jaar

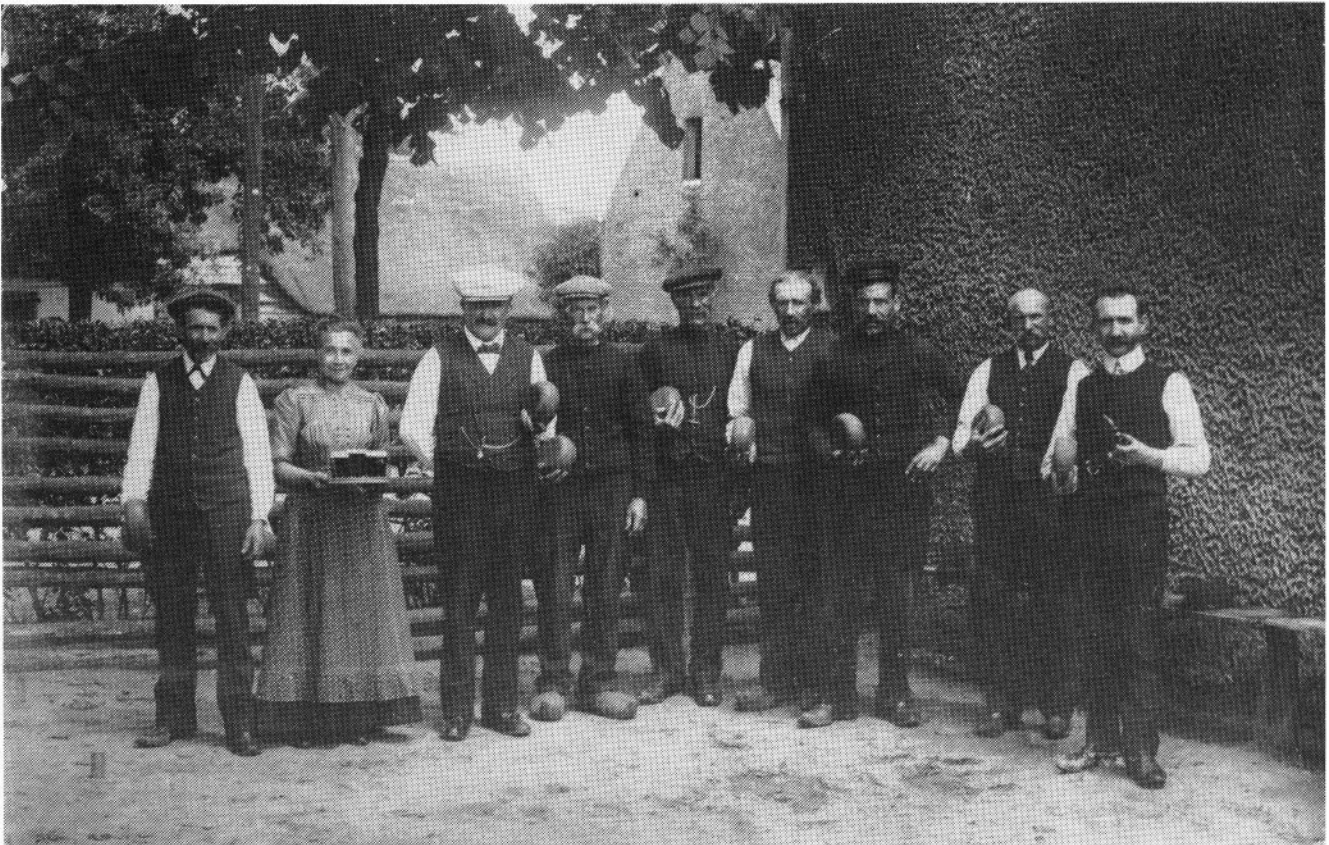
FOTO'S UIT DE OUDE DOOS

Met het oog op de uitgave van een fotoboek over Wachtebeke, als JUBILEUMJAARBOEK '96-'97 - Onze Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" bestaat dan immers 30 JAAR - zijn wij op zoek naar oude foto's van gebeurtenissen, groepen, personen, gebouwen of landschappen. Wij doen dan ook een dringende oproep tot onze leden om hun archief er op na te kijken en ons hun documentatie te bezorgen. Alles wordt terugbezorgd. Wij nemen enkel kopij en bezorgen U het origineel zo spoedig mogelijk terug. De auteur van wat een uniek boek moet worden, is onze secretaris Guy TRANGEZ, Melkerijstraat 42, WACHTEBEKE. Uiteraard kunt U ook terecht bij om het even welk bestuurslid. Een schoolvoorbeeld van wat wij beogen is navolgende foto die wij kregen van mevr. Bertha VERSWALM (wwe van Bakker COONE uit de Molenhoek). Zij bezorgde ons een foto van 'n boldersploeg met beschrijving van de personen die er op staan. Hierna dus haar uitleg bij de foto:

De persoon, eerste van links, is Jan BUERICK die de suisse was in de kerk. De vrouw is Rosalie WILLAERT, gehuwd met Bernard VERSWALM, uitbaatster van de herberg. Nu woont in dat huis de weduwe van Oscar

Hillaert. De persoon naast mijn grootmoeder was de toenmalige notaris VAN DAMME, die was gehuwd met Louise Dhondt. Ze hadden geen kinderen en woonden in het huis waar dokter Hoste gewoond heeft. De 4e persoon heette ROETS Eduard, woonde in het huisje Molenhoek 11, dat nu afgebroken is van Ernest Van Kerckhove. De 5e persoon is een HILLAERT, de voornaam ben ik vergeten, en woonde waar nu de naftepomp is van Pennisol. Ge ziet de gevel op de foto, er zat een venster-tje. De 6e persoon dus was mijn peter Bernard VERSWALM. Een roeper op de verkopen met de bel. De 7e persoon is Louis POPPE, de vader van Madeleine Poppe die nog woont in het ouderlijk huis. De 8e persoon is August VERSWALM, broer van de uitbater Bernard. Die woonde op Kalve. De laatste is mijn vader Frans VERSWALM, eerst kleermaker en daarna brievenbesteller. Ik heb altijd mijn ouders horen vertellen dat ze de herberg moeten sluiten hebben van de Duitsers en dat was in 1917. Het plafond was te laag en het werd toen de schrijfstube van de soldaten. Dit verhaal is echt want ik ben de dochter van Frans Verswalm. Ik ben nu 83 jaar.

Bertha VERSWALM.

L-R Jan BUERICK (oud-suisse in de kerk), Rosalie WILLAERT (echtg. B. Verswalm, grootmoeder van Bertha), notaris VAN DAMME (echtg. Louisa Dhondt), Eduard ROETS barbiër, Phideel HILLAERT, Bernard VERSWALM (grootvader en peter van Bertha Verswalm), Louis POPPE (vader van Madeleine Poppe), August VERSWALM (broer café-uitbater Bernard Verswalm), Frans VERSWALM (vader van Bertha Verswalm)

ONZE JONGENS IN FRANKRIJK (1)

Toen op vrijdagmorgen 10 mei 1940 de hel van de oorlog over West-Europa en België losbarstte, werd iedereen daardoor helemaal verrast. En toch had iedereen zich al lange tijd aan het uitbreken van een dergelijke catastrofe verwacht. Het rommelde al te lang tegen het einde van de dertiger jaren. En dus was men in Brussel ook al lang bezig met de voorbereidingen. Het leger werd 'gemoderniseerd' en uitgebreid, er werden versterkingen aangelegd en die waren al enkele maanden bezet door gemobiliseerden uit vorige lichtingen dienstplichtigen (klassen genoemd), die onder leiding van beroepsmilitairen de rekruten van de lopende klassen kwamen versterken.

De voorbereidingen waren echter niet beperkt tot acties op het uitsluitend militaire terrein. Er werd te Brussel en bij de ondergeschikte besturen nogal wat papier zwart gemaakt bij het uitwerken van administratieve maatregelen die onmiddellijk in werking zouden treden zodra de vijandelijkheden uitbraken. Er werden onder andere lijsten aangelegd van 'staatsgevaarlijke' individuen, Belgische staatsburgers of ook niet, die in de gegeven omstandigheden zonder uitstel in verzekerde bewaring moesten gesteld worden.

De verantwoordelijke hooggeplaatsten braken zich echter ook nog het hoofd over een groot aantal mensen, die helemaal niet staatsgevaarlijk waren, maar die, eenmaal in handen van de vijand, voor hem een reserve aan menselijke krachten zouden betekend hebben. Dat waren de jongens en volwassen mannen tussen 16 en 35 jaar die ofwel nooit militaire dienst hadden moeten doen, ofwel daaraan nog moesten beginnen. Men noemde die hele categorie Belgen de '1e Werfreserve'. Het reilen en zeilen van die werfreserve was in handen van een tweetalig organisme, dat, zoals het toen paste in het ABL (Armée Belge - Belgisch Leger), meestal met zijn Frans-talige afkorting werd aangeduid: het C.R.A.B. (Centre de Recrutement de l'Armée Belge). In het Nederlands kon men het letterwoord trouwens niet zo vlot uitspreken: R.C.B.L. (Recruteringscentrum van het Belgisch Leger).

Op 13 mei 1940, toen het al duidelijk was dat de Duitsers in een ijltempo België binnentrokken, kregen de Wachtebeekse jongens en mannen vanaf 16 tot 35 jaar, die onder de bevoegdheid van het Recruteringscentrum vielen, het bevel om zich zonder verwijl naar Ieper te begeven, met het doel zich te onttrekken aan Duitse bevelen. Men zei er wel niet bij hoe dat moest gebeuren. De mannen konden zich aanbieden op het gemeentehuis,

waar ze ontvangen werden door veldwachter Gustaaf Verswalm, en waar ze een legitimatiepapiertje in handen kregen, voorzien van de gemeentelijke stempel en de handtekening van schepen Aimé De Pauw. Daarmee moesten ze het dan maar redden.

De mannen uit Wachtebeke zijn in verschillende kleine groepen vertrokken. Enkele van die mensen, die nu allen de zeventig voorbij zijn, hebben we opgezocht om hun eigen wedervaren te vertellen. Iedere groep heeft zijn aparte 'reisgeschiedenis' gehad. Wij hopen ook in de volgende edities van ons ledenblad deze reeks verder te zetten. Wij beginnen nu met een weergave van het verhaal van Jeroom Coppens.

* * *

Jeroom was in de nieuwjaarsmaand van 1940 een druk besproken jongen geweest, wegens de heldhaftige rol die hij had gespeeld bij het verdrinkingsdrama, waarbij enkele jonge schaatsers om het leven kwamen. Maar dat is een ander verhaal, waard om apart verteld te worden. Bij die hele geschiedenis was hij nog net geen 16 jaar,

*Jeroom Coppens
net geen 16 jaar oud*

*Het logement van de vier vluchtelingen
in Zuid-Frankrijk*

maar op 14 maart 1940 had hij die verjaardag net wel gevierd. In hetzelfde voorjaar was zijn neef Raymond Coppens uit de Spoorwegstraat eveneens zestien geworden, en dat was ook het geval voor Robert Van Rentergem (nu woonachtig in het Rechtstro).

Recht over het ouderlijk huis van Jeroom in de Kerkstraat woonde de Gentenaar Marc Pyck, die om familiale redenen op dat moment bij pleegouders verbleef, maar blijkbaar bekend stond als inwoner van Wachtebeke op ons gemeentehuis. Marc (velen noemden hem 'Marcus' in die tijd) was toen 17 jaar, en dus zoals de anderen verplicht om de wijk naar Frankrijk te nemen.

De expeditie - of moeten we over de 'vlucht' spreken? - werd aangevat met de fietsen volgeladen. Men kan zich inbeelden in welke gemoedstoestand de ouders van de vier jongens zich bevonden toen die samen vertrokken. Ze gaven hen alles mee wat maar enigszins nuttig en niet te zwaar om dragen was; ze stopten hen vol met goede raad en met al het geld dat ze konden missen. Op 15 mei zwaaide men ten afscheid en verdwenen de vier in de richting van Terdonk-brug. Van daar ging het naar Mariakerke en Drongen: zo trokken ze rond de stad Gent

uit vrees voor een Duits luchtbombardement. Over Deinze, Tielt en Roeselare bereikten ze Ieper, waar ze brood kochten, en Poperinge, waar ze een gedeelte van hun Belgisch geld in Franse munt omzetten. De burgers waren daar heel vriendelijk tegenover die jonge gasten, die volledig op zichzelf aangewezen waren.

In Poperinge moesten ze hun fiets achterlaten en de trein op, richting Abbeville. Heel traagjes, omdat er ettelijke treinen dezelfde richting namen, ging de trein vooruit, en stopte dan nog om de haverklap omdat vele treinen, die alle naar Abbeville wilden, herhaaldelijk werden aangevallen door Duitse Stuka's (duikbommenwerpers). Bij elke stop vluchtten de passagiers uit de trein en doken de droge grachten in.

In Abbeville stond het station in brand. Er volgde een bevel: verder te voet naar Rouen, het valies aan de hand! Er werd maar losjes gesproken over een afstand van 'n goede... 100 kilometer!

Te Rouen zouden ze opgevangen worden in de Caserne Taillandier.

Het was nu zaak om zo vlug mogelijk over de Somme te

geraken, want de Duitse pantsercolonnes naderden snel. Op 20 mei hebben ze trouwens het Kanaal bereikt, precies op dezelfde dag als deze ongewenste gasten ook in Wachtebeke arriveerden. In Abbeville en omgeving vonden onze vluchtelingen, tussen terugtrekkende soldaten en een massa weggegooide uitrustingsstukken, enkele rugzakken van het Belgisch leger. De inhoud van de valiezen werd daarin overgeheveld, wat het marcheren naderhand toch ietwat makkelijker maakte.

Het ging dan verder over het stadje Eu, waar ze behalve wijn en leverpastei, ook nog een kinderwagen buit maakten. De mensen onder ons die die dagen nog hebben meegemaakt, kunnen zich nog voorstellen welke ongeloflijke verwarring in die dagen heerste. Men rustte, at en sliep waar de gelegenheid zich ook maar voordeed. Zo kwam ons viertal pas op 27 mei te Claville-Motteville aan, waar ze werden opgewacht door burgers met een dreigend jachtgeweer: men zag de jonge knapen voor infiltranten van de 'cinquième colonne' aan! De '5e colonne' was de naam die men gaf aan clandestiene medewerkers van de vijand die achter de eigenlijke frontlijn opereerden. Die werden zonder pardon geëxecuteerd, en ook de burgers werden gewaarschuwd waakzaam te zijn tegenover dergelijke indringers. In deze algemene paniek zag het er dus niet goed uit voor ons groepje. Gelukkig voor hen was daar in de streek ook een Vlaamse boer gevestigd. Toen men dan eindelijk tot het besef kwam dat het om 'des gamins flamands' ging, die zo dapper hadden gevochten gedurende 'la grande guerre' van 14-18, werden de plooiën glad gestreken, zelfs nog met omstandige excuses daarbij.

Op 28 mei 1940, op de dag dat het Belgisch leger capituleerde, bereikten de vier eindelijk de brug over de Seine en vonden ze in de kazerne Taillandier te Rouen een groep andere Belgen.

Ze kregen daar... soep - voor het andere proviand moesten ze zelf maar zorgen - en ze konden daar een nachtje slapen. De volgende morgen: de trein op, naar Toulouse. Die reis heeft enkele dagen in beslag genomen, maar eenmaal daar, ging het verder te voet naar Croix-Daurade, waar ze nabij een school in een hangar op stro werden gelogeerd, zo 'n 40 man. Ze werden daar wel door de zorgen van het Belgisch leger bevoorrad, en konden daar ook het Belgisch geld dat hen nog restte in Franse biljetten omzetten.

Jeroom Coppens, omdat uit zijn papieren bleek dat hij 'étudiant' was, werd tot afdelingsoverste aangesteld. En na ongeveer een week kon hij het al afstappen met zijn afdeling. Want hoewel Mussolini het op 10 juni 1940 al veilig genoeg vond om nu ook de oorlog aan Frankrijk te verklaren, oordeelden Fransen en Belgen dat de situatie

gevaarlijk genoeg was om nog verder naar het Westen terug te trekken. Bij een temperatuur van 38 graden Celsius (zal er nog ooit een zomer zoals in '40 komen?) ging het met de trein naar L'Isle-Jourdain. Dat is niet zo'n grote afstand, maar daar werd de tocht, alweer te voet, verder gezet tot in Cologne. Daar moest de hele grote groep zich verspreiden. Het groepje, waarvan onze vier Wachtebekenaren deel uitmaakten, arriveerde, weerom te voet, met het hele hebben en houden op de rug, in het plattelandsdorpje Saint-Pierre, in het departement van de Gers.

Op de zolder van een klaslokaaltje werd stro uitgespreid, en daar zouden de dappere kleine Belgen verblijven in afwachting van betere tijden. De grote heren waren weg (die hadden ook schrik voor de oprukkende Duitsers) en dus zeiden de boeren daar ter plaatse aan hun onverwachte medeburgers: probeer het hier maar zo goed mogelijk te doen... Te drinken was er: wijn... water kon gevaarlijk zijn! De konijntjes, die eigenlijk van de heren waren, waren nu van niemand meer, en werden met toelating van de 'maire' gretig opgepeuzeld, bekwaam klaargemaakt door de Wachtebeekse kok, Marc Pyck... Daar leerden onze mannen ook dat patatten voor de Fransen eigenlijk een groente waren, en dus helemaal geen hoofdbestanddeel van de maaltijd. De hele troep werd gerund door boy-scouts, die zelf onder de leiding stonden van Belgische officieren.

Wij weten dat Frankrijk op 22 juni met Duitsland een wapenstilstand sloot. In die overeenkomst zat ook een scheiding tussen bezet Frankrijk (het noorden) en zogenaamd Vrij Frankrijk (ten zuiden van wat men de 'demarcatieline' noemde). Onze jongens zaten in 'onbezet' Frankrijk, en vormden daar eigenlijk een Belgische enclave, onder het bevel van Luitenant-Generaal Ridder Selliers de Moranville. Hun onderhoud viel ten laste van de Belgische Staat, maar niemand kan zich nu nog inbeelden hoe de levensomstandigheden daar toen waren! Kleren en schoenen waren helemaal versleten, in zoverre dat sommigen op schoenen liepen die van touwen gevlochten waren. Omdat enerzijds het geld op was, en anderzijds weinig te koop was, werd er door sommige jonge mannen ook meegenomen wat maar onder de hand viel.

Op 3 augustus kwam het bevel: de Belgen terug naar huis! Ook die tocht is op een memorabele wijze verlopen.

's Nachts moesten onze jongens te voet naar Gimont, op de Route Nationale van Toulouse naar Auch. Te Gimont gingen ze de trein op, met 68 in één wagon... richting Bordeaux, richting demarcatieline.

Die lijn vormde een echte, zwaarbewaakte grens. Men kon er zomaar niet overheen zonder strenge controle. Drie volle dagen bleef de repatriëringstrein daar stilstaan... Met wat konden die jonge kerels zich ondertussen bezig houden? Er werd in de Garonne gezwommen (de legendarische zomer van '40 hield nog altijd stand) niettegenstaande dit een heel snelvlietende stroom is. Aan Jeroom was zoiets natuurlijk wel besteed, hij is altijd een uitstekend zwemmer geweest, die het uren in het water kon volhouden.

Hij vertelde mij ook een niet zo prettig incident dat ze daar met een kleine groep beleefden: terwijl ze uitbundig aan het 'genieten' waren van de mooie rijpe vruchten in een uitgestrekt abrikozenveld, werden ze daar brutaal uit verjaagd door een aantal Senegalese soldaten, bajonet op het geweer!

Na drie dagen kon de trein eindelijk de demarcatielijn over. Daar stonden vanzelfsprekend Duitse schildwachten. Wij hier, die in België waren achtergebleven, kunnen ons moeilijk voorstellen dat dit de eerste Duitse militairen waren die onze vluchtelingen te zien kregen, drie maanden na het uitbreken van de oorlog!

Jeroom verzekert dat de verzorging van de teruggekeerden door Duitse verpleegsters op een correcte en efficiënte manier werd aangepakt. Wij kunnen ons trouwens voorstellen hoe die jongens er na al die omzwervingen en ontberingen uitzagen...

Over de spoorweg ging het dan eindelijk verder over Angoulême en Parijs (Jeroom herinnert zich dat ze de Eiffeltoren zagen) naar Brussel toe, vanwaar Gent dan toch niet meer zo ver was. Jeroom en zijn neef Raymond zijn dan samen via Terdonk te voet terug in Wachtebeke gearriveerd in de nacht van 9 op 10 augustus 1940. De oorlog was precies drie maanden oud.

Men kan zich de blijdschap van ouders, familie, vrienden en burens inbeelden, hoewel de 'verloren zonen' er echt niet schitterend voorkwamen en dik onder de vlooiën zaten...

Mijn zegsman vond dit echter het ergste niet. Het is hier niet de plaats om een bilan op te maken van deze overijlde massavlucht naar Frankrijk, en zeker niet om te zoeken naar schuldigen of zeg maar verantwoordelijken. Waren de thuiskomenden overgelukkig, in heel wat families, zo voegde Jeroom Coppens daar aan toe, moest men niet meer rekenen op een terugkeer. Ongeveer 500 jonge mannen van het C.R.A.B.-R.C.B.L. zijn om het leven gekomen, door ziekte, ongeval of oorlogsgeweld.

Door ziekte. Als men ook maar een ietsje verbeelding

aan de dag legt bij de verhalen over deze tocht, kan men zich daarover helemaal niet verwonderen.

Door ongeval. Rond Rouen is er een treinbotsing geweest; van uit diezelfde stad vertrokken overladen boten naar Engeland, waarbij, hoe kon het anders, ook drenkelingen te betreuren vielen. In de buurt van Evreux werden jongens opgeëist om verdedigingswerken te velde mee te helpen oprichten. Hierbij vielen ook een vijftigtal doden.

Door oorlogsgeweld... In Aubigny-en-Artois heeft zich een vreselijk voorval afgespeeld, te vergelijken met wat wij hier in de Meidagen te Vinkt hebben meegemaakt. Ook ginder in Frankrijk dachten Duitse soldaten ten onrechte dat ze door burgers werden belaagd. Tweeënzeventig Franse burgers, en ook nog zesentwintig Belgische C.R.A.B.-jongens, werden daar gefusilleerd.

Nee, niet alle verhalen eindigen met een happy end...

Wies Creve
25 januari 1996.

Plannen zijn er vele in het hart van den mensch, maar
de wil des Heeren geschiedt. Spr. XIX, 21.

†

BID VOOR DE ZIEL
van Mijnheer
CLEMENT DHAUWE
echtgenoot van Mevrouw
JOSINA POPPE
geboren te Wachtebeke den 10 Januari 1905 en er
bij ongeval overleden den 13 November 1944.

Groot is de beproeving, die de Heer ons heeft overge-
zonden. In den bloei van zijn jaren werd de duurzame
overledene uit het leven schielijk weggerukt. Met diepe
treurnis en gebroken hart buigen wij nochtans voor den
H. Wil van God en blijven vertrouwen op Zijn Hellige
Voorzienigheid.

Het offer dat wij brengen moge den duurzame over-
ledene de zaligheid, en ons steun en troost verwerven
bij den Heer.

Voor uw geloovigen, o Heer, wordt het leven veran-
derd, niet ontnomen, en door het verdelen van onze
vergankelijkheid hier op aarde, verkrijgen wij een onver-
gankelijke woning bij U. Daarom kunnen wij aan hen,
die door den dood worden getroffen geen betere bewij-
zen van liefde geven, dan voor hen te bidden.

Duurbare Echtgenoot, liefste Dochtertje, beminde
Moeder en Familieleden, blijft steeds voor mij bidden.
Dit gebed zal U helpen deze zware beproeving te dra-
gen en zal mij spoediger het eeuwige geluk bezorgen.
Mijn geest, mijn liefde blijven bij U. Eens worden wij hier
weer allen vereenigd. Tot weerziens.

H. Hart van Jezus, ik betrouw op U. 300 d. afl.

R. I. P.

DRUK. CREVE-CHEVENS - WACHTEBEKE.

Jeugdherinneringen van Jozef VAN DE STEENE

Om, na de bevrijding, opnieuw vervoer tussen Pottershoek en het dorp mogelijk te maken, moest er een andere brug gebouwd worden. Op de Langelede waren bomen gehakt. Deze waren eigendom van het provinciebestuur. Na de tussenkomst van de heer Stefan Waelpuut, konden de boomstammen langs de vaart naar Pottershoek gevlot worden. Nadat een kraan de grote stukken uit de vaarweg had gehaald en de doorvaart werd vrijgemaakt, konden de werken aanvangen. De brughoofden waren nog min of meer bruikbaar gebleven. Vijf grote boomstammen kwamen in de lengte over het bruggat te liggen. Daar boven kwamen dwarsliggers uit de in de lengte gekliefde halve boomstammen te liggen. De tussenruimten werden gevuld met sintels die waren aangevoerd door het schip van de gebroeders Van Eenname uit Wachtebeke. Toen de zaterdagavond het werk klaar was, keek ieder met fierheid en voldaanheid neer op de geleverde prestatie. De burens en omwonenden hadden met zeer beperkte middelen een half wonder gerealiseerd.

Clement Dhauwe, uit de herberg - huis dat nog steeds bestaat - ingetrouwd bij Sosse (Jozefine) vond dat een brug zonder leuning toch te gevaarlijk was voor de kinderen die dagelijks tot viermaal toe over de brug zouden moeten om naar school te lopen. Dat waren er toch heel wat. Naast de kleuters die naar 't "papschooltje" in 't klooster moesten, waren er de kinderen van Remi en Maria Van de Voorde, Hilaire en Aline, Gilbert

De Letter, Roger De Clercq, Valère en Irène Schepens, Nelly Dhauwe, wij alle vier Omer, Yvonne, ikzelf en Gerard Van De Steene, Michel De Craene en nog een paar uit het Heilig Huisje; Oswald Soetens en zijn broer "Mandeken", zo genoemd omdat hij steeds met een mandje i.p.v. een boekentas naar school liep. De zondag was in die tijd nog de enige rustdag en werd er niet gewerkt.

De maandagmorgen zou het eerste werk zijn een leuning aan te brengen aan het bouwwerk. Toen we de maandagmorgen over onze nieuwe brug naar school liepen, waren René en Albert Vervaet vanuit het bootje van Eedje De Gentenaar met een haak aan het dreggen. Ze zegden "Clement Dhauwe is verdronken". Wij konden het niet geloven. Samen met Montje L'Ecluse en nog anderen was Clement in 't dorp de nieuwe brug gaan vieren. Bij het terug naar huis keren was hij zelf naast de brug terechtgekomen en jammerlijk verdronken. Dat was op 13 november 1944. Ik zie nog het beeld voor ogen toen ze hem gevonden hadden, een heel eind van de plaats waar hij was ingesukkeld. De kinderen die stonden toe te kijken werden toen weggestuurd, naar school. Van leren kwam er die dag niet veel in huis. We vernamen 's middags dat ze Clement nog op een ladder hadden gelegd en naar de herberg bij zijn vrouw en moeder hadden gedragen. Hij bloosde nog alsof hij nog leefde. De brugleuning kwam er. Voor Clement Dhauwe was het te laat. Hij was amper 39 jaar geworden.

In de jaren '50 werd een nieuwe, betonnen brug gebouwd. Ze werd hoger boven de waterspiegel aangelegd, zodat de boten er ongehinderd onder konden. De opritten werden verhoogd zodat de aanpalende hoven in de diepte lagen. Voor de brug werden speciale kelders gebouwd onder de baan, voor het geval er nog eens zou moeten gedynamiteerd worden. Meteen werd in 1952/53 de nieuwe betonbaan aangelegd naar Sint-Kruis-Winkel door de firma Van Mossevelde.

RECONSTRUCTIE VAN DE BEBOUWING EN BEWONING VAN WACHTEBEKE

Inleidend woord

Het ontstaan, de groei en de bloei van een gemeente zijn van verschillende factoren afhankelijk. Zo is Wachtebeke ontstaan als een ontginningsgebied van enkele kloosters en abdijen in onze streken. Dit begin ligt ver achter ons in de geschiedenis. Meer dan zevenhonderd jaren waren nodig om Wachtebeke vanuit zijn beginsituatie te laten uitgroeien tot zijn hedendaagse vorm en uitzicht.

De Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" begint met een nieuw opzet: de reconstructie uitbouwen van de woon- en leefplaatsen, de straten en huizen van onze gemeente Wachtebeke.

Het wordt een "monnikenwerk" gespreid over meerdere jaren. Aan de hand van archiefmateriaal, oude en recente foto's en met de hulp van mondelinge informatie verstrekt door tijdgenoten, huidige bewoners, willen wij zo getrouw mogelijk de toestand van alle straten van het dorp Wachtebeke herconstrueren, vanaf de oorsprong van elke straat tot op heden.

Voor dat werk van lange duur rekenen wij op de hulp van de huidige bewoners of eigenaars van woningen en eigendommen.

Beschikken wij hierbij over archiefmateriaal?

- Er zijn vooreerst de tien-jaarlijkse bevolkingsboeken van de gemeente. Deze werden eerst in 1848 begonnen. In deze registerboeken kunnen wij de evolutie van de bevolking en van de inwoners van de huizen van Wachtebeke, straat na straat, volgen.
- Plaatsen zoals Dorp, Kalve, Ramonshoek, Langelede en Walderdonk zijn echter ouder dan 1848. Ze zijn dus niet helemaal in de tien-jaarlijkse bevolkingsboeken terug te vinden. Ze zullen dus meer opzoekingswerk in oudere archieven vragen (Het jaarboek 1989 nr. 23 van de Heemkring "Oud Wachtebeke" "Langs Wachtebeekse wegen" door W. De Coninck, is daarvoor een voorbeeld).
- Wij beschikken wel over enkele officiële bewoningsoverzichten. Het oudste duidelijk bewoningsoverzicht is het "penningkohier" van 1572. Deze registers werden opgesteld met het doel belastingen te innen om de oorlogen van de toenmalige vorsten te kunnen bekostigen. Die registers zijn uiteindelijk niet voor dat militaire doel gebruikt geworden.
Een duidelijker beeld van de land- en grondverdeling

is wel te vinden in de archieven van de abdij Bijloke van Gent (Dit archief bevindt zich nu in het stadsarchief te Gent).

In een archiefstuk van 1587 is Wachtebeke verdeeld in "belopen" en deze "belopen" zijn onderverdeeld in "percelen". Per perceel worden bijkomende gegevens vermeld, zoals de grootte van het perceel, de belastbare grootte, de eigenaar van de grond en de pachter. De indeling van de percelen is in dit document nog altijd hetzelfde als in de huidige situatie van de gronden.

Aan de hand van deze registergegevens (uit de jaren 1572 en 1587) kunnen wij nu nog een betrekkelijk duidelijk beeld vormen van Wachtebeke 1587 tot in de huidige situatie van 1995.

De resultaten van deze archiefonderzoeken over de straten en de woningen van de gemeente hopen wij te publiceren in de volgende jaarboeken van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke". Wij hopen dat zij een bron van informatie en van vreugde om familie-vergelijkingen worden voor vele inwoners van Wachtebeke.

DE STATIONSSTRAAT

Om deze reeks van heemkundige artikelen over woningen en straten van Wachtebeke te starten kozen wij voor een bepaalde straat, **DE STATIONSSTRAAT**, en speciaal voor één huis, de woning van "Tuur Mossevelde en juffrouw Margriet". Wij beginnen eerst met de vraag over het ontstaan van de Stationsstraat.

1 *Ontstaan van de Stationsstraat van Wachtebeke*

De Stationsstraat van Wachtebeke ontleent haar naam aan een tamelijk recent gebeuren: de aanleg van de spoorlijn Moerbeke - Zelzate. Deze spoorlijn werd gebouwd tussen 1860 en 1868; ze werd op 25 maart 1868 in gebruik genomen. Vóór die tijd, bepaald vóór 1860 bestond er op het terrein van wat nu de Stationsstraat heet, geen enkele woning (tenzij in de Lindestraat).

De straat stond toen bekend als de "Langestraete". Zij vormde de verbindingsweg tussen Wachtebeke-centrum en de wijk Ramonshoek. Alle percelen die rond 1860 aan de "Langestraete" paalden, waren "landbouwgronden" of "bossen". In de registers van het kadaster worden de percelen aan de rechterkant van de "Langestraete" tot aan de latere spoorweg (1855-60) als volgt getekend en gekenmerkt:

TOESTAND RECHTERKANT STATIONS- STRAAT TOT ROND 1860

B 2317 Andries Petrus en Felix en zusters Wachtebeke	huis
B 2314 De Meulemeester Willem te Gent	land
B 2313 De Meulemeester Willem te Gent	land
B 2312 De Meulemeester Willem te Gent	bos
B 2311 Van de Velde Marcellus Wachtebeke	land
B 2306 Stevens Bernard Wachtebeke	land
B 2305 Tacq - Fermont winkelier Wachtebeke	land
B 2301 Plettinck - Strack te Tielt	land
B 2300 Persyn Emmanuel Wachtebeke	land
B 2299 Creve Petrus Wachtebeke	land

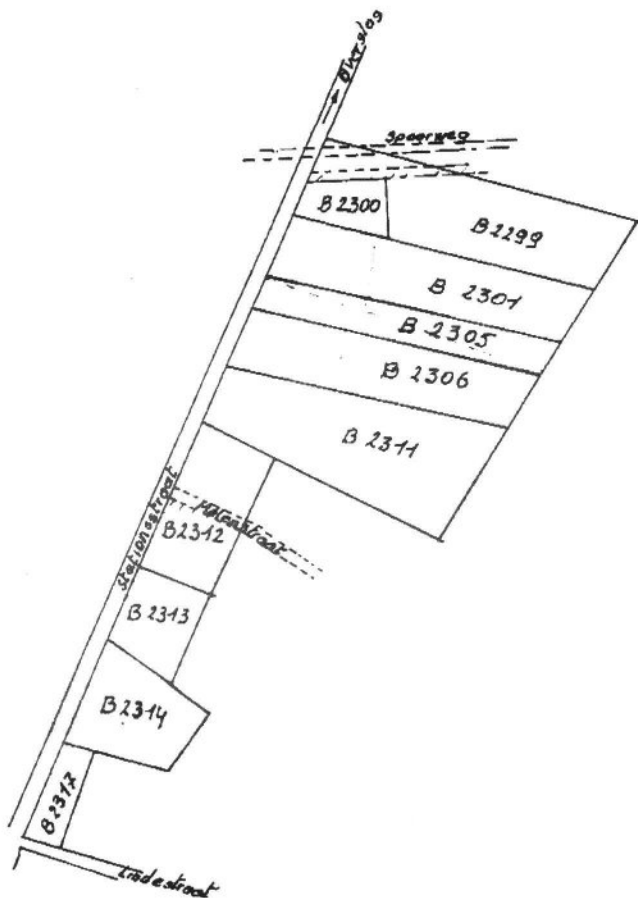
Na het aanleggen van de spoorlijn werden op de lengte tussen Lindestraat en de spoorlijn, na 1860 al 41 woningen aan de rechterkant van de "Stationsstraat" gebouwd.

HUIDIGE SITUATIE "STATIONSSTRAAT" RECHTERKANT TOT AAN DE SPOORWEG (1995)

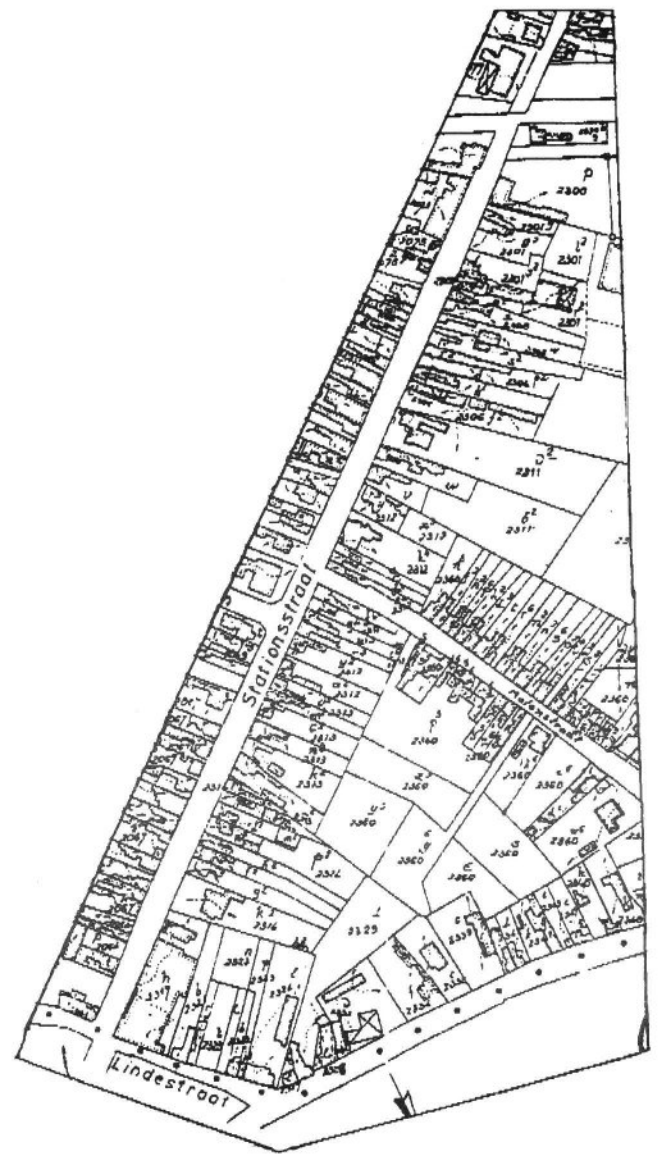
De eigenlijke bewoning van de "Langestraet" kwam tot stand bij de aanleg van de spoorlijn Moerbeke - Zelzate, die op 25 maart 1868 in gebruik werd genomen. De bouw van het station en de bijhorende woning voor de stationschef bracht de eerste bewoners naar die straat.

Door de aanleg van de spoorweg werd de heraanleg van de weg in die straat een must. Het goederenvervoer langs het spoor vond een grote expansie. Steenkool, bouwmaterialen, meststoffen enz.. werden aangevoerd. Hout, vloerstenen, dieren enz.. werden vervoerd vanuit Wachtebeke naar elders. Zelfs streekverhuizers (landbouwers) verhuisden per spoor naar Wallonië of Frankrijk.

Toestand van de "Langestraat" tot rond 1860

Huidige situatie rechterkant Stationsstraat

Rondom het station werden herbergen en afspanningen gebouwd voor de reizigers en voermannen. Ook verschillende bedrijven zagen er voordeel in van hun bedrijf te runnen dicht bij het station. Eén der eerste ondernemers die er het nut van inzag was Leo Persijn, handelaar in kolen en meststoffen.

Aan de hand van de bevolkingsregisters kunnen wij de inwoners van de woningen opvolgen. De bouw van nieuwe woningen kunnen wij volgen aan de hand van dezelfde registers, waarbij wij ons steunen op de nummering van de woonhuizen. Hierdoor kunnen wij bij benadering het jaartal geven waarin die woningen werden gebouwd. Een precieze omschrijving vinden wij enkel terug in het notarisarchief. Een andere moeilijkheid ligt hem in het feit dat de bewoners niet altijd de eigenaars zijn van het huis of slechts later eigenaar ervan geworden zijn. Dit vraagt ook kadasteronderzoek te Gent.

2. *Vraag om de "puzzel" van de "Stationsstraat" te helpen ontraadselen*

Alles op een rij geplaatst, zien wij dat die opzoekingen betreffende de woningen een puzzel kunnen worden waarin waarschijnlijk heel wat stukjes zullen ontbreken.

Zonder de hulp van de huidige eigenaars of andere bewoners is het samenstellen of aanvullen van die puzzel

bijna onmogelijk.

Daarom stellen wij aan iedere inwoner of oud-inwoner van onze gemeente *een paar vragen*:

1. gegevens over het huidige woonhuis: over de aankoop ervan door wie en wanneer? samen met de vermelding waar en hoe de verkoper het goed heeft verkregen?
2. gegevens over de verbouwingen: in welk jaar, door welke architect en aannemer?
3. foto's van de huidige en de voorgaande woning.
4. wie waren de vorige bewoners van die woning, zodat wij gemakkelijk een aanwijzing hebben in de registers.

Wat bieden wij u na de afwerking, van onze kant?

- een volledig historisch overzicht van uw woning met de vermelding van de vroegere bewoners en de verbouwingsfasen.
- alle gegevens worden gepubliceerd in de jaarboeken van de Heemkring "Oud Wachtebeke" dit naargelang de vordering van de opzoekingen.

3. *"Tuur Mossevelde en juffrouw Margriet" in de Stationsstraat nr. 21, Wachtebeke*

Als voorbeeld nemen wij hier de woning Stationsstraat nr. 21.

Die woning staat bij de oud-Wachtebekenaars bekend als

het huis van "Tuur Mossevelde en juffrouw Margriet". Wij tekenen eerst het gezin waaruit deze stammen.

* Stephanus Josephus Van Mossevelde werd geboren te Zuiddorpe op 25 december 1853. Hij was metser van beroep. Op 27 april 1882 huwde hij te Zuiddorpe met Leonie Marie van Risseghem, geboren te Zuiddorpe op 26 april 1859. Het jonge paar liet zich in het bevolkingsregister van Wachtebeke inschrijven op 24 april 1882 en vestigde zich in de Lindestraat nr. 6.

In 1883 bouwde Stephanus Van Mossevelde een nieuwe woning in de Stationsstraat op een deel van kadaster nr. B 2313.

Het aanvullend register van de bevolking 1880-90 vermeldt op blz. 1099 een woonhuis met als huisnummer 3. De woning op de hoek van de Stationsstraat, waar nu de firma Staelens-Vervaeke gevestigd is, werd bij de Lindestraat ingeschreven.

* Uit het huwelijk Stephanus Van Mossevelde - Leonie Van Risseghem ontsproten vier kinderen:

1. Arthuur Joseph Van Mossevelde geboren te Wachtebeke 31/03/1884
2. Julma Prudentia Joanna Van Mossevelde geboren te Wachtebeke 13/05/1887, overleden te Wachtebeke 01/06/1887
3. Margarita Maria Van Mossevelde geboren te Wachtebeke 01/08/1888
4. Joseph Domien Machildis Van Mossevelde Wachtebeke 09/03/1890.

* Het vierde kind uit dit gezin, Joseph Van Mossevelde, zou de basis worden van het grote wegen- en bouwbedrijf Van Mossevelde. Eerst gevestigd in de Stationsstraat te Wachtebeke (nu nr. 24) onder de leiding van Joseph Van Mossevelde, de jongste broer van Arthuur, en later op de Hoge Weg te Gent onder de leiding van Albert Van Mossevelde, de jongste zoon van Joseph.

Na het huwelijk van Joseph Van Mossevelde met Augusta De Mey had dit jonge paar zich in de Stationsstraat gevestigd op het huidige nr. 24, waar het voornoemde bouwbedrijf werd opgericht.

* In het ouderlijk huis bleven Arthuur en Margarita, na het overlijden van hun ouders (Stephanus Van Mossevelde overleed op 29 augustus 1921 en Leonie Marie Van Risseghem overleed op 20 februari 1912) samenwonen. Arthuur werd *aannemer van bouwwerken en kolenhandelaar*. Hij was de bouwheer en aannemer van de meeste woningen in de huidige Molenstraat. De eerste rijkswachthuizen en een andere huizenrij in de Stationsstraat werden ook door Arthuur van Mossevelde gebouwd. Zijn zuster, jw. Margarita van Mossevelde, werd *onderwijzeres* in de school op Ramonshoek: zij stapte elke dag één of twee keer van de Stationsstraat naar Ramonshoekschool heen en terug. Voor alle goede werken was juf. Margriet aan te spreken.

Tuur en Margriet waren twee zeer eigenaardige ongehuwde figuren die door hun levenswandel en opvattingen

gen in het oog sprongen. Voor de beschrijving van hun levenswijze verwijzen wij naar de reeks "Beeldekens uit onze kinderjaren" "De chocolade van Tuur" verschenen in ons driemaandelijks tijdschrift, Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke".

De woning was een eenvoudige werkmanswoning met twee plaatsen vooraan, in het midden een voordeur, en achteraan een woonplaats en keuken. Rechts van de woning was een inrijpoort. Op het erf stond een schuur en verschillende stallen dienstig voor het opbergen van bouwmaterialen. Om in het levensonderhoud te voorzien hield men er ook enkele runderen en varkens op na. Achter de gebouwen lag een boomgaard waarop diverse kalkputten waren aangelegd. Het erf bezat een uitweg langs de huidige Molenstraat. Die straat is ontstaan door de bouwwoede van Arthuur Van Mossevelde.

Als kolenhandelaar waren op het erf verschillende open opslagplaatsen voor kolen aangelegd. De kolen werden aan de statie met een stootkar of kar en paard (en door de even eigenaardige Achiël Pieters) afgehaald. Het paard van Arthuur Van Mossevelde droeg de kentekens A.B. wat stond voor "Armée Belge". Hij had het paard aangekocht bij het Belgische leger.

Na het overlijden van Arthuur op 26 januari 1962 en Margarita op 10 februari 1968 kwam de eigendom in het bezit van de kinderen van hun broer Joseph Van Mossevelde, meer bepaald Albert Van Mossevelde. De woning was een korte tijd onbewoonbaar. Begin 1969 werden de plannen voor de verbouwingswerken opge maakt door architectenbureau I. Van Mossevelde - P. Nelis uit Afsnee en goedgekeurd door Stedenbouw in maart 1969. Het was aannemer R. Van Gansbeke uit Nevele die het metselwerk op zich nam; het schrijnwerk werd gedaan door de plaatselijke schrijnwerker Gilbert Wijngaert.

De woning werd in 1971 verhuurd aan A. Coone - Cerpentier. In augustus 1973 nam Urbaan de Brabander - Creve de woning in pacht, hij was melkboer van beroep en woont nu in de Kerkstraat nr.15. In december 1977 werd de woning verhuurd aan Elie Vanden Bossche - Missinne. Het zijn nog steeds dezelfde huurders die in 1996 het woonhuis nr. 21 in de Stationsstraat bewonen. De eigenaar van de woning is Van Hoecke Simonne, weduwe Albert Van Mossevelde (1996).

Paul Hesters

De oude "rijkswachthuizen" in de Stationsstraat, rechts, juist voorbij de Molenstraat, gebouwd door Art. Van Mossevelde.

Oude foto van laatste huizen van wat eens de Stationsstraat zou worden, juist vóór het Axelsvaardeken en Ramonshoek.

Het stationsgebouw, zicht richting Moerbeke-Waas, links in de verte het "cementfabriekje".

INHOUDSTAFEL:

Voorwoord	Cesar David	blz. 49
Voorstelling van het jaarboek '95 te Overslag	Cesar David	blz. 50
Staat van onze bevolking	Adrie de Kraker	blz. 51
Foto's uit de oude doos	Bertha Verswalm	blz. 53
De schitterende bange meidagen van 1940	Wies Creve	blz. 54
De noodbrug	J. Van de Steene	blz. 58
Reconstructie van de bebouwing en bewoning van Wachtebeke	Paul Hesters	blz. 59

Verantwoordelijk uitgever:
Paul HESTERS
Stationsstraat 165
9185 Wachtebeke

[illegible]

An aerial photograph of a village in the Harz region. The village is characterized by a dense cluster of buildings with red-tiled roofs, interspersed with green fields and patches of forest. A prominent church with a tall, dark spire stands out in the center-right of the village. The surrounding landscape is a mix of green agricultural fields and brown, wooded areas, typical of the Harz region. The overall scene depicts a peaceful, rural setting.

[illegible]

Gerardus afschrift.
Eind 21 maart 1960

171
Kantons

WOORD VAN DE VOORZITTER

*"Onthoud niets goeds aan wie het toekomt,
zolang gij bij machte zijt het te geven"*
(Spreuken 3, Vers 17)

Waarde Heemvrienden,

Met de kleine kern die wij zijn, trachten wij de aanmaning uit "Spreuken" tot de onze te maken. Dat het maandblad niet zo stipt op tijd komt heeft dus niets te maken met onwil, maar met onmogelijkheden. Gebrek aan tijd en allerlei andere beslommeringen hebben voor de nodige vertraging gezorgd, maar uiteindelijk krijgt u uw leesvoer toch toegestuurd. Intussen zorgden wij voor een nieuw Dhust-brouwsel, onze traditionele stand op de Safarkensmarkt en de Keuredag van de Vier Ambachten in Hulst.

Laten wij het dus eerst hebben over het Dhustbier. Wegens de zeer ambachtelijke bereidingswijze is het steeds een gespannen afwachten op het resultaat. Smaak, sterkte, helderheid en schuimvorming zijn evenzovele raadsels die slechts opgelost worden als de eerste voldoende gelagerde Dhust ontkurkt wordt. Dit jaar was het resultaat optimaal. Een helder pittig biertje met mooie schuimkraag. Vermits elk jaar een nieuwe brouw wordt gestookt, komt de bestaande voorraad aan gereduceerde prijs ter beschikking. De leden die enkele nog voorradige flessen in rustige familiekring willen degusteren kunnen terecht bij de Voorzitter of in onze eerste-zondagse-praatcafé "Den Dhust".

De Safarkensmarkt dan, eens te meer een succes. Zij het dat midden in het feestgedruis een forse stortbui de marktgangers kwam verrassen. Al bij al waren wij nog het beste af. Gezien het lokaal "Kinderwelzijn" nu volledig ter onzer beschikking was gesteld, hadden wij de voorzorg genomen ook enkele tafels binnenskamers op te stellen. Een ideaal toevluchtsoord dus voor de velen die aan een nat pak wilden ontkomen. Lag de verkoop aan ons spekkenkraam en ijscrèmemestand stil, dan bleef het café op volle toeren draaien. De stralende zon die na de bui ons kwam begroeten, gaf de bezoekers nieuwe moed zodat het al bij al nog meeviel en wij van een gelukke Safarkensmarkt kunnen spreken.

De Keuredag in Hulst ten slotte. Hierover leest u meer in het navolgend verslag. Volgend jaar is het de beurt aan Wachtebeke om "den Couffre" in ontvangst te nemen en te bewaren. Het moet een feest worden zonder weerga. Gelukkig mogen wij ons verheugen op een zeer positieve medewerking van de gemeentelijke diensten. Wij zullen niet nalaten u van de voorbereidingen op de hoogte te houden en hopen op de vlotte medewerking van talrijke verenigingen en leden die hun steentje kunnen bijdragen. 10 AUGUSTUS 1997, Keuredag, 20 jaar Safarkensmarkt, 30 jaar Heemkring, dat dit grandioos moet gevierd worden vindt alvast

Uw Heemkringvoorzitter
Cesar DAVID

VERSLAG KEUREDAG HULST 24 AUGUSTUS 1996

Bij de viering van 750 jaar VIER AMBACHTEN KEURE in 1992 werd een privilegiëncouffre gemaakt, waarin het boek "Over den Vier Ambachten" en alle bescheiden hiermee verwant, worden gedeponeerd en bewaard. Naar analogie met de gebruiken in de 13de eeuw wordt deze Couffre elk jaar ter bewaring overgebracht naar een ander Ambacht. Na één jaar verblijf in Boekhoute was het nu aan Hulst om de Couffre in ontvangst te nemen. Dat dit met enige ceremonie en feestelijkheden gepaard gaat hoeft geen betoog. Hier volgt het verslag van de overbrenging zoals deze plaatsgreep op 24 augustus 1996, ter gelegenheid van de Reinaert-braderijfeesten te Hulst.

Zo was het op 24.08. om 11 uur aan het *oud-gemeentehuis te Boekhoute* verzamelen geblazen voor de voorzitters van de Heemkringen uit de Vier Ambachten. Daags te voren hadden nijvere handen nog een deel stellingen rond het in restauratie zijnde gebouw moeten afbreken om de toegangsdeur vrij te maken. Alles was dus klaar om de ketens los te maken waarmee de Couffre aan de muur was vastgemaakt.

Vier soldeniers sjorden de loodzware Couffre naar buiten op een klaar staande aanhanger en in stoet vertrok het naar de grens in Overslag waar het attribuut handmatig over de grens diende gezet.

Inmiddels waren op het Overslagse kerkplein de baljuws ofte Burgemeesters van de Vier-Ambacht-gemeenten aangekomen, voorzien van hun prachtig met pels afgeboord rood ambtsgewaad. Om 12 uur werd de Couffre op Overslag van de aanhanger gehaald en vlak vòòr de grens neergepoot. De vier burgemeesters zetten de Couffre op Nederlandse bodem en de soldeniers plaats-ten hem vervolgens in een klaar staande wagen voor de tocht naar Hulst.

In een lange autokaravaan ging het vervolgens naar de Reinaertstad voor de vorming van de stoet. Na een snelle hap in "'t Ros Beijaart" werd de feeststoet opgesteld. Vooraan een jachthoornkorps uit Tholen, vervolgens drie prachtig afgeborstelde oude polderwagens voor het illustere gezelschap en vier in middeleeuwse klederdracht uitgedoste ruiters ofte aanvallige amazones. De eerste wagen was bezet door toneelgezelschap "Axellent" en andere plaatselijke medewerkers, uiteraard uitgedost in aangepaste kledij. Op de tweede wagen troonden de voorzitters van de deelnemende heemkringen in hun veelkleurige, met gouddraad doorweven mantel. De derde wagen torste den Privilegiëncouffre, bewaakt door de vier Baljuws in hun roodfluwelen, met pels omzoomde ambtsgewaad en dito hoofddekseel waarop het schild van hun ambacht was geborduurd. De wagen werd geëscorteerd door elf soldeniers, één voor elke

Voormalig gemeentehuis Boekhoute. De couffre is losgemaakt en is klaar voor transport.

Aankleding van burgemeester Kessen van Hulst vlak voor de overdracht bij de grenspaal te Overslag.

heemkring, met schild, helm en slagzwaard. Geen onverlaat dus die het zou wagen dit hoogwaardig gezelschap te belagen. Ondertussen stroomde het volk toe naar de fijn opgesmukte winkels, de vele kramen en de festiviteiten op de markt met optredens van volkskunstensemble "Ambras" en toneelvereniging "De Transfiguratie" uit Hulst. Onder leiding van ceremoniemeester Jef Steijns trok de stoet dan langs de oude Gentpoort het overvolle centrum van Hulst binnen tot aan het podium op de Markt. Wij werden er verwelkomd door ceremoniemeester Paul Prince, het manusje-van-alles die de ganse voorbereiding met kundige hand had geleid. Nadat het ganse gezelschap op het podium had plaatsgenomen werd ook den Couffre naar boven gesold en plechtig voor het grote publiek ten toon gesteld.

Met veel plechtstatigheid werden door ere-burgemeester Stockman van Boekhoute en burgemeester Kessen van Hulst de oorkonden van afstand en ontvangst van den Couffre voorgelezen. Zoals de gebruiken het vereisen werden de vier sloten van de Couffre vervolgens opengemaakt door de vier burgemeesters. Elk van hen heeft immers één sleutel, zodat de Couffre slechts kan geopend worden in aanwezigheid van alle vier deze baljuws. De inhoud ervan werd gecontroleerd en de verslagen en videoband van de vorige overdracht wer-

den toegevoegd. In een fel gesmaakt historisch spel evoceerde Axellent vervolgens de inname van Hulst door de Spanjaarden in de tachtigjarige oorlog. Een optreden van Ambras en het Jachthoornkorps vervolledigde dit podiumoptreden. Eens de koffer gesloten werd deze overgebracht naar het gemeentehuis waar hij werd vastgekleuisterd aan de ketting. Een groot geïllustreerd bord met de uitleg over de Privilegiëncouffre en de onderlinge bindingen tussen de vroegere Vier Ambachten moeten de bezoekers aan de dienst bevolking, waar den Couffre berust, de betekenis van dit alles diets maken.

Na toespraken van burgemeester Kessen en dr. Gielen, Voorzitter van de Heemkring de Vier Ambachten van Hulst, werd het glas geheven op deze geslaagde keuredag. In een dankwoord, waarin hij de volgende Keuredag op 10 augustus '97, ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de Safarkensmarkt en 30 jaar Heemkring, aankondigde, besloot uw dienaar het officiële gedeelte. Een gezamenlijke maaltijd en een vrij bezoek aan de talrijke evenementen die deze dag sierden, rondten deze heuglijke dag tot ieders tevredenheid af.

Cesar DAVID

*De wagen met de voorzitters van de heemkringen wachtend op vertrek naar de Grote Markt te Hulst.
Daar naast de soldaten van de Vier Ambachten.*

DE SCHITTERENDE BANGE MEIDAGEN VAN 1940

ONZE JONGENS IN FRANKRIJK (2)

In een bijdrage die verscheen in ons eerste driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke', kon de lezer al lezen waarom zo'n groot aantal jonge jongens uit onze gemeente in de meidagen van 1940 de wijk moesten nemen naar Frankrijk. (Wij bedoelen hier dus wel het eerste driemaandelijks tijdschrift van dit jaar.)

Er staan ons wel nog enkele aparte verhaaltjes te wachten. Totaal los van wat nu volgt, hebben we nog het relaas te boekstaven van dokter Dewaele en van 'meester' Evarist De Mol. Beiden hebben mij beloofd hun belevenissen te laten registreren.

Daarbij komt ook nog de 'gouden' priester André Roets. Ik liet me vertellen dat hij samen met zijn broer, emeritus Achiel Roets, met Leo Persyn en met Alfons Dierick in die memorabele dagen ook naar het zuiden is moeten

vluchten. Het is dus dringend nodig hem ook nog op de praatstoel te krijgen.

Daareven sprak ik over aparte verhaaltjes. Dat is juist het gekke van de hele situatie. Alle Wachtebekenaren die ik hierover heb aangesproken, hadden hun eigen reisverhaal, dat soms duchtig verschilde van dat van hun lotgenoten. Zij waren niet allen samen op de dool, ieder had zijn eigen odyssee.

Hier volgt nu het relaas van **Albert De Brabander**. Deze werd geboren op 16 april 1921, woont nu aan de Sationsstraat 188 en is getrouwd met Maria D'Hondt.

In de bijdrage over Jeroom Coppens heb ik verteld dat over hem nog wel heel wat anders te verhalen viel. Wij hopen dat nog wel te kunnen doen. En voor Albert is dat ook het geval. Later in de oorlog is hij nog naar Duitsland

*De wagen met de voorzitters van de heemkringen wachtend op vertrek naar de Grote Markt te Hulst.
Daar naast de soldaten van de Vier Ambachten.*

DE SCHITTERENDE BANGE MEIDAGEN VAN 1940

ONZE JONGENS IN FRANKRIJK (2)

In een bijdrage die verscheen in ons eerste driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke', kon de lezer al lezen waarom zo'n groot aantal jonge jongens uit onze gemeente in de meidagen van 1940 de wijk moesten nemen naar Frankrijk. (Wij bedoelen hier dus wel het eerste driemaandelijks tijdschrift van dit jaar.)

Er staan ons wel nog enkele aparte verhaaltjes te wachten. Totaal los van wat nu volgt, hebben we nog het relaas te boekstaven van dokter Dewaele en van 'meester' Evarist De Mol. Beiden hebben mij beloofd hun belevenissen te laten registreren.

Daarbij komt ook nog de 'gouden' priester André Roets. Ik liet me vertellen dat hij samen met zijn broer, emeritus Achiel Roets, met Leo Persyn en met Alfons Dierick in die memorabele dagen ook naar het zuiden is moeten

vluchten. Het is dus dringend nodig hem ook nog op de praatstoel te krijgen.

Daareven sprak ik over aparte verhaaltjes. Dat is juist het gekke van de hele situatie. Alle Wachtebekenaren die ik hierover heb aangesproken, hadden hun eigen reisverhaal, dat soms duchtig verschilde van dat van hun lotgenoten. Zij waren niet allen samen op de dool, ieder had zijn eigen odyssee.

Hier volgt nu het relaas van **Albert De Brabander**. Deze werd geboren op 16 april 1921, woont nu aan de Stationsstraat 188 en is getrouwd met Maria D'Hondt.

In de bijdrage over Jeroom Coppens heb ik verteld dat over hem nog wel heel wat anders te verhalen viel. Wij hopen dat nog wel te kunnen doen. En voor Albert is dat ook het geval. Later in de oorlog is hij nog naar Duitsland

weggevoerd, en die periode heeft heel wat schokkende indrukken nagelaten. Ook die moeten wij later nog 'voor het nageslacht' te boek stellen.

Wij hebben het nu over wat Albert De Brabander overkwam in dat memorabele jaar 1940.

In de maand april, Albert was dus net negentien jaar geworden, werd hij met nog anderen opgeroepen om in Dendermonde de keuring te ondergaan. Het 'konzul', zoals men dat te Wachtebeke placht uit te drukken. Hoogstwaarschijnlijk gaat het hier over een verbastering van het Franse woord 'consultation': een advies inwinnen over de lichamelijke, ook wel over de geestelijke, gesteldheid van de onderzochte. Het was de bedoeling dat de goedgekeurden later werden opgeroepen om hun militaire dienstplicht te vervullen.

Voor Albert en zijn lotgenoten kwam er dat niet meer van. De maand nadien, op 10 mei, brak de hel los. Het was oorlog. En daar alle jonge mannen, ouder dan zestien, uit de grijpende handen van de vijand moesten gehouden worden, werden zeker de laatst gekeurden van Dendermonde naar het zuiden, zegge naar Frankrijk, gezonden. Deze jonge kerels waren immers nu al 19 jaar oud, en zo goed als klaar om onder de wapens geroepen te worden.

Albert moest even nadenken, maar is er praktisch zeker van dat hij hier op 15 mei vertrok. Niet alleen. Ze waren met hun zessen, allen met een beladen fiets. Vanzelfsprekend kregen ze van hun moeder eten mee. En reservekleden. En een deken, want het was 's nachts koud in mei, hoewel het overdag wellicht de mooiste meimaand van de eeuw is geweest.

Albert was dus in gezelschap van Gaston Coppens (een van de zonen van onze toenmalige koster), van Stafke De Decker, van René Marquenie en van Fernand Roelandt en Maurice Thiron. Ze moesten trachten *Ieper* te bereiken. En dat lukte ook, na een eerste oponthoud te Olsene.

Door de uitzonderlijke situatie aan hun lot overgelaten, moesten ze wel leren 'hun plan te trekken'. Toch bleek dat de ouderen bij de groep zorg droegen voor de heel jonge ventjes. 's Nachts moest er natuurlijk gewaakt worden bij de fietsen en de bagage, want anders kregen die wel 'voetjes'. Welnu, dat was een opdracht voor de ouderen, die mekaar voor de wachturen aflosten, terwijl de jongeren mochten blijven doorslapen. Voorwaar, wel een mooi staaltje van begrip, solidariteit en kameraadschap! Hier gold dus niet het principe: 'elk voor zichzelf!', hier klitte de kleine groep van enkele mannen tot één geheel aaneen.

In Ieper zijn onze zwervers amper een uur of drie gebleven. Ze kregen daar vanwege Belgische officieren de opdracht *naar Calais* te trekken. Aan die tocht begonnen ze op staande voet. Albert merkt hierbij een beetje schamper op dat ze, eens Ieper voorbij, geen enkele officier meer gezien hebben. We kunnen ons wel min of meer voorstellen welke paniekstemming er al heerste, wanneer we er aan denken dat de Duitse opmars reeds op 20 mei Abbeville aan de monding van de Somme bereikte, zodat alles wat zich ten noorden van deze doorsteek bevond, in een grote ketel gevangen zat.

Albert kan zich ook niet meer herinneren welke plaatsen de groep vanaf Ieper heeft aangedaan. Blijkbaar zwalpten onze jongens zomaar wat rond in hun poging om Calais te bereiken. En stelden zich de vraag wat ze daar eigenlijk moesten gaan verrichten. Natuurlijk wisten ze wel dat het van daar uit niet ver was naar Engeland... En de afstand Ieper-Calais is ook niet van die aard dat hij in een paar dagen niet overbrugbaar zou zijn. Toch zijn ze er nooit geraakt. Alleen mensen die die dagen hebben meegeleefd, kunnen zich nog inbeelden dat reizen dan niet alleen door de eigen inzichten kon bepaald worden, maar dat men in zulke omstandigheden rekening moet houden met een aantal niet te voorziene en plots opduikende hinderpalen. De wegen - die er toen ook niet bij lagen zoals nu onze beton- en asfaltwegen, meestal waren het smalle hobbende kasseistroken - waren overspoeld door rondtrekkende legertroepen, die soms meer op bendes geleken en ook niet goed meer wisten waarheen. Alsof dit nog niet genoeg was, golfde over diezelfde wegen een stortvloed van wanhopige vluchtelingen, al of niet uitgerust met alle denkbare vehikels. Van tijd tot tijd scheurden Duitse vliegtuigen over de hoofden, zodat ook de angst er oorzaak van was dat men niet al te vlug kon opschieten. Men dook immers om de haverklap in de (droge) sloot langs de weg. Diezelfde angst zorgde er ook voor dat aan allerlei geruchten die de ronde deden soms verkeerde en zelfs gekke interpretaties werden gegeven: zonder dat er daarvoor in werkelijkheid aanleiding toe was, maakte men bijvoorbeeld plots rechtsomkeer, omdat men dacht op die manier het gevaar - én de vijand! - te ontlopen.

Wat er ook van zij, na 2 of 3 dagen hadden onze rondlopende jongens de ongeveer 80 kilometer tussen Ieper en Calais nog niet kunnen afleggen. Integendeel, ze realiseerden zich amper waar ze zich op dat ogenblik bevonden, toen ze tot hun consternatie Duitse soldaten zagen naderen, die hen sommeerden te blijven staan, en die hen onmiddellijk tot gevangenen verklaarden. Ze werden afgeleid naar *een kamp in de streek van Cambrai*. Als je dat even op de kaart bekijkt, merk je dat dit punt ten zuidoosten van Calais gelegen is. Voor de Duitsers was dit vanzelfsprekend: Cambrai behoorde

reeds tot het door hen veroverde hinterland. Calais daarentegen ligt op slechts een boogscheut van Duinkerke. Daar ging het er toen heel warm, om niet te zeggen heet, aan toe.

Wat minder vanzelfsprekend was : het kamp waarin onze jongens terecht kwamen, was een '*Kriegsgefangenenlager*', een kamp dus voor krijgsgevangenen. Logisch was dat dus niet, want geen van hen was ooit soldaat of onder de wapens geweest. Volgens het internationaal recht kan zo iemand nooit 'krijgs' - dus 'oorlogs'gevangene zijn. Nu, in die dagen was de logica wel eens meer zoek, en dat is er in de loop van de volgende oorlogsjaren niet op verbeterd...

Na twee dagen en twee nachten in het kamp, in de loop van de derde dag van hun verblijf, moesten alle vluchtelingen voor de kampleiding aantreden. Diegenen die ouder waren dan 20 jaar moesten in een groep rechts verzamelen, de jongens die nog jonger waren mochten links gaan staan. De Duitsers gingen van de veronderstelling uit, systematici als ze waren, dat iedereen wel papieren bij zich had waarmee ze desnoods de leeftijdsgegevens konden controleren. Maar gezien de groep onoverzichtelijk was, bleef die controle eerder aan de slappe kant. Voeg daarbij het sinds lang bekende talent van de Belgen om door de mazen te glippen, dan kan men zich wel voorstellen dat enkele gladden aan een kant terecht kwamen, waar ze eigenlijk niet thuishoorden. Zeker indien ze al hadden gehoord wat er eigenlijk aan de hand was : niemand wist wat er precies ging gebeuren met diegenen die al meer dan 20 jaar oud waren. Bleven die gevangen ? Werden die nog verder weggebracht ? Iedereen maakte zich daarover wel zorgen, maar er werd meer aandacht besteed aan het gefluister als zouden de 'tieners' naar huis gestuurd worden.

En warempel... het ongelooflijke werd waar ! De jonge kerels van 'onder de twintig' mochten *naar huis* ! Alleen... hun fiets, waarvoor ze al die tijd zo'n zorg hadden gedragen, moesten ze achterlaten... Ja, ze mochten terug naar huis, maar dan te voet ! Wat konden ze meenemen ? Simpel, al hun bezittingen die ze konden dragen !

Maar toch vertrokken ze - beeld je even in ! - met opgewekt gemoed. Onder de leiding van een man uit Wetteren, een zekere Richard Van Hamme, ouder dan 35 jaar al, maar die als gevangen militair ergens burgerkieren had bemachtigd bij Franse burgers en zich, zo 'vermomd', bij de 'goeien' had aangesloten.

Er begon een *voettocht* van zo'n acht dagen. Onderweg, hier en daar op het erf van een boerderij, waar ook Duitse soldaten kampeerden, kregen ze eten van de Duitse veldkeuken. Dikwijls, herinnert Albert zich, bestond het

menu uit bonen met vlees. Dat smaakte heerlijk, en jonge gasten van nog geen twintig jaar konden daarvan grote porties naar binnen werken.

Velen, die het optreden van 'das Deutsche Militär' ook later meegemaakt hebben, zullen zich afvragen of diezelfde militairen dan in '40 zo vriendelijk waren ? Ja ! Vriendelijk is wellicht niet het juiste woord : ze waren heel '*correct*' ! De reden daarvan heb ik later kunnen lezen in Duitse oorlogsverslagen.

De Duitse soldaten, afgezien van hun persoonlijke ingesteldheid, kregen de expliciete opdracht zich zo te gedragen, dat niemand in het westen zich nog kon beklagen over hun optreden, zoals dat gedurende de Eerste Wereldoorlog maar al te vaak het geval was geweest. Wat België betreft, denke men maar aan de verwoestingen en aan de moordpartijen in Leuven, Andenne, enzovoort. Het lag in de duidelijke bedoeling van de Duitse leiding in de bezette gebieden 'goodwill' vanwege de bevolking op te wekken. Jammer genoeg, en dat weten allen die deze jaren hebben meegemaakt, is deze uiterlijke vorm van beleefde omgang in de volgende maanden niet lang meer in zwang gebleven...

De tocht naar huis, zeiden we hierboven al, duurde ongeveer acht dagen. Toch wel lang, zou men denken. Onze zegsman Albert had daarvoor wel een plausibele verklaring : we hebben veel kilometers 'voor niets' gelopen, zegt hij. Wij hadden geen enkele wegenkaart, en de bewegwijzering, die in die tijd ook al niet was wat ze nu is, was door het oorlogsgeweld danig in de war gebracht.

Hoe dan ook, na een weekje belandden de Wachtebekenaren bij de Wetteraar thuis. Daar was de vreugde zo groot dat er voor iedereen, hoe kan het anders, direct 'friet met biefstuk' werd klaar gemaakt. Zo'n Belgisch festijn hadden ze in lang niet meer gezien ! De hele groep bleef ook in Wetteren slapen. Dat moet met die hele groep wel een overrompeling zijn geweest ! Vooraleer de Wachtebekenaren 's anderendaags de trip naar huis aanvatten, kocht Albert nog gauw twee repen chocolade voor het dochttertje van hun gelegenheidsgastheer.

Op 30 of op 31 mei, zo precies kan Albert het niet meer zeggen, waren ze in Wachtebeke terug. De vreugde kon niet op. Op dat ogenblik dacht niemand er aan dat de oorlog nog lang niet afgelopen was. Enkele maanden later werd Albert verplicht opnieuw zijn familie te verlaten. En niet naar het zuiden zoals toen, maar naar het oosten, naar Duitsland. Maar zoals we bij de aanvang van dit stukje al schreven, dit is een verhaal voor een volgende keer...

Wies Creve
september 1996

STAAT VAN ONZE BEVOLKING

HUWELIJKEN VAN JANUARI TOT AUGUSTUS 1996

Wachtebeke 27/01/1996

MAHIEU MICHEL, Steentje 8/1, Brugge

MICHIELS PRISCILA, Walderdonk 77, Wachtebeke

Wachtebeke 09/02/1996

VAN LOO RONALD, Salvialaan 22, Wachtebeke

DE SMEDT CONNY, Salvialaan 22, Wachtebeke

Wachtebeke 17/02/1996

SELS ALBERT, Antwerpsesteenweg 381, Lier

BINGE BENEDICTE, Begonialaan 4, Wachtebeke

Wachtebeke 16/03/1996

DE CREUS GERTJAN, Tulpenlaan 11, Wachtebeke

ROUSERE BIRGIT, Tulpenlaan 11, Wachtebeke

Wachtebeke 22/03/1996

BAUDEWIJN KRISTOF, Rozenlaan 3, Wachtebeke

BOUCQUILLON CHRISTINE, Veurnestraat 202, Poperinge

Wachtebeke 29/03/1996

NEVEJANS KURT, Stationsstraat 75, Wachtebeke

BAL YOLANDE, Axelsvaardeken 44, Wachtebeke

Wachtebeke 13/04/1996

DEBOSSCHERE JAN, Jozef Berteelestraat 6, Kortrijk

SCHEIRE JOKE, Melkerijstraat 2, Wachtebeke

Wachtebeke 25/04/1996

DE RIJCKE DIRK, Molenhoek 68, Wachtebeke

VAN HOECKE DINI, Molenhoek 68, Wachtebeke

Wachtebeke 03/05/1996

SAVAT MIKE, Bisschop-Pieter-Damantlaan 4, Lochristi

DE BRUYNE AMANIA, Zwaluwlaan 25, Wachtebeke

Wachtebeke 03/05/1996

GOETHALS MARNIX, Stationsstraat 220, Wachtebeke

MARTENS ANGELIQUE, Stationsstraat 220, Wachtebeke

Wachtebeke 04/05/1996

CAMPKENS ERWIN, Kerkstraat 11, Wachtebeke

DE WACHTER MARJAN, Kerkstraat 11, Wachtebeke

Wachtebeke 11/05/1996

VAN DER JEUGT KOEN, Vondelstraat 10, Lokeren

DE MEYER KATRIJN, Peene 22, Wachtebeke

Wachtebeke 13/05/1996

MULDERS ANDRE, Langelede 144, Wachtebeke

VAN HOVE AGNES, Langelede 144, Wachtebeke

Wachtebeke 25/05/1996

ROELENIS WIM, St.-Tillostraat 17, Hooglede

MICHIELS ANNICK, Hoogstraat 9, Wachtebeke

Wachtebeke 25/05/1996

VERSTRAETE KURT, Vierlinden 51 Evergem

MARTENS CHRISTINE, Kleistraat 23, Wachtebeke

Wachtebeke 31/05/1996

MARES LUC, Berkstraat 57, Evergem

COONE VERONIQUE, Kleistraat 2, Wachtebeke

Wachtebeke 07/06/1996

WILLEMS HUGO, Oosteindeken 54, Lokeren

BRACKE ANNICK, Bloemenweg 7, Wachtebeke

Wachtebeke 07/06/1996

SCHOOTE WIM, Adolf Baeyensstraat 180, Gent

VAN RIJSSEGHEM BRENDA, Parklaan 8, Wachtebeke

Wachtebeke 14/06/1996

BRACKE JAN, Melkerijstraat 37, Wachtebeke

TINCK WENDY, W. van Saeftingelaan 28, Sint-Gillis-Waas

Wachtebeke 15/06/1996

VAN DE VEIRE PETER, Hans Memlingstraat 37, Gent

VAN HAECKE SANDRA, Kleistraat 9, Wachtebeke

Wachtebeke 15/06/1996

ADAM FRANKY, Bovenhoek 18, Wachtebeke

VAN BAMBOST CAROLIN, Bovenhoek 18, Wachtebeke

Wachtebeke 28/06/1996

STEEMAN LUC, Bosstraat 158, Zele

VAN MELE ANN, Groenstraat 45, Wachtebeke

Wachtebeke 05/07/1996

COUVREUR WIM, Schoolstraat 9, Assenede

DIELS WENDY, Stationsstraat 194, Wachtebeke

Wachtebeke 05/07/1996

VAUTERIN PAUL, Risquons-Toutstraat 38, Kortrijk

DE BRUYNE VERONIQUE, Walderdonk 24, Wachtebeke

Wachtebeke 12/07/1996

VAN DER LINDEN BART, Axelsvaardeken 22, Wachtebeke

CREVE VEERLE, Axelsvaardeken 22, Wachtebeke

Wachtebeke 12/07/1996

VAN KERKHOVE BART, Bostraat 5, Wachtebeke

DE WEVER ELS, Catharinastraat 4, Wachtebeke

Wachtebeke 12/07/1996

VAN LOO KURT, Nachtegaalstraat 36, Wachtebeke
DEKLERCK CHRISTEL, Cederstraat 16, Zelzate

Wachtebeke 13/07/1996

VAN DEN HENDE LUDWIG, Meersstraat 7, Wachtebeke
VISPOEL LIEVE, Meersstraat 7, Wachtebeke

Wachtebeke 02/08/1996

VAN DER VEKEN PIERRE, Wespstraat 65, Gent
ACKE GERTRUDE, Vieruitersten 20, Wachtebeke

Wachtebeke 09/08/1996

GREF LUC, Damstraat 99, Moerbeke-Waas
POPPE MARIE, Nachtegaalstraat 34, Wachtebeke

Wachtebeke 09/08/1996

HERREMANS YOURI, Berkenstraat 8, Lochristi
MARROYEN SANDRA, Dorp 81, Wachtebeke

Wachtebeke 09/08/1996

RIJCKAERT FILIP, Langelede 106, Wachtebeke
SEMEY TANIA, Zandrede 38, Heusden

Wachtebeke 10/08/1996

GOUDBEEN JACQUES, Salvialaan 24, Wachtebeke
DE VOS LINDA, Salvialaan 24, Wachtebeke

Wachtebeke 14/08/1996

NOTSCHAELE GEERT, Nachtegaalstraat 6, Wachtebeke
DERWEDUWE ANGELIQUE, Nachtegaalstraat 6, Wachtebeke

Wachtebeke 14/08/1996

VAN GOETHEM GUNTHER, Heirweg 117, Stekene
MAES LINDSEY, Ramonshoek 74, Wachtebeke

Wachtebeke 24/08/1996

LAMBRECHT STEVE, Kerkstraat 50, Wachtebeke
VAN DE VONDELE NATASJA, Kerkstraat 50, Wachtebeke

Wachtebeke 24/08/1996

VANDENDEREN EGBERTUS, Langelede 120, Wachtebeke
VAN BUYNDER ANNICK, Langelede 120, Wachtebeke

Wachtebeke 24/08/1996

VERSCHORRE CHRIS, Lijsterstraat 23, Wachtebeke
MESTDAGH SONJA, Lijsterstraat 23, Wachtebeke

Wachtebeke 05/09/1996

VAN BAMBOST ERIK, Gladiolenlaan 2, Wachtebeke
MEERSCHMAN NADINE, Gladiolenlaan 2, Wachtebeke

Wachtebeke 06/09/1996

VANDENBROUCKE PETER, Zwaluwlaan 48, Wachtebeke
VERKESTE MIREILLE, Zwaluwlaan 48, Wachtebeke

OVERLIJDENS VAN JANUARI TOT AUGUSTUS 1996

+ Wachtebeke 05/01/1996

DE BACKER JULIA, geb. Lokeren 09/12/1910,
wed. Leon Van Zele Dorp 40, 85j.

+ Wachtebeke 08/01/1996

BONNE CLARISSE, geb. Lochristi 12/02/1907,
kloosterzuster Gudula, Dorp 25, 88j.

+ Wachtebeke 15/01/1996

DE NIJS CHRISTIANE, geb. Zelzate 29/06/1950,
wed. Rik Scheire, Kerkstraat 49a, 45j.

+ Wachtebeke 19/01/1996

DHUYVETTER ACHIEL, geb. Assenede 27/04/1928,
echtgt. Hiliana Dhont, Overslag 15, 67j.

+ Wachtebeke 22/01/1996

DE KEGEL GEORGES, geb. Lokeren 16/09/1911, wedn.
Susanna Moerloose, Stationsstraat 14, 84j.

+ Gent 14/01/1996

VAN DE VOORDE GERMANA, geb. Wachtebeke
25/08/1912, wed. Gustaaf David, Kerkstraat 20, 83j.

+ Gent 15/01/1996

DE KEYSER FRANCOIS, geb. Moerbeke-Waas
15/12/1929, echtgt. Hilde Poppe, Stationsstraat 201, 66j.

+ Gent 24/01/1996

VAN GRAEFSCHPE IRMA, geb. Wachtebeke
27/02/1900, wed. Philemon Coone,
Oudeburgse Sluis 1, 95j.

+ Gent 25/01/1996

DAVID ANDRE, geb. Moerbeke-Waas 29/05/1945,
Rozenlaan 9, 50j.

+ Gent 02/02/1996

TEMMERMAN CAMIEL, geb. Laarne 28/07/1925,
echtgt. Margaretha Van Loo, Mezenstraat 11, 70j.

+ Gent 01/02/1996

NOTTE GUSTAAF, geb. Wachtebeke 29/04/1911,
echtgt. Marie Louise Pringels, Spoorwegstraat 34,
85j.

+ Sint-Niklaas 13/02/1996

VANDENBUSSCHE GODELIEVE, geb. Oostkamp
13/04/1916 echtgt. Georges De Mey, Dorp 40, 79j.

+ Gent 10/02/1996

DE SMET ANDRE, geb. Desteldonk 26/06/1911,
Godshuisstraat 13, 84j.

+ Wachtebeke 18/02/1996
HAEMERS AMAAT, geb. Wachtebeke 09/10/1924,
echtgt. Mariette Seyssens, Stationsstraat 179, 71j.

+ Wachtebeke 19/02/1996
CREVE BERTHA, geb. Wachtebeke 06/05/1901,
wed. Henri Van Den Hende, Godshuisstraat 13, 94j.

+ Wachtebeke 23/02/1996
DE WAEGENAERE PHILEMOND, geb. Desteldonk
09/08/1923, Meersstraat 31, 72j.

+ Wachtebeke 28/02/1996
VERPLANCKELOUISE, geb. Wachtebeke 20/10/1915,
wed. Prudent Creve, Godshuisstraat 13, 80j.

+ Gent 23/02/1996
REYNIERS PETRUS, geb. Gent 03/09/1920,
echtgt. Irene Swartelé, Molenhoek 32, 75j.

+ Wachtebeke 29/02/1996
DE COLVENAER MARGARITA, geb. Stekene
08/03/1905, wed. Oswald De Maesschalck,
Meersstraat 31, 90j.

+ Gent 26/02/1996
VERZEE MAURITS, geb. Ertvelde 06/02/1913,
wedn. Maria De Craene, Meersstraat 31, 83j.

+ Gent 02/03/1996
DE VOS ADRIANA, geb. Wachtebeke 29/12/1913,
wed. Alfons Hesters, Molenhoek 53a, 82j.

+ Gent 05/03/1996
VAN ACKER BRUNO, geb. Sint-Kruis-Winkel
16/10/1914, wedn. Louise Van Den Eeckhout,
Meersstraat 31, 81j.

+ Gent 06/03/1996
VAN PUYVELDE JEANNE, geb. Moerbeke-Waas
26/07/1914, wed. Maurits De Schepper, Meersstraat 31,
86j.

+ Wachtebeke 21/03/1996
GELDOF ALICE, geb. Wachtebeke 16/12/1906,
echtgt. Maurice de Vos, Meersstraat 31, 89j.

+ Wachtebeke 06/04/1996
DE MEY IRMA, geb. Zuiddorpe(NL) 20/02/1920,
wed. Pierre Gijssens Meersstraat 31, 76 j.

+ Wachtebeke 14/04/1996
HENDRICK MARIA, geb. Assenede 03/12/1908,
wed. Leopold Van Guyt, Meersstraat 31, 87j.

+ Wachtebeke 15/04/1996
BOONE IMELDE, geb. Wachtebeke 19/07/1911,
wed. Alfons de Baerdemaecker, Godshuisstraat 13, 84j.

+ Gent 09/04/1996
VAN WAES URBAIN, geb. Brugge 07/01/1938,
echtgt. Irène Strubbe, Merelstraat 32, 58 j.

+ Gent 24/04/1996
VAN DE WIELE MARIA, geb. Deinze 04/02/1915,
wed. Raymond Voet, Meersstraat 31, 81j.

+ Wachtebeke 25/04/1996
BLONDEL ARTHUR, geb. Zaffelare 10/04/1909,
echtgt. Irma Schaut, Waterbosstraat 7, 87j.

+ Wachtebeke 26/04/1996
SOETENS MARIE, geb. Wachtebeke 12/10/1897,
wed. Jules Verhoeven, Godshuisstraat 13, 98j.

+ Wachtebeke 27/04/1996
DE LOUEL MARIA, geb. Zeveneken 26/12/1896,
wed. Alexander Franciscus De Bruycker,
Meersstraat 31, 99j.

+ Gent 20/04/1996
ONGENA ANNA, geb. Eksaarde 27/06/1914,
echtgt. Cyriel Hillaert, Papdijk 17, 81j.

+ Gent 20/04/1996
HEIRWEGH ALBERT, geb. Moerbeke 05/05/1916,
Godshuisstraat 13, 79j.

+ Gent 25/04/1996
HAES MAURITIUS, geb. Evergem 17/02/1910,
wedn. Anna Maria Serraes, Godshuisstraat 13, 86j.

+ Wachtebeke 09/05/1995
COPPENS RAYMOND, geb. Zelzate 26/01/1924,
echtgt. Blanca de Smet, Spoorwegstraat 32, 81j.

+ Gent 02/05/1996
CREVE CYRIEL, geb. Wachtebeke 15/08/1919,
echtgt. Rachel van Bambost, Ramonshoek 50, 76j.

+ Wachtebeke 21/05/1996
ROESBEKE RICHARD, geb. Kallo 22/11/1903,
wedn. Camilla de Craene, Godshuisstraat 13, 92j.

+ Wachtebeke 22/05/1996
WILLEMS ELVIRE, geb. Wachtebeke 13/05/1898,
wed. Alfons van de Kerckvoorde, Godshuisstraat 13,
98j.

+ Gent 10/05/1996
SWARTELEMAURICE, geb. Wachtebeke 01/11/1912,
echtbg. Anna Aper, Stationsstraat 35, 83j.

+ Gent 18/05/1996
D'HONDT MARTHA, geb. Wachtebeke 25/05/1910,
Godshuisstraat 13, 85j.

+ Wachtebeke 26/05/1996
SLOWACK FLORENTINE, geb. Stekene 28/03/1910,
wed. Lucien van Maldeghem, Axelsvaardeken 21,
86j.

+ Stekene 02/06/1996
BUYSSE EDMOND, geb. Moerbeke 16/03/1895,
wedn. Coumans Florentina, Meersstraat 31, 101j.

+ Wachtebeke 05/06/1996
DESCAMPS CYRIEL, geb. Zelzate 23/03/1902,
wedn. Hortensia Buysse, echtbg. Elisabeth Fehrenbach,
Godshuisstraat 13, 94j.

+ Wachtebeke 11/06/1996
VAN ASSEL RICHARD, geb. Wachtebeke 11/05/1938,
echtbg. Andrea de Smet, Ramonshoek 14, 58j.

+ Eeklo 04/06/1996
DE NEVE MARTHA, geb. Assenede 09/06/1906,
wed. René De Smet, Meersstraat 31, 90j.

+ Wachtebeke 21/06/1996
DE BLOCK PHARAILDE, geb. Moerbeke 10/10/1907,
wed. Jules De Maere, Overslag 28, 88j.

+ Wachtebeke 23/06/1996
GORGES HEDWIG, geb. Magdenburg (D) 15/03/1920,
wed. Gerard Noët, Bovenhoek 51, 76j.

+ Wachtebeke 30/06/1996
DE BACKER ODILA, geb. Eksaarde 22/05/1897,
wed. Cornelis Snels, Meersstraat 31, 99j.

+ Gent 05/07/1996
GELDOLF LOUISA, geb. Wachtebeke 03/09/1912,
wed. Hendrik de Craene, Godshuisstraat 13, 83j.

+ Gent 13/07/1996
VAN MAERCKEN MAURITS, geb. Nazareth
13/10/1912, wed. Zulma de Maertelaere, Groenstraat
13, 83j.

+ Gent 13/07/1996
VAN BASTELAERE RENE, geb. Wachtebeke
26/01/1931, echtbg. Odette Cattoir, Gladiolenlaan 13,
65j.

+ Gent 13/07/1996
VEELAERT EDMOND, geb. Wachtebeke 18/12/1913,
echtbg. Martha de Blieck, Reepstraat 15, 82j.

+ Gent 15/07/1996
DE VOS EMIEL, geb. Moerbeke-Waas 07/09/1911,
echtbg. Yvonne De Smet, Molenhoek 79, 84j.

+ Gent 16/07/1996
BUYSSE ANNA, geb. Bouchaute 28/09/1907,
echtbg. Victor Moens, Meersstraat 31, 88j.

+ Wachtebeke 20/07/1996
BRACKE BERTHA, geb. Wachtebeke 12/09/1913,
echtbg. Adolf de Block, Meersstraat 31, 82j.

+ Wachtebeke 21/07/1996
VAN DE WIELE MARIA, geb. Antwerpen 03/01/1905,
wed. Mads Pederson, Meersstraat 31, 91j.

+ Wachtebeke 22/07/1996
THOORENS BERTHA, geb. Gent 07/01/1904,
wed. Eduard Van Temsche, Meersstraat 31, 92j.

+ Wachtebeke 27/07/1996
WAUTERS BERTHA, geb. Stoppeldijk (NL)
11/04/1912, kloosterzuster Dymphna, Dorp 25, 84j.

+ Gent 19/07/1996
VAN DRIESSE FRIDA, geb. Zingem 16/05/1912,
echtbg. Leo Gunter, Meersstraat 31, 84j.

+ Wachtebeke 06/08/1996
EVERAERT IRMA, geb. Zeveneken 13/02/1912,
wed. René De Meyer, Meersstraat 31, 84j.

HUWELIJSJUBILEA 1996 IN WACHTEBEKE

In ons vorig nummer werd de vijftigjarige huwelijks-
verjaardag van Albert De Mey met Bertha Verplancke,
Meersstraat 25, aangekondigd met een verkeerde datum.
In plaats van 20/11/1996 moet het 28/11/1996 zijn.

HET SCHOOLGEBOUW OP DE WIJK LANGELEDE

Aanleiding tot het oprichten van een school op de wijk Langelede.

In 1830 bezat Wachtebeke twee basisscholen, één in het dorp (in de oude Vierschaar) en één op de wijk Overslag. Er waren nog enkele privé-scholen waarin de onderwijzers Pieter van Zele en Augustin De Mets onderwijs gaven aan de kinderen van Wachtebeke. In 1833 werd door pastoor Van Rossen een kantschool opgericht in het klooster te Wachtebeke, de voorloper van het "pensioonaat". Rond 1860 was er geen sprake meer van privé-scholen te Wachtebeke. Alleen de katholieke school in het klooster en de twee basisscholen van de gemeente Wachtebeke stonden in voor het plaatselijk onderwijs.

Door politieke verschuivingen in België brak rond 1879 de schoolstrijd in volle hevigheid los. Ook Wachtebeke ontsnapte niet aan die schoolstrijd. Wachtebeke bezat toen een volledig liberaal gemeentebestuur. De katholieken, aangevoerd door de plaatselijke geestelijkheid, sloegen de handen in elkaar en bonden de strijd aan tegen de liberalisering van het onderwijs op Wachtebeke. Dit resulteerde in de oprichting van 3 wijscholen. De school op de wijk Ramonshoek werd financieel ter harte genomen door de familie Marquenie die op dezelfde wijk woonde. De scholen in de Molenhoek en op de Langelede werden financieel ondersteund door de plaatselijke geestelijkheid en hun aanhang. De gemeente was in 1882 verplicht geworden een derde school op te richten. De overwegend katholieke bevolking van Wachtebeke stuurden hun kinderen naar de katholieke wijscholen. Gevolg, een ontvolking van de gemeentescholen. Deze toestand kon niet blijven duren. Bij het beëindigen van de schoolstrijd, in 1884, werd de pas opgerichte gemeenteschool opgeheven en werden de vier vrije scholen erkend door de gemeente zodat zij financieel konden gesteund worden door de gemeente Wachtebeke.

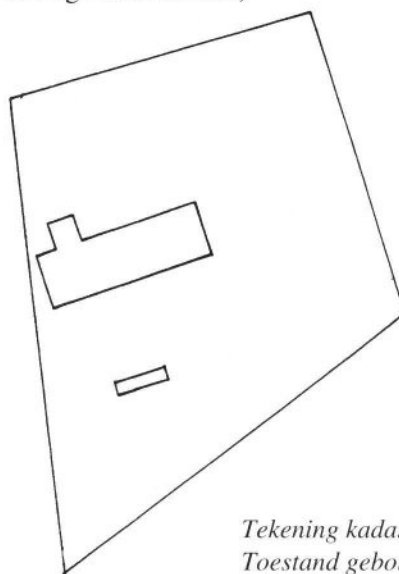
Het eerste schoolgebouw op de wijk Langelede.

Vroeger had iedere wijk op de gemeente zijn eigen parochiepriester. Wachtebeke bezat 1 pastoor en 2 onderpastoors. Op de wijk Langelede zorgde, ten tijde van de oprichting van de school, onderpastoor Gustaaf Aloysius Rogiers (onderpastoor te Wachtebeke van 1880 tot 1888) voor de zielzorg op de wijk. Wat betreft het gebouw ontbreken de juiste data bij gebrek aan archiefmateriaal uit die periode. Wat betreft de plaats van het gebouw samen met de eigenaars van grond moeten wij ons behelpen met het kadaster-archief te Gent. Om een

juistere benadering te hebben wat de data betreft hebben wij de vermelde jaartallen verlaagd met één jaar.

Op 26 augustus 1881 kwam onderpastoor Gustaaf Rogiers tot een akkoord met grondeigenaar Jan Verschelden tot Gent over een cijnsnacht voor een perceel bouwland op de wijk Langelede sectie A nr. 202. De pacht bedroeg 25 fr. per jaar.

Het was Gustaaf Rogiers, onderpastoor te Wachtebeke, die de start gaf voor de bouw van een school op de wijk Langelede. Het schoolgebouw bestond uit twee klassen, een berging en een kolenstal. Vóór het schoolgebouw, op de speelplaats, was een gebouwtje ingericht als toilet. (Zie tekening kadaster nr.1)

Tekening kadaster nr. 1
Toestand gebouwen 1882

Naar een vergroting van het schoolgebouw (1904).

De dicht bevolkte wijk samen met de aangrenzende wijk van de Oudeburgse-Sluis zorgen voor een groot aantal leerlingen. De oprichter van het schoolgebouw, Gustaaf Rogiers was ondertussen onderpastoor benoemd te Hamme. Alle "plichten en verplichtingen" ten behoeve van het schoolgebouw vielen nog steeds te zijn laste. Gustaaf Rogiers laat een testament opstellen waarbij hij bij zijn overlijden zijn plichtplegingen aangaande de school op Langelede overdraagt aan onderpastoor Joseph Picavet, onderpastoor te Sint-Jan bij Wingene in West-Vlaanderen. Gustaaf Rogiers overleed te Ursel op 1 januari 1918.

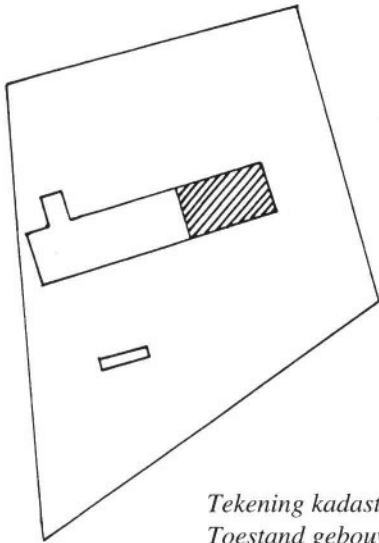
De eerste verbouwing van de school op de wijk Langelede werd beschreven in het dagboek van de pastoor te Wachtebeke en vermeldt het volgende:

Het gebouw dat tot nu diende voor de leerlingen van "Langelede" werd in de maand september van het jaar 1904 vergroot zodat niet enkel twee onderwijzers zoals

vroeger voor de gemengde school, maar ook onderwijzeressen voor de meisjes afzonderlijk daar hunne taak kunnen vervullen en bovendien voor een kindertuin plaats zou gemaakt worden.

Deze verbouwing kostte de prijs van 4.000 franken, waarvan het grootste deel door weldoeners uit Eeklo en Dendermonde werden betaald.

Hieruit kunnen wij afleiden dat het eerste schoolgebouw bestond uit twee klaslokalen. Bij de verbouwing van de school in 1904 werden twee klaslokalen bijgebouwd. (Zie tekening kadaster nr.2)

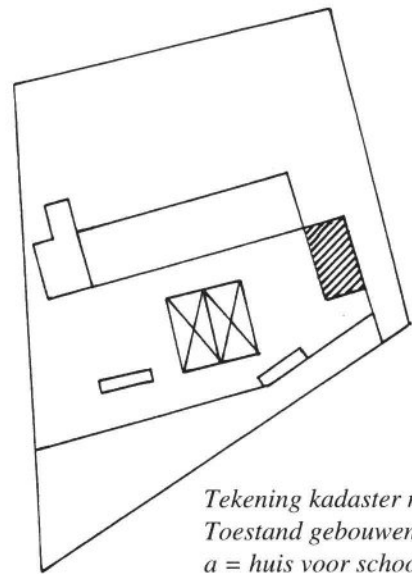
Tekening kadaster nr. 2
Toestand gebouwen 1904

Naar een tweede verbouwing van de school op de Langelede (1910).

Er kwam in die periode geen einde aan de bevolkings-explosie in Wachtebeke. In 1910 werd het schoolcomplex op de wijk Langelede andermaal aangepast aan de noden van de tijd. Er werd een nieuwe vleugel aangebouwd die dienst moest doen als kindertuin. (Het is het gedeelte dat later zal omgevormd worden tot kapel.) Een deel van de eerste schoolklassen werd omgevormd tot woning voor de hoofdonderwijzer. Op de speelplaats werd een over-dekte speelplaats voorzien met een splitsing tussen meisjes en jongens. Op die tweede speelplaats werd eveneens een sanitaire installatie voorzien. (Zie tekening kadaster nr.3)

De werken werden voltooid voor de kostprijs van 2.901,27fr. In 1911 werd een omheining gemetseld en verschillende aanpassingen werden in de lokalen aangebracht. Al deze werken werden uitgevoerd door de firma Van Mossevelde uit Wachtebeke. De dochter van de aannemer, Margareta Van Mossevelde werd aangenomen om les te geven aan de jongere meisjes terwijl Maria Inghels werd aangesteld in de kindertuin. (onder kindertuin verstaan wij kleuterschool)

Al de uitgaven voor deze werken kostten 5.487,53fr.

Tekening kadaster nr. 3
Toestand gebouwen 1910
a = huis voor schoolhoofd

Naar nieuwe eigenaars voor de wijschool op de Langelede

Bij het opmaken van het testament van E.H. Joseph Picavet voor notaris Van de Moortele te Izegem werd het goed als volgt beschreven:

1- Een woonhuis met school en verdere gebouwen alsmede het recht op cijns op vijftig aren grond toebehorende aan de familie Verstraeten wonende te Gent staande en gelegen te Wachtebeke, wijk Langelede, bij het kadaster bekend Sectie A nummers 202^f 202 202^h, palende den voorhoofde aan de tragel der langelede vaart.

2- Al het schoolgerief, zich erin bevindende zonder iets uit te zonderen noch te weerhouden.

In 1923 trok Joseph Picavet op bedevaart naar Palestina en overleed daar te Nazareth op 20 februari 1923.

E.H. Leon Edgard Baes, leraar te Sint-Niklaas, geboren te Moerbeke-Kruisstraat werd door de uitvoering van het testament eigenaar van het voorschreven goed.

Om een eerlijk beheer te geven aan de verschillende katholieke wijscholen werd op 19 maart 1923 voor notaris Ed. van Damme te Wachtebeke een akte verleden waarin de vzw "Vrije scholen der Gemeente Wachtebeke" werd gesticht.

De oprichters van die vzw waren de volgende geestelijken:

E.H. Alfons Van der Stee, pastoor te Wachtebeke,
E.H. Karel Camerman, bestuurder klooster van den heiligen Vincentius a Paulo te Wachtebeke,
E.H. Amaat Rijckaert, onderpastoor te Wachtebeke,
E.H. Alfons van Haelst, pastoor te Overslag.

Door de oprichting van die vzw werd aan Leon Eduard Baes de mogelijkheid geboden de school op de Langelede over te dragen aan de plaatselijke geestelijkheid. Dit

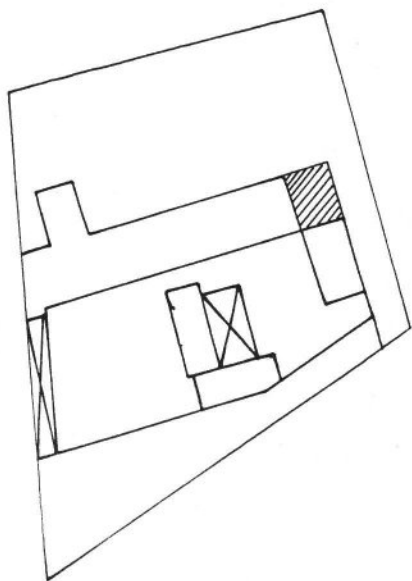
gebeurde in een akte verleden voor notaris Ed. van Damme te Wachtebeke op 22 augustus 1923.

In de loop der jaren zijn er nog verschillende aanpassingen gebeurd aan de statuten van die vzw. Op 17 oktober 1974 kreeg de vzw een andere naam "Vrije scholen en Parochiale werken van Wachtebeke te Wachtebeke", de zetel van die vzw was gevestigd op Dorp 35. Op 1 september 1977 kwam er een noodgedwongen fusie tot stand tussen de scholen van Ramonshoek en Langelede. De hoofdschool was gelegen op Langelede 146 en kreeg de naam Lagere gemengde school en gemengde kleuterschool. De school op Ramonshoek droeg de naam Gemengde kleuterschool, Ramonshoek 38.

Oprichting van een kapel in de school op de wijk Langelede (1966).

De evolutie van de leefgewoonten bracht met zich mee dat inwoners buiten het centrum van de gemeente, in de wintermaanden gemakkelijk verzuimden naar de kerk te komen te Wachtebeke. Om dit kerkverzuim enigszins in te dijken en om aan de verzuchtingen van de plaatselijke bevolking tegemoet te komen richtte deken Remi van Bavegem, in het laatst bijgebouwde klaslokaal, van de Langelede school een kapel in. Op 8 mei 1966 werd de eerste H. Mis opgedragen in deze kapel. De plechtige opening en inzegening van de kapel geschiedde op 4 september 1966. De verbouwing van dit klaslokaal tot wijkkapel kostte toen 142.664 fr. In het jaar 1985 werd door pastoor Jozef Ryckaert de kapel opgeheven. De voormalige kapel werd ingericht voor de opvang van de kleuters.

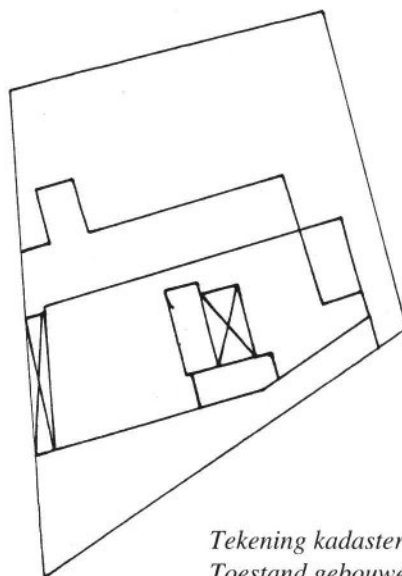
Kleinere verbouwingen en aanpassingen aan de school op de Langelede (1967-1995)

Op 25 oktober 1967 werd door architect Hubert Van Den Hende een plan opgemaakt om een klaslokaal bij te bouwen (zie tekening). Wegens gebrek aan financiële middelen werd dit plan nooit uitgevoerd. Men opteerde om de niet meer gebruikte onderwijzerswoning om te bouwen tot klaslokaal en de achterliggende kleine gebouwen te versmelten tot één lokaal. De aanvraag voor die kleine verbouwing werd op 31 april 1969 gericht aan het gemeentebestuur van Wachtebeke. Reeds op 23 mei 1969 verkreeg men de toelating om deze kleine bouwwerken uit te voeren. Alle werken werden uitgevoerd tegen 1 september 1969, zodat men uiteindelijk op die datum twee klaslokalen meer had. Door die ingreep moest de kapel niet meer omgevormd worden tot klaslokaal.

Ondertussen was, met verenigde krachten de speelplaats geplaveid. Eind van de jaren zeventig en begin van de jaren tachtig werden nog verschillende aanpassingswerken uitgevoerd.

De traditionele kolenkachel verdween uit het klasbeeld en werd vervangen door centrale verwarming. De verwarming in de kapel gebeurde met elektrische kachels. De helft van de overdekte speelplaats werd ingericht als eetplaats. Alle sanitaire installaties werden aangepast aan de noden van de tijd.

*Tekening kadaster nr. 4
Toestand gebouwen 1995*

Op weg naar nieuwe schoolgebouwen.

Een gebouw waarvan het eerste gedeelte reeds meer dan honderd jaar oud is, voldoet niet meer aan de noden in de jaren 1990. Dringende onderhoudswerken roepen vragen op. Op een algemene vergadering van de inrichtende macht op 2 april 1990 besluit men advies in te winnen bij een architect. Op 24 september 1990 wordt door architect Eric Lefebure een lijst opgemaakt van de werken die zonder uitstel moeten uitgevoerd worden.

DRINGENDE WERKEN:

- a- Dak van het sanitair groepje lekt.
- b- Afdak op de kleuterspeelplaats veel stormschade.
- c- Klas eerste studiejaar, slechte toestand van het dak en tochtende buitendeur.
- d- Kapel, gedeelte van de gang zakt weg, gevaar voor instorting.
- e- Het dak van het hoofdgebouw en de balkenlagen van de plafonds dienen te worden nagezien.
- f- Alle schrijnwerk in de klassen is versleten en wordt best vervangen (reeds een prijsofferte van 1989 van 900.000 fr.).
- g- Algemene isolatie werken.

VERBETERINGSWERKEN:

- a- Een gang met kapstokken voor elke klas.
- b- Sanitair in elke klas.
- c- Kleuterklas aangepaste sanitaire cel.
- d- Herstel afdakjes en realiseren van een overdekte speelplaats.
- e- Stelplaats voor schoolbus.
- f- Uitbreiding van de speelplaats.

UITBREIDING EN HERSCHIKKING:

- a- Creëren van bergplaatsen bij de klassen.
- b- Klein bureel voor de directie.
- c- Kleine vergaderruimte voor de leerkrachten.
- d- Aparte ingerichte kleuterspeelplaats.
- e- Turnzaal.
- f- Het programma van de school voorziet 7 klassen.

Financieel zijn die kosten onmogelijk te dragen. Men stelt zelfs in vraag of er geen enkele andere oplossing is voor dit probleem. Dat de wijkschool moet blijven bestaan daar is men het zeker over eens.

Er wordt op 15 december 1990 een ontwerp voor de herstellingswerken naar voor geschoven. Er was weinig ruimte om uit zulk een situatie te geraken zonder zware financiële en materiële ingrepen.

Wat te verwachten was gebeurde. Er volgde *een algemene inspectie* van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap Departement Onderwijs in september 1991. De toestand werd als volgt samengevat:

- Er is geen directielokaal
- De ingang van de vier klaslokalen ligt rechtstreeks aan de speelplaats en er is dus geen gang - natte kleren moeten in de klas hangen.
- Er is geen overdekte speelruimte.
- Voor de gym wordt de refter aangewend. Dat impliceert een regelmatige verhuis en die refter is voor gym en sport veel te laag.

Er wordt nog geen gewag gemaakt van de toestand van de gebouwen.

Gedurende 1991 werd de zaak bekeken en navragen gedaan bij personen en instanties om een haalbare oplossing te vinden voor dit vraagstuk. Op 18 mei 1992 werd een overeenkomst met de architect gesloten voor het opstellen van een ontwerp voor renovatie en nieuwbouw. Op 14 juni werden de voorstellen besproken op een algemene vergadering. Er volgde geen eensgezindheid voor een oplossing. Een jaar later op 7 juni 1993 was het voorstel voor een volledige nieuwbouw de enige oplossing. Drie problemen kwamen naar voor:

- 1- Wat gaan we met de kinderen doen bij een nieuwbouw wanneer het schoolgebouw op dezelfde plaats van het oude gebouw komt?
- 2- Hoe kunnen wij het financieel opbrengen?
- 3- Gaat de inspectie akkoord?

Op 2 september 1993 werd een voorontwerp van een nieuwbouw kleuter- en basisschool ter goedkeuring aan de inrichtende macht voorgelegd. Een aanpassing van dit ontwerp volgde op 6 januari 1994. Uiteindelijk was het volledig bouwdoossier af op 18 maart 1994 en kon de administratieve molen in gang komen.

Er was nog een probleem op gebied van het eigendoms- en pachtrecht van de school. Om aan alle administratieve geplogenheden te voldoen wordt op 14 april 1994 een akte verleden voor notaris Sintobin te Zelzate. Hierin verpacht de vzw "Vrije Scholen en Parochiale Werken van Wachtebeke" de schoolgebouwen op de wijk Langelede voor een termijn van veertig jaar aan de vzw "Katholieke School te Wachtebeke". Die laatste vzw is samengesteld door de inrichtende macht van de school op de Langelede.

Op 4 mei 1994 werd een bouwvergunning aangevraagd. Men bekam een financiële steun van de Staat van 70% van de aanbestedingsprijs. De overige 30% moest men zelf bijpassen. Men had voorzien dat de schoolgebouwen in verschillende fases moesten worden gebouwd om toe te laten dat de kinderen normaal les konden volgen op de wijk. Daarvoor werd een eerste aanbesteding uitgeschreven op 12 mei 1995. Het eerste deel van de nieuwe school werd gebouwd op de speelplaats zodat men de oude gebouwen nog kon gebruiken.

De werken werden aangevat op 2 oktober 1995. Het waren de firma De Kegel uit Zele, voor de bouwwerken, de firma VHS Electro uit Wakken, voor de elektriciteit en de firma De Craene uit Oost-Eeklo voor de sanitaire installatie die er voor zorgden dat dit gedeelte op 1 september 1996 kon in gebruik genomen worden. Tijdens het groot schoolverlof in 1996 werd het grootste gedeelte van de andere oude gebouwen gesloopt. (zie foto's) Op de achterliggende grond werden prefab-klas-

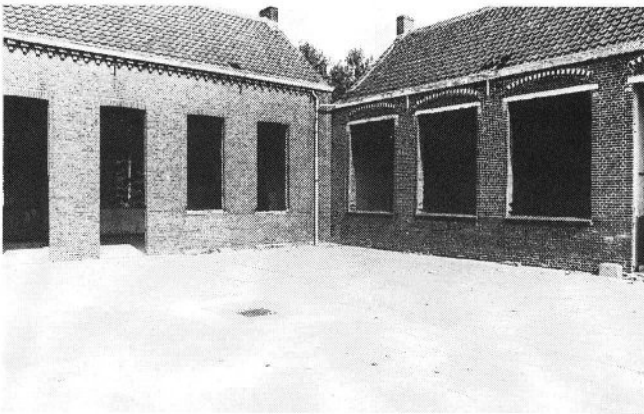
sen opgesteld om het onderwijs aan de kinderen van de wijk Langelede vlot te laten verlopen. Nog dit jaar zou een nieuwe aanbesteding moeten volgen voor de rest van het nieuwe schoolcomplex. Laten wij hopen dat door een

goede verstandhouding en naarstig werken op 1 september 1997 de opbouw van de volledige nieuwe wijksschool op de Langelede een feit mag zijn.

P.Hesters

De kloefkenstijd in de school op de Langelede.

De school klaar voor de grote afbraak (1996).

Foto G. De Buck

Algemeen zicht op de wijksschool Langelede.

Foto E. Lefebure

Oudste gedeelte van de school (1882).

Links was het huis van het schoolhoofd.

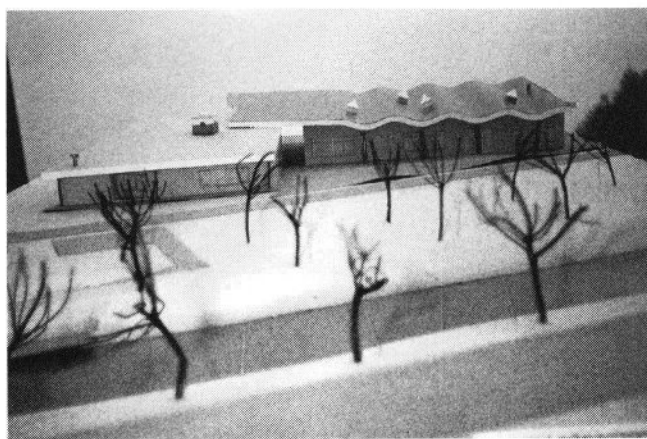
Foto E. Lefebure

*Het gebouw dat in 1966 dienst deed als kapel.
Dit gebouw dateert uit 1910.
Foto E. Lefebure*

*Het gebouw dat in 1966 dienst deed als kapel.
Dit gebouw dateert uit 1910.
Foto E. Lefebure*

*Maquette van het nieuw schoolcomplex.
Foto E. Lefebure*

INHOUDSTAFEL:

Voorwoord	Cesar David	blz. 17
Verslag keuredag Hulst 24 augustus 1996	Cesar David	blz. 18
De schitterende bange meidagen van 1940	Wies Creve	blz. 20
Staat van onze bevolking	Adrie de Kraker	blz. 23
Het schoolgebouw op de wijk Langelede	Paul Hesters	blz. 27

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineerd en ghemaeckt by my onderschreeven ghe-
noemde landmeter meester van de Koningliche Maest-
re van Wachtebeke, ghesigndel by verstaen van den
Heere Prins van Stolpe van St. Pieters revent Ghent
omme te valdeven in syne Saepke als knecht, jongs
den Onse van Wale Verwaender, de selve Charta ghesigndel
in conformiteit van contracte in date 24 May 1578
ompreken 1578 den Prins van de Blycke,
den Prins van St. Pieters Clouten by Oude en
Jens Steven van Tolghem, my Leveende desen 14
novembere 1578 d'geleestich. Enne mis onderteekend
P. B. van der paroph

Voor van afteek. ft.
Gent, 24 maart 1964

H. van der Weide
H. van der Weide

WOORD VAN DE VOORZITTER

*Eerst komen er zeven jaren van overvloed
Dan komen zeven jaren van hongersnood
Genesis 41, 29-30
Intussen zijn de tijden gelukkig veranderd*

Waarde Heemvrienden

Als ik terugblik op het verleden hebben wij immers méér dan zeven jaren van overvloed achter de rug. Jaren van lezenswaardige tijdschriften en memorabele jaarboeken. In plaats van zeven magere jaren scoren wij wellicht slechts één mager jaar. Dit jaar immers komt er geen jaarboek en was ook de toevloed van tijdschriften eerder beperkt. Gevolg hiervan is dat onze bestuursleden zich binnenkort bij u zullen aanbieden voor betaling van het lidgeld voor 1996, zonder jaarboek maar wel met een gedenkwaardige extra-editie over de enige authentiek-Wachtebeekse honderdjarige sinds mensenheugenis, mevr. Eleonora BAERT, in de volksmond beter gekend als "Norken Baert". Binnenkort wil dan wel zeggen ten vroegste eind februari. Hoewel Norken nog in zeer goede gezondheid verkeert en eenieder dus met volle verwachting uitzielt naar deze heuglijke gebeurtenis, moeten wij toch de ultieme dag afwachten. Wij kunnen onze bijdrage dan meteen opfleuren met shots van de dag zelf. Wij rekenen erop dat u ons even gulhartig zult blijven steunen als in het verleden, zodat wij verder kunnen werken aan een rooskleurige toekomst. Ons wacht immers een grandioos jaar 1997. Ons intussen 30-jarig bestaan willen wij met klasse vieren door een uniek foto-jaarboek dat wordt voorbereid door onze secretaris en verwoed postkaarten-verzamelaar Guy Trangez. Zoals in vele andere gemeenten gebruikelijk is zal dit fotoboek nadien in de handel aangeboden worden, maar dan wel aan 1.000 frank, waar het voor onze trouwe leden zal volstaan met gewoon hun lidgeld te betalen. Oorlogs-verslaggever Wies Creve heeft intussen ook wat meer vrije tijd om de belevenissen van onze dorpsgenoten tijdens de oorlog te boek te stellen, zodat Paul Hesters terug met regelmaat zijn trimestrieel nieuwsblad van de pers kan laten rollen. Terug op het goede spoor is er in 1997 dan nog de KEUREDAG. Gestart in 1992 met de viering van 750 jaar Vier Ambachten, wordt er elk jaar een Keuredag gehouden in één van de Vier Ambachten. Na Assenede, Axel, Boekhoute en Hulst, valt Wachtebeke thans de eer te beurt de Privilegiën-Couffre in ontvangst te nemen en hem met de grootste zorg te bewaren en ten toon te

stellen in het gemeentehuis. Dat de overdracht met enige plechtigheid gepaard gaat hoeft geen betoog. Het feit dat heel dit feest gekoppeld wordt aan de Safarkensmarkt, die zijn 20-jarig bestaan viert, kan alleen maar de uitstraling vergroten. Wij kunnen het ons daarom niet permitteren onder te doen bij de andere Ambachtsteden die er telkens een genietbaar feest hebben van gemaakt. Dit gevoel moet ook overwegen bij tal van Wachtebekenaren, want mijn oproep via het Gemeentelijk Informatieblad boekte onverwacht veel respons. Toezeggingen van 'n groep wagenmensen moeten ons toelaten de Couffre met veel vertoon van de overdrachtplaats aan de grens in Overslag met het nodige omhaal naar het podium in het dorp over te brengen. Ruiters en toneelliefhebbers meldden zich om de evocatie van de intrede van graaf de la Faille de nodige luister bij te zetten en vooral het gemeentebestuur, cultuurdienst en feestcomité zijn bereid om in volle overgave mee te werken aan dit majestueus gebeuren. Een speciaal gebrouwen KEUREBIER, geschonken in aarden kruiken versierd met aangepast embleem zouden te koop worden geboden als aandenken aan deze speciale dag. Ook het Safarkenscomité beijvert zich om deze dag een speciaal cachet te geven; daar horen de betrokken verenigingen binnenkort ongetwijfeld meer over. Als enig minpunt, omdat wij al onze medewerkers broodnodig zullen hebben voor het goed verloop van de organisatie rond de Keure, zullen wij dit jaar afwezig blijven met onze stand in het "Kinderwelzijn". Geen Dhust dus, u kunt desgevallend elders uw dorst lessen met Keurebier. Mocht U toch nog te veel heimwee hebben naar ons kruidenbier, ten behoeve van de ware liefhebbers rusten er nog enkele kratjes in de kelder van

de Kringvoorzitter
Cesar DAVID

die u, mede namens het ganse bestuur van de Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke", een voorspoedig, gelukkig en gezond Nieuw Jaar toewenst.

STAAT VAN ONZE BEVOLKING

OVERLEDEN LAATSTE VIER MAAND VAN 1996

† Wachtebeke 04/09/1996
HERMAN VITAL, ongehuwd,
geb. Wachtebeke 21/06/1928, Meersstraat 41

† Wachtebeke 05/09/1996
WYNGAERD EMELIE MARIE, ongehuwd,
geb. Wachtebeke 14/03/1908, Dorp 25

† Wachtebeke 05/09/1996
DE FRE RACHELA, wed. Richard Nimmegeers,
geb. Eksaarde 21/06/1916, Meersstraat 31

† Gent 10/09/1996
CLEMMINCK MAURITS, ongehuwd,
geb. Wachtebeke 04/01/1930,
St.-Jan Baptist ziekenhuis Zelzate

† Wachtebeke 16/09/1996
D'HONDT YVONNE, geb. Eksaarde 10/01/1911,
wed. Spreeuwens Johan, Meersstraat 31

† Wachtebeke 22/09/1996
DE WITTE ELZA, geb. Lokeren 06/10/1948,
wed. Camiel Laureys, Meersstraat, 31

† Wachtebeke 28/09/1996
VAN BAMBOST RENE, wedn. Maria Walbrecht,
geb. Overslag Zeeland 12/01/1923, Melkerijstraat

† Wachtebeke 29/09/1996
WILLEMS HERMAINA, wed. Clemens Leyns,
geb. Overslag Zeeland 07/03/1903, Sint-Franciesdijk 10

† Wachtebeke 30/09/1996
DE VUYST MAGDALENA, wed. Kamiel van der Linden,
geb. Mariakerke 06/12/1905, Meersstraat 31

† Gent 07/10/1996
DE CLERCQ PETER, ongehuwd,
geb. Gent 08/12/1972, Mezenstraat 3

† Assenede 12/10/1996
CREVE FILIP, ongehuwd, geb. Zelzate 28/05/1968,
Rozenlaan 33

† Gent 18/10/1996
NOET MAURITS, ongehuwd,
geb. Wachtebeke 07/12/1920, Godshuisstraat 13

† Wachtebeke 18/10/1996
EGGERMONT ALFONS, wedn. Maria Van Cornelis,
geb. Sint-Amandsberg 02/01/1907, Meersstraat 31

† Wachtebeke 21/10/1996
D'HONDT HUBERTUS, echtg. Maria Vercamer,
geb. Gent 11/07/1921, Meersstraat 31

† Wachtebeke 28/10/1996
VAN KWIKKELBERGHE GUSTAAF,
wedn. Clementina De Maesschalck, geb. Wachtebeke
02/11/1921, Kleistraat 22

† Wachtebeke 14/11/1996
ROTTHER IRMA, wed. Honoré Verschraegen,
geb. Moerbeke-Waas 05/10/1902, Godshuisstraat 13

† Wachtebeke 16/11/1996
CRIEL JULIENNE, ongehuwd, geb. Wachtebeke
04/04/1928, Ramonshoek 32

† Gent 18/11/1996
VAN WAES GERARD, echtg. Clarisse Criel,
geb. Sint-Kruis-Winkel 30/10/1924, Kalve 73

† Wachtebeke 20/11/1996
D'HOLLANDER ROSALIA, echtg. Noë Ghyselinck,
geb. Oostakker 08/10/1939, Lochristi

† Gent 20/11/1996
HILLAERT CHRISTIAAN, echtg. Jacqueline de Vlees-
chauer, geb. Wachtebeke 01/12/1942, Kalve 20

† Wachtebeke 21/11/1996
BLANCQUAERT ANNA, wed. Maurice Meganck,
geb. Overmere 02/02/1912, Meersstraat 31

† Wachtebeke 22/11/1996
VAN ASSEL ALFRED, wedn. Josée Marie Lafaut,
geb. Wachtebeke 26/05/1911, Meersstraat 17

† Wachtebeke 23/11/1996
DESMET DIANE, geb. Gent 12/03/1903,
wed. Octavus Desmedt, Godshuisstraat 13

† Wachtebeke 25/11/1996
HUYBRECHTS ALICE, wed. Clement Leroux,
geb. Moerbeke-Waas 07/06/1907, Godshuisstraat 13

† Wachtebeke 30/11/1996
RAES ROSALIE, wed. Gustaaf Goethals,
geb. Wachtebeke 02/07/1904, Godshuisstraat 13

† Wachtebeke 01/12/1996
VAN VLAENDEREN EMMA, wed. Maurice Rossie,
geb. Assenede 14/03/1907, Meersstraat 31

† Aalter 03/12/1996
BLANCHE ANDRE, geb. Zelzate 08/02/1996,
echtg. De Bruyne Margariet, Palingstraat 16

† Wachtebeke 03/12/1996
VERDEGEM EDMOND, wedn. Laura Olieux,
geb. Oostakker 09/09/1915, Meersstraat 31

† Wachtebeke 06/12/1996
 BUYSSSE YVONNE, wed. Neyt Petrus,
 geb. Sint-Kruis-Winkel 12/03/1915, Warande 17

† Wachtebeke 08/12/1996
 CLAUWAERT PROSPER, echtg. Martha Thienpont,
 geb. Eksaarde 19/10/1913, Godshuisstraat 13

† Wachtebeke 13/12/1996
 DE LETTER ROMAAN, echtg. Mariette Pieters,
 geb. Wachtebeke 19/12/1930, Ramonshoek 1

† Gent 15/12/1996
 BONNE ALICE, wed. Maurice van Leyrsberghe,
 geb. Lochristi 16/12/1911, Meersstraat 31

† Wachtebeke 15/12/1996
 SCHAUT MARTHA, wed. Achillis Vermeire,
 geb. Knesselare 21/04/1913, Meerstraat 31

† Wachtebeke 16/12/1996
 DE RYCKE LEONIE, wed. Gentil van den Bossche,
 geb. Ursel 28/04/1911, Godshuisstraat 13

† Gent 20/12/1996
 DIELMAN FILIP, ongehuwd, geb. Zelzate 15/07/1969,
 Rechtstro 4

† Wachtebeke 25/11/1996
 BEAVAL JULIA, wed. Maurice de Rouck,
 geb. Wachtebeke 19/10/1919, Dorp 22

HUWELIJKEN LAATSTE VIER MAAND VAN 1996

05/09/1996
 VAN BAMBOST ERIK KAMIEL,
 Gladiolenlaan, 2 - Wachtebeke
 MEERSCHMAN NADINE BERTHA,
 Gladiolenlaan, 2 - Wachtebeke

06/09/1996
 VANDEN BROUCKE PETER ANDRE,
 Zwaluwlaan, 48 - Wachtebeke
 VERKISTE MIREILLE,
 Zwaluwlaan, 48 - Wachtebeke

12/09/1996
 POTS JOHAN ALEXANDER CHRISTIAN
 Petunialaan, 3 - Wachtebeke
 MULLE SANDRA, Petunialaan, 3 - Wachtebeke

18/09/1996
 EDIAGBON NOSA, Mathias Gesweinstraat, 34 Gent
 RUSCH CLAIRE ARMANDINE ANTOINETTE,
 Roodborststraat, 16 - Wachtebeke

28/09/1996
 DE GENDT SAMUEL,
 Dendermondsesteenweg, 92 - Lebbeke
 MICHIELS KATHLEEN HELENA,
 Walderdonk, 8 - Wachtebeke

28/09/1996
 DROESBEKE PATRICK ADOLF MADELEINE,
 Schoolstraat, 28 - Wachtebeke
 DE MAEN DANIELLE GERMAINE LISETTE,
 Schoolstraat, 28 - Wachtebeke

11/10/1996
 TOURLAMAIN JAMES RUDY,
 Vieruitersten, 4 - Wachtebeke
 BIELEN CAROLINE, Vieruitersten, 4 - Wachtebeke

18/10/1996
 INGHELS DANNY JOSEPH,
 Merelstraat, 26 - Wachtebeke
 WILLEMS ELSIE, Palingstraat, 1 - Wachtebeke

08/11/1996
 LAMBEETS DANIEL, Ramonshoek, 43 - Wachtebeke
 DELARUELLE SANDRA,
 Ramonshoek, 43 - Wachtebeke

16/11/1996
 DROESBEKE DIRK RAYMOND,
 Groenstraat, 20 - Wachtebeke
 GERARD LINDA STELLA,
 Groenstraat, 20 - Wachtebeke

28/11/1996
 DOCKX EDMOND COLETA ADOLF,
 Brandstraat, 17 - Wachtebeke
 BORRE LILIANE ANDREA MARIA,
 Brandstraat, 17 - Wachtebeke

06/12/1996
 MEULEMAN GERARD EMILE GODELIEVE,
 Pannehuisstraat, 63, - Stekene
 AELTERMAN HUGUETTE SUZANNE,
 Krokussenlaan, 15 - Wachtebeke

23/12/1996
 VAN DAELE PETER MARCEL,
 Rechtstro, 8 - Wachtebeke
 LOOTENS ANNABEL MARIA,
 Rechtstro, 8 - Wachtebeke

HUWELIJKSJUBILEA 1997

28/01/1997 - DE LAENDER REMI met
 L'ECLUSE ALMA, Stationsstraat, 222, 60 jaar

07/02/1997 - L'ECLUSE CYRIEL met
 TSHUWIK MARIA, Stationsstraat, 38, 50 jaar

01/03/1997 - COPPENS JEROOM met
 VAN KERCKHOVE YVONNE, Rechtstro, 41, 50 jaar

08/04/1997 - MEULEMAN WILLY met
 GOUWY MARIETTE, Papdijk, 31, 50 jaar

29/04/1997 - BUYSSE ALBERT met
CLAEYS ANGELE, Rozenlaan, 26 , 60 jaar

09/05/1997 - MIGOM RENAAT met
VAN ASSEL IVONNE, Kalve, 28 , 50 jaar

30/05/1997 - VAN EYNDE GUSTAAF met
VAN WAES MARTHA, Akkerstraat, 5 , 50 jaar

03/06/1997 - DE VOS PHILEMON met
DE CLERCQ LOUISE, Peene, 6 , 65 jaar

19/06/1997 - GERRES CLEMENS met
VAN DER JEUGD MARIA, Langelede, 187 , 60 jaar

09/07/1997 - VAN RENTERGEM GUSTAAF met
DE BLIECK MARIA, Langelede, 66 , 50 jaar

19/07/1997 - DE WAEGEMAER ROGER met
DE HON MARCELLA, Spechtstraat, 2 , 50 jaar

08/08/1997 - DE BEULE GEORGIUS met
DAVID GEORGETTE, Groenstraat, 13 , 50 jaar

12/08/1997 - GAUWE CONSTANT met
VAN DEN BROECKE GERARDA, Lindestraat, 18 , 60 jaar

19/08/1997 - DE MOL EVARIST met
ALEXANDER GABRIELA, Kerkstraat, 32 , 50 jaar

17/09/1996 - GOOSSENS GERARD met
STEVENS GEORGETTE, Reepstraat, 7 , 50 jaar

19/09/1997 - VAN DE VOORDE LODEWIJK met
DE METS RACHEL, Stationsstraat, 64 , 50 jaar

30/09/1997 - ONGENAE ALBERT met
COPPENS YVONNE, Spoorwegstraat, 25 , 50 jaar

16/10/1997 - COLPAERT CLEMENT met
DESMET CYRILLA, Kerkstraat, 46 , 50 jaar

29/10/1997 - DE BRUYNE HENRI met
GERRES EMERENTIA, Groenstraat, 26 , 50 jaar

30/10/1997 - AUDENAARDE KAMIEL met
LISARDE CLEMENCIA, Axelsvaardeken, 42 , 50 jaar

26/11/1997 - HELSKENS HIERONYMUS met
DE CRAENE EMMA, Dorp, 60 , 50 jaar

DE HEEMKUNDIGE KRING NODIGT UIT :

Met zeer goede herinneringen aan de geslaagde voordrachtavond, vorig jaar, over "Dialecten", plannen wij voor 1997 iets dergelijks. Opnieuw onder impuls van de "Bond voor Grote en Jonge Gezinnen" en met medewerking van het "Davidsfonds" willen wij het ditmaal hebben over "Namen en Naamgeving". Voor deze voordracht halen wij een befaamd naamkundige naar "Onze Kring". Voor zover de tijd het toelaat kan eenieder de betekenis van zijn naam laten uitleggen door deze deskundige. Spionnen die deze voordracht elders meemaakten hebben ons verzekerd dat het beslist de moeite waard is. Dat sommigen zo fier als een gieter naar huis zullen terugkeren, anderen dan weer met schaamrood rond de konen, hoeft geen betoog. Deze laatsten hebben dan weer het voordeel dat zij het zelf niet op hun affront moeten nemen maar op hun voorouders kunnen steken. Zoals vorige keer, met hun Wabeekse verhalen, zullen ook nu, als rasechte autochtonen, Wies Creve en Cesar David een intermezzo verzorgen over de Wachtebeekse lapnamen. Zo denken wij aan de verschillende familiestammen De Caluwé, die in vroeger tijden haarfijn uit mekaar werden gehouden door hun diverse lapnamen. De verhalen over mensen wier echte naam zelfs bij de burens niet bekend was maar die enkel bij hun lapnaam bekend waren enz.... Leuke verhalen die men zich op heden, met zijn straat- en naamklappers en bergen officiële papperasserij voor alles en nog wat, nog nauwelijks

kan indenken. Het belooft dus best leuk te worden. Waar wij wegens onze onregelmatige verschijningsdatum gewoonlijk of de laatsten, of te laat zijn om enige mededeling over op gang zijnde evenementen te doen, zijn wij nu de eersten. Dit brengt wel mee dat ik nog geen vaste datum op dit gebeuren kan kleven. Als alles goed gaat zou het in APRIL en in DE KRING in de Kerkstraat moeten te doen zijn. Het zal dus zaak zijn de affiches, het Gemeentelijk Informatieblad of eventueel het Parochieblad na te pluizen.

Het belooft in elk geval weer méér dan een meevaller te worden.

Cesar DAVID

AANPASSING VAN DE GEMEENTEGRENS TE MOERBEKE EN TE WACHTEBEKE ONDER FRANS BESTUUR (1797-1814)

Inleiding

De fusies van gemeenten in 1796 werden door velen op gemengde gevoelens onthaald.

Ze waren dan ook niet zelden de resultante van pure noodzaak, gemeentelijk of zelfs eigenbelang. Door plaatselijke politici werd er dan ook druk gelobbyd om de eigen wensen gerealiseerd te zien in de definitieve fusieontwerpen.

Voor enkele gemeenten langs de Nederlands-Belgische grens was het niet de eerste maal dat zij met zulke zaken geconfronteerd werden.

In 1797 waren zij het voorwerp van belangrijke wijzigingen over de landsgrenzen heen. Ook bij deze gemeentegrens-aanpassingen hebben plaatselijke politici geprobeerd een rol te spelen.

1 Het verdwijnen van de landsgrenzen

Na de inval van de Fransen in 1794 werd het veroverde grondgebied, naar Frans model, ingedeeld in departementen en kantons.

Stekene behoorde tot het kanton Verrebroek en Moerbeke tot het kanton Lokeren. Beide kantons ressorteerden onder het Departement van de Schelde. Het Hollands gebied ten zuiden van de Westerschelde werd het Departement Sas van Gent, met vijf kantons : Sas van Gent, Sluis, Oostburg, IJzendijke en Hulst.

Deze indeling in kantons gebeurde slordig en zonder enig besef van de werkelijke toestand ter plaatse. Zo werden in het voormalige Staats-Vlaanderen 16 gemeenten vergeten, terwijl er 25 gemeenten bij een kanton werden ingedeeld, hoewel die gemeenten niet meer bestonden :

Beoostenblij bijvoorbeeld, werd bij het kanton Axel ingedeeld, maar was reeds in 1583 door een overstroming letterlijk van de kaart geveegd. Het zijn deze onzorgvuldigheden die er de oorzaak van waren dat er nog jaren aan de indeling van de kantons gesleuteld werd.

Op 9 vendémiaire IV (1 oktober 1795) werden de Oostenrijkse Nederlanden, Luik en Staats-Vlaanderen aangehecht bij Frankrijk. Enkele maanden later, 24 pluviöse IV (13 februari 1796), werd het Departement Sas van Gent opgeheven en bij het Departement van de Schelde gevoegd.

De kantonindeling voor onze streek zag er ongeveer als volgt uit:

Moerbeke : kanton Lochristi

Wachtebeke : kanton Lochristi

Stekene : kanton Sint-Gillis

Koewacht en Overslag : kanton Axel.

2 Aanpassing van de gemeentegrenzen

Van bij het begin wilden de Fransen duidelijk maken dat het menens was.

De Fransen beschouwden het Departement van de Schelde als één geheel en voerde een bewuste assimilatiepolitiek. De bestuursorganisatie moest op orde gesteld worden en de nieuwe kantons mochten gevormd worden over de oude staatsgrenzen heen. De grens tussen Staats-Vlaanderen en Oostenrijks-Vlaanderen diende volledig te verdwijnen evenals de Oostenrijkse grenspalen. De 14 Oostenrijkse palen te Overslag en de 4 op de grens

met Stekene werden aangeboden aan beeldhouwer De Latteur van Sint-Niklaas.(1)

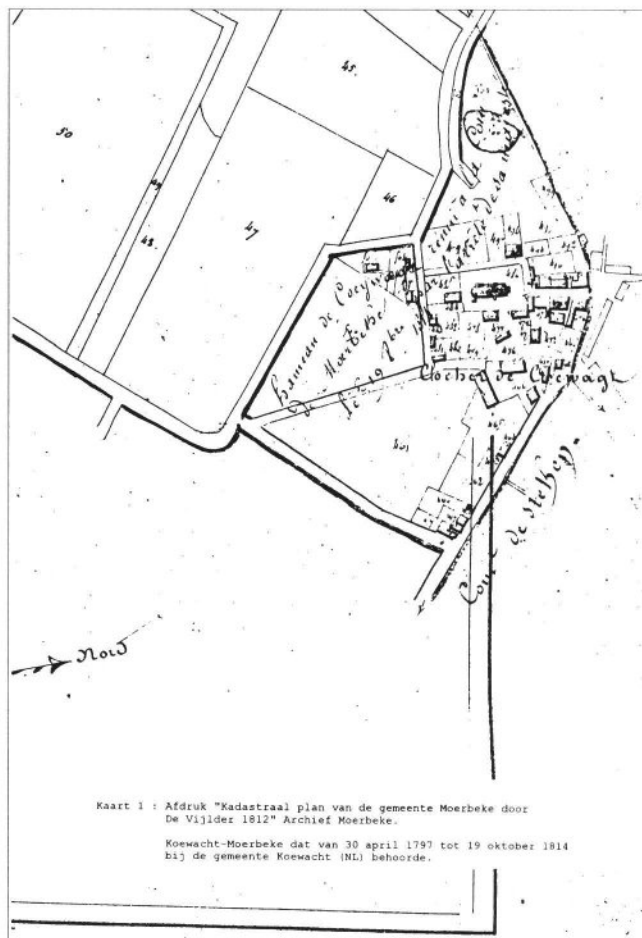
De verdeling van het gehucht Koewacht over drie gemeenten en drie kantons, (Koewacht-Axel; kanton Axel, Koewacht-Stekene; kanton Sint-Gillis, Koewacht-Moerbeke; kanton Lochristi) en het gehucht Overslag over twee gemeenten en 2 kantons, (Overslag-Axel; kanton Axel, Overslag-Wachtebeke; kanton Lochristi) was voor de Franse administratie onbegrijpelijk.

Daarom besliste zij op 11 floréal V (30 april 1797) de gemeentegrenzen aan te passen.(2)

Dit betekende een feitelijke aanpassing van de Oostenrijks-Hollandse grens van 1644.

3 De bezwaren van het kanton Lochristi

Het kantonnaal bestuur van Lochristi en het gemeentebestuur van Moerbeke waren allerminst tevreden met de nieuwe kantonnale en gemeentegrenzen, die zij als gebiedsroof beschouwden.

Kaart 1: Afdruk "Kadastraal plan van de gemeente Moerbeke door de Vijlder 1812"

Archief Moerbeke

Koewacht-Moerbeke dat van 30 april 1797 tot 19 oktober 1814 bij de gemeente Koewacht (NL) behoorde.

Daarom stuurden ze een bezwaarschrift naar de departementale overheid, met zware beschuldigingen aan het adres van de commissaris die belast was met de vorming van de kantons :

De speciale commissaris kon en mocht zich niet bemoeien met het afbakenen van de grens tussen het kanton Lochristi en het kanton Axel, aangezien die grenzen gekend zijn en op geen enkele wijze twijfelachtig. De commissaris mocht enkel de grenzen aanpassen daar waar ze twijfelachtig zouden zijn. Hij kende dus zijn opdracht niet ofwel wilde hij een deel van het grondgebied van de gemeenten Wachtebeke en Moerbeke wederrechtelijk inlijven bij het kanton Axel (3).

De nieuwe grenzen zullen het werk van de administratie sterk bemoeilijken.

Vele kaarten en gemeentelijke archiefstukken zullen moeten aangepast worden, wat zal leiden tot verwarring bij het innen van de grondlasten (4).

Koewacht blijft beter afhankelijk van Moerbeke omdat het veeleer een gehucht is dan een gemeente. De afstand tot Moerbeke bedraagt slechts 6 km (5).

Deze argumentatie had indruk gemaakt op het departementaal bestuur. Daarom komt het op 14 thermidor V (13 augustus 1797) terug op haar besluit.

4 De motivatie van het besluit door de commissaris

De zware aantijgingen aan het adres van de speciale commissaris Van der Heijden maakten dat deze nog negatiever stond ten opzichte van de zaak van Lochristi. Hij raadde de administratie van Axel aan, agenten die op de hoogte waren van de plaatselijke situatie, af te vaardigen naar Gent. Een kopie van het bezwaar-

schrift van Lochristi zond hij naar de administratie van Axel, samen met zijn verdediging, die hierop neerkwam :

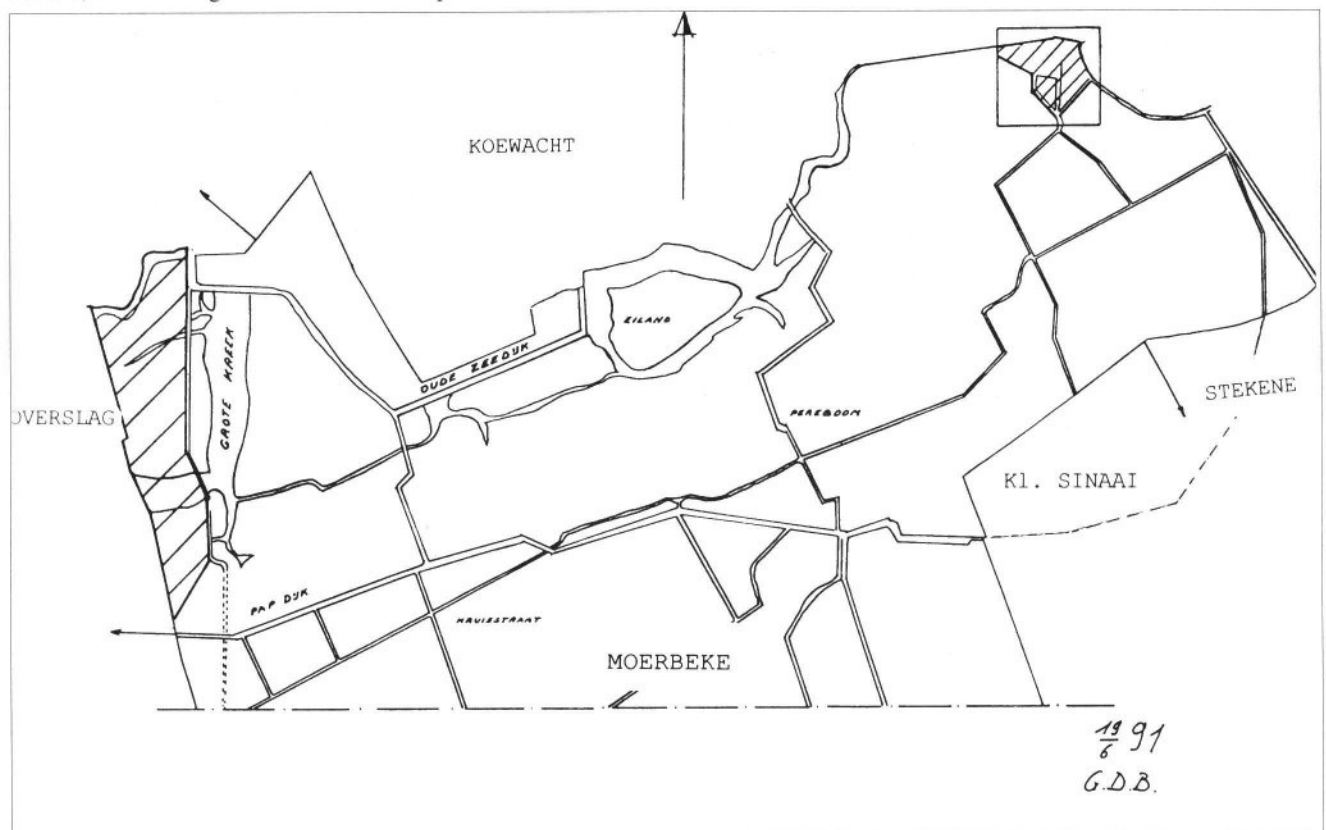
Het gouvernementeel bestuur heeft bij de samenstelling van de kantons beslist dat de gemeenten Koewacht en Overslag deel zouden uitmaken van het kanton Axel, zonder enig voorbehoud noch beperking. De administratie van Axel heeft daarom verzocht de grenzen van Koewacht en Overslag te bepalen, waar die niet gekend zijn. De grenzen zijn dan vastgesteld in het bijzijn van alle partijen. De gemeentegrenzen werden vastgesteld op een manier die we als juist en rechtvaardig moeten beschouwen. Het kantonnaal bestuur van Lochristi was echter niet bereid een voet van haar grondgebied af te staan zich steunende op het feit dat de grenzen, noch in Overslag noch in Koewacht, twijfelachtig waren en er bijgevolg geen afbakeningskwestie was.

Doch ik stel vast :

1. *Dat voor de samenstelling van de kantons deze gemeenten enkel gekend waren onder de naam "gehucht" en dat ze gescheiden waren door twee rechtsbevoegdheden en grondgebieden.*

2. *Dat de wetgever, deze gehuchten zou hebben verheven tot gemeenten. Volgens de zeer nauwkeurige verklaring van de wet moesten deze gemeenten in hun geheel en zonder een of andere deling het kanton Axel volgen, daar deze gemeenten 1 à 1,5 mijl verwijderd zijn van de hoofdplaats van het kanton, in tegenstelling tot Lochristi waarvan ze 4 à 5 mijlen verwijderd zijn.*

3. *Dat indien de gemeenten Koewacht en Overslag worden gesplitst, dit zeer nadelig zou zijn voor de bewoners, zowel voor wat betreft de politie als in alle andere gevallen, zodat we*

Kaart 2: Gebied van Moerbeke overgeheveld naar resp. Koewacht en Overslag

op enkele jaren tijd een volledige ontvolking van deze gemeenten zouden krijgen.

4. Dat de gemeente Koewacht verdeeld zou zijn tussen drie kantons : Sint-Gillis, Lochristi en Axel. De pastorie zou tot het eerste kanton behoren, de kerk en enkele woningen tot het tweede en de overige woningen tot het derde kanton.

Hierdoor zou er zeker tweedracht zijn onder de bewoners. Deze moeilijkheden zouden niet geringer zijn in Overslag, dat verdeeld zou zijn tussen Lochristi en Axel.

5. Dat er nooit gereguleerde politie kan zijn in een gesplitste gemeente waar de agent enkel in het kleinste deel gezag en rechtsbevoegdheid heeft en dikwijls blootgesteld zal worden aan onaangenaamheden zoals die vroeger zijn voorgekomen. De scheiding van de gemeenten zal het bijhouden van de registers van de burgerlijke stand, die nu al ontelbare slordigheden bevatten, niet vergemakkelijken.

Een afbakening van de grenslijn was dus nodig. Dit zou verricht kunnen worden zonder veel grondverlies voor het kanton Lochristi.

Verder ontkennde de commissaris dat hij met zijn besluit het kanton Axel wilde bevoordelen. Want voor Koewacht ging het om de kerk en enkele huizen, in totaal ongeveer 12 bunders en voor Overslag iets meer. De inwoners zouden het meeste voordeel hebben, omdat zij als één gemeenschap zouden kunnen leven. Onder dezelfde administratie zou men inschikkelijker de lasten en de baten dragen die men hier zou opleggen. Indien de grensaanpassing toch niet zou doorgevoerd worden zijn de inwoners te

beklagen. Zij zouden immers de gevolgen en de nadelen die daaruit voortvloeien het hardst aanvoelen.(6)

De commissaris van het uitvoerende Directoire van het Schelde-departement besliste tenslotte tot de aanpassing van de gemeentegrenzen omdat :

Het ongedaan maken van de gemeentegrenzen strijdig is met het algemeen belang.

Het departementeel besluit van 14 thermidor een schending is van de orders van de minister van binnenlandse zaken, die door zijn brief van 18 nivôse V (17 januari 1797) de commissaris gelast heeft beide Vlaanderen te vermengen.

De gemeenten Waterdijk, St.-Margriete, Koewacht, Overslag en de Klinge zodanig zouden doorsneden zijn, dat men niet meer kan onderscheiden tot welke administratie zij behoren, wat een inbreuk is op de grondwet.(7)

5 Over welk gebied gaat het?

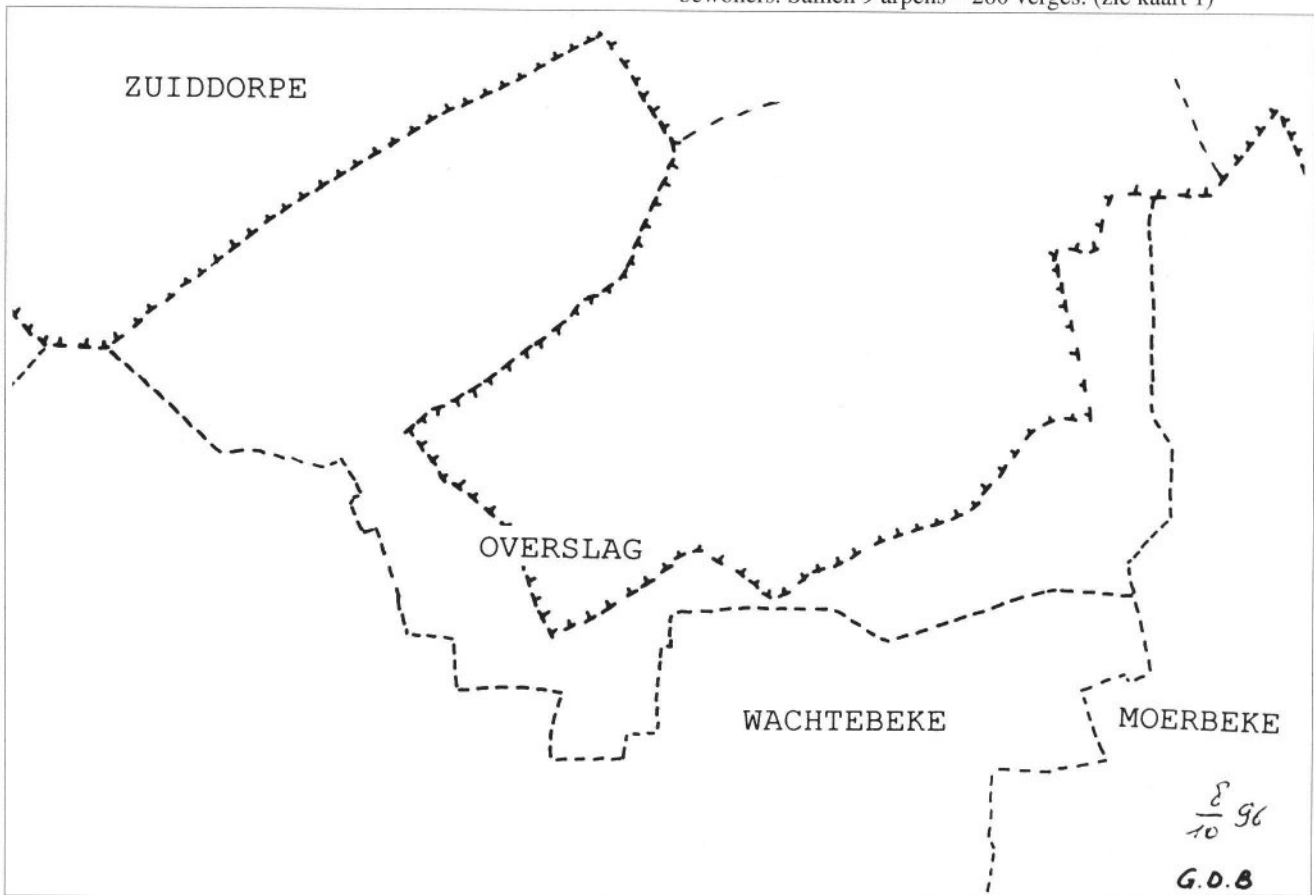
5.1 Moerbeke-Koewacht naar nieuwe gemeente Koewacht kanton Axel

In het kaartboek van Moerbeke, opgemaakt in 1812 door De Vijlder, zitten twee uitbreidingen met de vermelding :

"Réunie à la comm. de Moerbeke le 19 oct. 1814 par l'arrêté de sa majesté".(8)

Het gaat hier om :

Enkele straten rond de kerk van Koewacht, een 20 huizen met 109 bewoners. Samen 9 arpens * 280 verges. (zie kaart 1)

Kaart 3: TTTTT = Huidige Belgisch-Nederlandse grens - - - - - Gemeentegrenzen van 1797 tot 1814

5.2 Gedeelte van Moerbeke naar nieuwe gemeente Overslag kanton Axel

Een deel van de Moerbekepolder ten westen van de Grote Kreek, samen 83 arpens 233 verges. (zie kaart 2)

5.3 Gedeelte Wachtebeke naar nieuwe gemeente Overslag kanton Axel

1. Een gedeelte van de Canisvlietpolder 20 arpens
2. St.-Elooiopolder 377 arpens 257 verges
3. Een gedeelte ts. dijk polder Overslag grens Wachtebeke 140 arpens.
4. De kapel en de huizen ten oosten van de oude grens 3 arpens
5. Gedeelte van de Moerbekepolder genaamd Wachtebeke-polder 139 arpens.

Samen een oppervlakte van 679 arpens, 257 verges met 34 huizen en 348 bewoners. (zie kaart 3) (9) & (10)

* arpent, oude vlaktemaat ongeveer 43 are verge, roede 3,85 m2

6 Het herstel van de oude gemeentegrenzen

Na het verdwijnen van de Franse troepen, begin 1814, sluiten de grote mogendheden Oostenrijk, Engeland, Pruisen en Rusland op 26 juni 1814 het Verdrag der Acht Artikelen. Dat verdrag legt de voorwaarden tot hereniging van de Oostenrijkse (zuidelijke) en Noordelijke Nederlanden vast. Zo vormen beide landen voortaan één staat.

Op 26 juni schrijft de burgemeester van Moerbeke naar het arrondissement om instructies in verband met de personenbelasting, omdat blijkt dat de beheerders van het kanton Axel hun ambt niet meer uitoefenen op het voormalige Oostenrijks gebied "gezegd Keyzersbodem".

Uit het antwoord van het arrondissement blijkt dat het herstel van de oude gemeentegrenzen reeds had moeten gebeuren door commissarissen benoemd door de Oostenrijkers. Zo niet moet de burgemeester de begrenzing uitvoeren teneinde alle betwistingen en moeilijkheden te vermijden. (11)

Het is hier wel duidelijk, zonder de internationale beslissingen af te wachten waren de administraties de toestand van vóór de Franse bezetting aan het herstellen. Een bezetting van 18 jaren en een grondige bestuurlijke reorganisatie doen staatsgrenzen niet zo maar verdwijnen.

Op 19 oktober 1814 komt er dan een Prinselijk besluit dat de oude gemeentegrenzen herstelt.

Besluit nr. 94 :

Wij Willem, bij de gratie Gods, Prins van Oranje-Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, etc.

Gezien het ontwerp tot delimitatie der gemeenten van het arrondissement Eeclo, gedeeltelijk op Hollandsch grondgebied en gedeeltelijk op dat van het generaal Gouvernement van België gelegen, ons door de daartoe benoemde commissarissen aangeboden.

Overwegende dat het van belang is, in de provisionele administratie van die gedeelten van gezegde Gemeentes te voor-

zien, welke zullen voortduren aan het generaal Gouvernement van België te behoren.

Op het rapport van onze commissaris generaal voor Binnenlandse zaken; hebben besloten en besluiten:

III

Voor zoveel aangaat die gedeelten welke gelegen zijn op het grondgebied van België, zullen worden te zamen gevoegd de gemeenten

Waterdijk aan die van Bouchaut Canton Assenede, de gemeente Overslag aan die van Wachtebeke Canton Loochristy, en de gemeente Coywacht aan die van Moerbeke Canton Loochristy.

Uit: "Journal officiel du gouvernement de Belgique" tome III 1814.

7 Huidige toestand

Na het vertrek van de Fransen werd het voormalige Staats-Vlaanderen, op 20 juli 1814, bij de provincie Zeeland gevoegd. (Het is vanaf die datum dat men kan spreken van Zeeuws-Vlaanderen.) De oude staatsgrens werd toen provinciegrens. Omdat het katholieke Oost-Zeeuws-Vlaanderen met de Belgische revolutie sympathiseerde, -de Belgische vlag heeft tot 28 december 1831 aan het gemeentehuis van Koewacht gewaperd- besloot de commissaris van de koning van Zeeland, Zeeuws-Vlaanderen en vooral de grensgemeenten te verhollandiseren. Bij voorkeur werden er ambtenaren uit het noorden benoemd: schoolmeesters, tolbeambten, rijkspolitie, priesters, enz...

Het is deze verhollandisering die op termijn voor een verschillende mentaliteit en taalgebruik tussen de grensbewoners gezorgd heeft.

Voetnoten

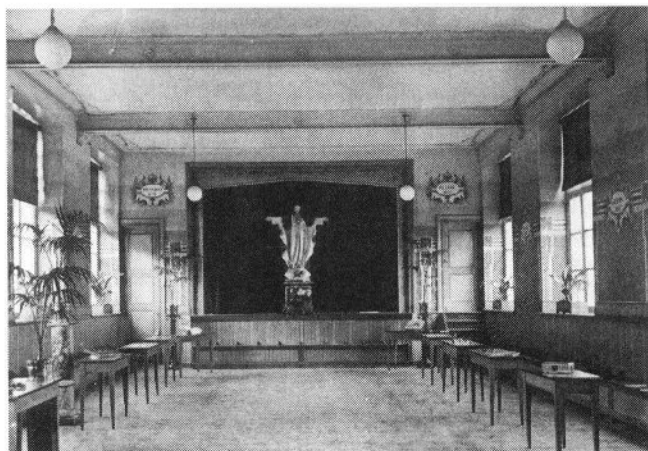
- (1) StadsArchief Axel 578 nr 201
RAG ScheldeDepartement 4542/1
- (2) RAG ScheldeDepartement 7021/20
- (3) SAA 580 H 1° prairial V
- (4) RAG Mod. Archief Moerbeke nr. 19
- (5) RAG ScheldeDepartement 4542/3
- (6) SAA 580 H 1° prairial V antwoord op 4° prairial V
- (7) RAG ScheldeDepartement 2280/21
- (8) zie ook RAG kaarten & plans nr 2804
- (9) RAG kaarten & plans nr 3058
- (10) Gent archief kadaster. Procès-verbal de délimitation de la commune de Wachtebeke avec celle d' Overslag 9 maart 1807
- (11) RAG Mod. Archief Moerbeke nr. 32

Uitgegeven bronnen

- Aalbrechtse, M.A. "Merkwaardige grenspalen en grensstenen"
De Brant, G. "De aanpassing van de grens te Koewacht en Overslag" in d' Euzie 10de jrg. nr. 3 nov. 1991
Stuij, P.W. "Een grensscheiding door de Vier Ambachten" in Over den Vier Ambachten (Kloosterzande 1993)
Stuij, P.W. "Zeeuwsch-Vlaanderen : De geschiedenis van een grensgebied"
Verwijen, A.R.M. "Zeeuwse Vrede en Kantongerechten"

Guy De Brant

HET LYCEUM VAN WACHTEBEKE

Oude toneelzaal van het pensionaat

In 1849 richtten de Zusters van de heilige Vincentius a Paulo van Wachtebeke een kostschool of pensionaat in voor betalende leerlingen. De eerste directeur was de toenmalige pastoor van Wachtebeke, Z.E.H. G. Van Rossem, die de zustercongregatie had gesticht in 1841. De zusters leidden te Wachtebeke een kantschool, een weeshuis en een gasthuis voor zieken en ouderlingen. Later zou de zustercongregatie meerdere bijhuizen krijgen, het eerste bijhuis kwam in 1853 tot stand te Zelzate.

Zoals gebruikelijk in die tijd was de voertaal van het pensionaat het Frans. Alle leerlingen waren internen die meeleefden met het dagritme van de kloosterzusters. Het aantal leerlingen bleef aanvankelijk vrij beperkt (tussen 13 en ongeveer 42). Rond de eeuwwisseling waren er opvallend veel Britse leerlingen. Na de eerste wereldoorlog groeide het aantal leerlingen tot ongeveer 100 in de basisschool en de lager-middelbare afdeling samen, met een goede vertegenwoordiging uit Nederland. Vanaf de twintigerjaren werden ook lessen ingericht in huishoudkunde, snit en naad en in handel.

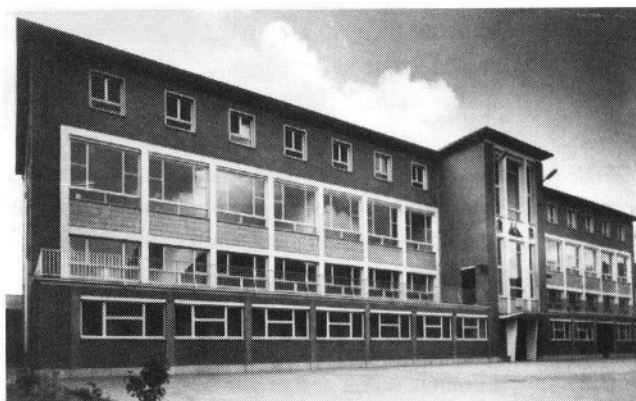
Vanaf 1958 veranderde de school grondig onder de dynamische leiding van de toenmalige directrice, zuster Scholastica (Elisabeth De Letter). Een Nederlandstalige humaniora werd opgericht. De economische afdeling was volledig vanaf 1959-1960, de wetenschappelijke afdeling vanaf 1960-1961 en de latijnse afdeling vanaf 1969-1970. Telkens volgde de staatserkenning. Voor het groeiend aantal leerlingen werden aangepaste gebouwen opgetrokken. Daar er aanvankelijk veel internen waren, werden ook nog tientallen kamertjes ingericht. Het aantal leerlingen, meestal externen, steeg tot 399 in 1983-1984. De lagere afdeling was ondertussen uitgegroeid tot een aparte, grote basisschool. Vanaf 1994 werden ook jongens ingeschreven en werd het lyceum daarmee een gemengde school.

De school bleef het vertrouwen van de ouders genieten dank zij de eerder strenge opvoeding en dank zij de goede resultaten van de afgestudeerden in het hoger onderwijs. De kleinschaligheid zorgde ervoor dat ook schuchtere leerlingen openbloeden en hun weg vonden in de samenleving.

De keuze van de Vlaamse overheid voor grotere scholen en de zware financiële lasten voor een kleiner wordende zustercongregatie deden uitkijken naar een nieuwe regeling. De Broeders van Liefde werden bereid gevonden om de school over te nemen. De ASO-afdelingen van het Sint-Laurentiusinstituut en het Maria-Middelares-instituut van Zelzate vormen sinds 1 september 1996 samen met het Lyceum van Wachtebeke een nieuwe ASO-school met drie campussen. Alle betrokkenen staan nu voor de opdracht om de waarde van de vroegere kleine school te handhaven en te realiseren binnen een groter samenwerkingsverband.

Vermeldenswaard is dat alle gebouwen van de school nog bestaan, zij het niet alle meer in gebruik van de school: zowel het eerste pensionaatsgebouw van 1849 (vooraan aan de straat), als de latere gebouwen van 1888, 1923, 1935, 1956, 1960 en 1977. Bij iedere bezoeker valt uiteraard de groene omgeving op, die vooral te danken is aan een vroegere directeur van het klooster, Z.E.H. Ch. Camerman, die in 1921-1922 de mooie tuin liet aanleggen.

Bert Vervaeet

Moderne Humaniora

In de bloeitijd van de plaatselijke toneelgezelschappen, voor en na de tweede Wereldoorlog, hadden we het gekende Bracke's zaaltje met een heuse toneelruimte om onze opvoeringen aan de man te brengen.

Zolang vader Bracke leefde hadden we in het schikken en plaatsen van het decor weinig of geen inspraak. De man aanzag het als zijn opdracht het decor op te zetten. Dat decor bestond uit verschillende kaders beplakt met behangpapier. Er was een kader met een raam en twee met een deur. We hadden dus maar keuze tussen twee schikkingen. Ik had soms het gevoel dat mijn vader zaliger tussen dezelfde behangbloemen had gespeeld.

Als de baron volk moest ontvangen in zijn zitplaats van het kasteel, was dat juist hetzelfde als wanneer in een bedrijf later de arme arbeider zijn kroost verzamelde in zijn hut. Alleen de meubels kon men wat herschikken. Eens die meubels op de speelruimte stonden, kon men er maar weinig mee aanvangen want achter de coulissen was de ruimte zeer beperkt.

Het doek dat de speelruimte van de zaal afsloot was ook een antiek stuk. Een zware houten, cilindervormige rol moest opgetrokken worden. Daar er links en rechts van de rol, een touw gelijktijdig moest oprollen, raakte dat mechanisme soms wel eens defect. Zo gebeurde het dat er aan de ene kant een volle of halve speler te zien was en aan de andere kant liet de rol het afweten.

Dat bracht mee dat het meest trieste drama ontaardde in een lachwekkende vertoning. Niettegenstaande dat, genoten de aanwezigen van ieder spektakel.

De voorbereiding van een opvoering bestond in het lezen en repeteren van de respectievelijke rollen. Dit gebeurde in de ruimte die dienst deed als kleedkamer. Het was een plaats van twee meter breed en een zevental meter lang. Verwarming werd geleverd door een "duvelken", een potvormig kacheltje. Iedere speler bracht wat brandstof mee, zodat we een tweetal uren met opgewarmde voorkant konden repeteren.

De laatste weken voor de opvoering werd op het theater zelf gerepeteerd, kwestie van ieder op zijn plaats te staan en tijdig op te komen en af te gaan. Je had maar gelegenheid om twee deuren te gebruiken en door één raam te staren. Gewoonlijk was de deur links deze welke uitgaaf op de straat of de voortuin. Het raam was daar juist naast, zo kon je zogezegd iedereen van in de verte zien aankomen. De deur rechts moest toegang geven tot tuin of keuken of slaapkamer, naargelang de noodzaak.

Wanneer iemand langs de tuin binnen kwam en hij feitelijk van de straat moest komen, dan moest er geschipperd worden om alles in de goede richting te krijgen. De gang van het stuk werd

soms deerlijk verminkt wanneer een speler plots een sprong van enkele bladzijden maakte. Een ramp voor de souffleur (rolvoorzegger), die dan zat grimassen te maken en in zijn boekje zat te bladeren dat het een lust was. De enige oplossing was, iemand met een smoesje van het toneel te sturen, terwijl de overblijvers het vervolg uit hun duim zogen tot de weggestuurde terugkwam en de draad weer opnam. Toen we na de voorstelling ons oor bij de aanwezigen te luisteren legden, stelden we tot onze verbazing soms vast dat niemand de kink in de kabel had opgemerkt.

Vooraleer het stuk in première ging werd voor de schoolgaande jeugd op zaterdagmiddag een algemene repetitie gehouden. Zo kon men ontdekken welke attributen er in de loop van de opvoering ontbraken. Het kwam voor dat men iets ging uit-schenken en er geen glazen in de kast stonden. Een ruikertje bloemen dat moest afgegeven worden bestond op de repetitie dikwijls uit een pakje "tengels" uit Bracke's tuin. Bij het schenken van een goede druppel was het geraadzaam voorzichtig te nippen aan het glas, want het was geen wonder dat je een druppel azijn voorgeschoteld kreeg.

Nog iets wat door de vurige tongen naar het verleden werd verwezen, waren de verborgen schatten onder de planken van de scène. Om in de souffleurbak te geraken moest men in het pikdonker van uit de kleedkamer met gebogen rug zich een weggetje banen tussen oude stoelen, zetels, potten en pannen en nog meer oude-marktartikelen. Na een rustige zomer, bij de eerste voorstelling, moest de souffleur de stofnetten en andere onzichtbare obstakels trotseren vooraleer hij in zijn hokje belandde.

Met weemoed, maar ook met veel dankbaarheid, groeten we Basiel, onze vaste voorzeger, voor de zovele malen dat hij ons van de ondergang heeft gered toen we plots voor een zwart gat in het geheugen kwamen te staan !

Al deze herinneringen zullen stilaan verdwijnen met de generatie die alles lijfelijk meemaakte.

Met een beetje afgunst en veel spijt zien we nu hoe toneelverenigingen uit naburige gemeenten terug avonden vullen met toneelvoorstellingen. We wensen de aankomende jeugd een zaal met een prachtig podium om hun toneelcapaciteiten te kunnen ontplooiën. Mogen ze het geluk beleven wanneer gemeentebestuurders deze wens tot werkelijkheid maken.

Evarist De Mol

DE SCHITTERENDE BANGE MEIDAGEN VAN 1940

ONZE JONGENS IN FRANKRIJK (3)

In onze bijdragen die verschenen in de laatste twee edities van ons ledenblad, konden we reeds uiteenzetten hoe het kwam dat alle jonge mannen tussen 16 en 35 jaar, die nooit of nog niet aan de militaire dienstplicht hadden voldaan, bij de inval van het Duitse leger naar Frankrijk moesten uitwijken. Wij konden er bijvoegen dat - hoe raar het ook mag klinken - de Wachtebeekse jongens in verschillende groepen zijn vertrokken, die niets met mekaar gemeen hebben gehad gedurende hun vlucht. Zij maakten geen gemeenschappelijke afspraken, zij volgden dezelfde weg niet, zij kwamen in kleine groepjes op totaal verschillende plaatsen in Frankrijk terecht, en het ene groepje kwam weken, soms wel maanden, later terug naar huis dan het andere.

Wij laten hier nu het relaas volgen zoals het ons werd verteld door Evarist De Mol - "meester De Mol".

Vooraf wil ik echter een klein misverstand uit de wereld helpen. Sommige lezers verwijten mij dat ik de Meidagen van dat memorabele jaar 1940 "schitterend" heb genoemd. Alsof ik het dus toejuich dat het dan - hoera ! - oorlog werd. Dat is nogal vanzelfsprekend de bedoeling niet geweest. Ik wou er alleen op wijzen dat we - meteorologisch gezien - wellicht nooit een mooiere maand mei hebben gekend in de loop van de 20ste eeuw.

Maar de hele tegenstelling is in de titel terug te vinden : precies omdat de onzalige wereldoorlog over België losbarstte in die "schitterende" meimaand, zijn die "schitterende dagen" tegelijk ook zo "bang" geweest. Waarvan akte.

* * *

Zoals een hele groep andere Wachtebekenaren had dus ook Evarist De Mol (geboren op 14 januari 1923) bevel gekregen zich zo spoedig mogelijk naar Frankrijk uit de voeten te maken. Met drie andere gasten van rond de kerktoeren werd een groepje gevormd : met Evarist vertrokken ook André De Lange, Gustaaf Verhegge en Edmond Van Damme. Evarist is de enige van het viertal die het nu nog kan naverteren.

Met de nodige bagage op de fiets zijn ze vertrokken. Mijn zegsman kon mij niet meer precies vertellen wanneer. Maar hij denkt dat het op 15 of 16 mei is geweest, enkele dagen dus na de onaangekondigde aanval van de Duitsers op vrijdag 10 mei 1940. Wat mij verbaasde : Evarist wist mij te vertellen dat hijzelf en zijn gezellen voorzien waren van Frans geld ; bankfilialen waren hier nog niet gevestigd : iemand moet dus wel zeer vooruitziende geweest zijn...

De eerste dag bereikten ze, over Tielt, Meulebeke. Daar bleven ze slapen in het klooster, en kregen ze eten van de nonnen. Hoewel ze onderweg wel Duitse vliegtuigen te zien kregen, die soms rakelings over de vluchtenden scheerden, hebben ze geen schot horen lossen, en andere knallen en ontploffingen waren er voor hen ook niet bij. Van geluk gesproken, want naderhand is het hele klooster platgelegd door een bombardement.

's Anderendaags begaven de vier zich weer op weg, naar Frans-Vlaanderen toe, in de richting van Arras. Ze wisten eigenlijk niet goed waar ze waren, ze volgden zo te zeggen maar de stroom van vluchtelingen die naar het Zuiden trok. Tot ze 's avonds bij een Franse boer belandden, waar ze op de hooischelf mochten slapen. Hier kwam hun Frans geld al van pas. Bij diezelfde boer konden ze wat te eten kopen.

En de volgende morgen gingen ze al weer op pad. En op dat pad, - herinnert meester De Mol zich, - konden ze geen voet verzetten zonder op meikevers te trappen. Die lagen er "effen dik", zoals wij hier in Wachtebeke zeggen. Waarschijnlijk waren die kevers naar beneden getuimeld uit de rijen appelbomen, die daar de wegen afzomen, en van wier vruchten ze daar cider maken. Dit was toch iets dat niemand van hier later nog heeft meegemaakt. Tussen haakjes : in de jaren negentig is het al eens een gebeurtenis als wij een - één - meikever aantreffen.

Tegen de avond, het moet dan 17 of 18 mei geweest zijn, kwamen de vier te Rouen aan. De Normandische hoofdstad, waar ooit de nog geen twintig jaar oude Jeanne d'Arc op de brandstapel stierf, is ook bij de aankomst van de Belgische jongens getuige geweest van een zinloos spektakel, hoewel veel minder dramatisch dan in 1431.

Onder het bevel van een Belgisch officier moesten de Belgische vluchtelingen samenkomen op de markt. Of het diezelfde Vieux Marché was, waar ooit die brandstapel stond, weten we niet. Daar moesten ze hun fietsen op een hoop gooien. Onder hun ogen kwam dan een pantserwagen aangereden, die op de stapel fietsen inreed en ze tot schroot herleidde... Onze jongens konden nu alleen nog hun handbagage redden, en zo werden ze naar het station van Rouen gestuurd. Langs de straten stonden daar kraampjes van het Rode Kruis, waar ze werden voorzien van mondvoorraad. Onmiddellijk daarop moesten ze plaats nemen in een reizigerswagon van een van de verschillende treinen die klaar stonden om verder naar het zuiden te trekken.

Pikant detail, iets wat de drie anderen op dat ogenblik echt niet zo leuk vonden : in de algemene verwarring, toen iedereen het zijne zocht aan de kraampjes, toen iedereen een goede plaats zocht in de wagons, geraakten ze Edmond Van Damme kwijt. Ze hebben hem nooit meer gezien, in Frankrijk tenminste niet. Alleen veel later, terug thuis !

In de voormiddag van de volgende dag - ze hadden de nacht dus in de treinwagon doorgebracht - probeerden ze voorzichtig in de omtrek van het station wat etenswaren aan te kopen. De standjes van het Rode Kruis waren ondertussen verdwenen. En het verdwijnen van Edmond Van Damme indachtig, hielden ze op hun aankooptochten angstvallig de treinen in de gaten. Ze schrikten op bij het minste geluid van een stoomfluit, bang als ze waren om ook hun reisgenoten te verliezen.

Toen de trein rond de middag dan eindelijk vertrok, hadden onze drie Wachtebekenaren het gezelschap gekregen van vier streekgenoten, vier jonge kerels uit Desteldonk. Dat waren Hubert Van de Voorde, de latere advocaat die zijn carrière afsloot als vrederechter te Zelzate, de zoon van het Desteldonkse schoolhoofd in die tijd en twee broers, wier naam Duckx zou geweest zijn.

Ze arriveerden zonder ongemakken te Bordeaux. Het was de bedoeling dat ze van daar uit zouden verscheept worden naar Engeland. Maar schepen, boten en bootjes waren er in die dagen niet genoeg om al wie weg wou of weg moest over zee naar het "veilige" Engeland te brengen. Hoewel de transporten naar Bordeaux veilig en wel waren verlopen, ging het er achter hun rug, meer naar het noorden toe, niet zo rustig meer aan toe.

De Duitse speerpunten rukten in snel tempo naar de kust op en verwekten paniek bij de geallieerde legerleiding. Alle mogelijke transportschepen werden zoveel als mogelijk bij de hand gehouden in de havens die nog ter beschikking stonden, en zeker niet meer naar het zuiden afgeleid. Het schip voor onze jonge gasten kwam dus niet...

Altijd maar in dezelfde trein werden ze in de richting Toulouse gestuurd, midden in de nacht. Het Rode Kruis was weerom present en voorzag de dorpelaars van brood en vlees in blik. De reis ging verder naar het zuid-oosten en warempel, nu en dan kregen ze het blauw van de Middellandse Zee te zien : op dat moment wisten ze eigenlijk niet goed om welke zee het ging. Waarschijnlijk volgde de trein dus ongeveer de kustlijn tussen Narbonne en Montpellier. Rond de middag stopte de trein in de buurt van Serviers-Labaume en daar werden zo'n vijftig man van de trein gehaald. In dat dorp zouden ze ingekwartierd worden. Het is gelegen op een goeie zes kilometer van het enig mooie middeleeuwse stadje Uzès, en op zo'n 32 kilometer van Nîmes, waar de Romeinen de bouwwerken hebben neergezet die nu nog altijd te bewonderen zijn. Nog iets dichterbij dan Nîmes konden ze ook de wereldberoemde Pont du Gard gaan bezoeken, het Romeinse aquaduct waarover water naar de stad werd aangevoerd. Voorlopig echter dachten de jongens niet aan toeristische uitstapen...

Het vijftigkoppige contingent werd onder het bevel gesteld van een Franstalig Belgisch officier, niet zo hoog in graad, dacht mijn zegsman, misschien een kapitein of een luitenant... de militaire graden hadden ze nog niet geleerd ! Beneden in het dorp was er een café met een zaaltje : daar werden de ongeveer 25 Walen ingekwartierd. De rest, de Vlamingen dus, moesten nog een paar kilometer verder, een helling op, waar ze in een schaapsstal werden gekazerneerd en op stro konden slapen.

Voor eten werd alle dagen na aankomst gezorgd op de koer van de gemeenteschool. Het menu bestond gewoonlijk uit soep, waarin aardappelen en schapenvlees werd verwerkt door een Franse kok, die als oudstrijder van de Eerste Wereldoorlog enkele woorden Duits had meegepikt. Het was dus in het Duits dat hij met de Vlamingen "converseerde" : de brave borst dacht wellicht dat het zo hoorde. Nu en dan, maar niet elke dag, kwam een bakker van elders naar het dorp. Zijn komst werd met getoeter aangekondigd, en dan ontstond een loopkoers naar het brood. De burgemeester van het dorp was een slager : ook daar viel van tijd tot tijd wel wat te rapen. Ook voor de Vlamingen. Want behalve een winkeltje had de slager-burgemeester ook nog een jonge dochter, op wie een mooiprater uit Desteldonk een licht fascinerende invloed had. Zijn latere beroepskeuze ligt er niet om... Deze opperbste verstandhouding had zo haar voordelen. Niemand van de vluchtelingen mocht het dorp verlaten zonder schriftelijke toestemming van "monsieur le maire". En die kregen onze jongens uit Desteldonk en Wachtebeke makkelijk los. Op die manier hebben ze in de loop van hun maandenlang verblijf toch de gelegenheid gehad om Uzès en Nîmes te bezoeken...

Want wat deden ze daar eigenlijk al die tijd ? Helemaal niets, zegt meester De Mol. Het was daar een losse bende, die de tijd doorbracht zoals het uitkwam. De officier liet zich nooit boven aan de schaapskooi zien, zodat er ook van gezag geen sprake was. 's Zondags gingen ze wel in het dorp naar de mis, want behalve dat ze daarmee aan hun plichten wilden voldoen, was deze kerkgang ook een welgekomen verstrooiing.

Ze hebben het daar trouwens meegemaakt dat de pastoor in zijn preek op de zondag na 28 mei, de dag van de Belgische capitulatie dus, de Belgische koning Leopold III openlijk een verrader noemde. De koning was in de ogen van die Fransen daar wellicht de enige schuldige, want de betrekkingen tussen de vluchtelingen en de plaatselijke bevolking verzuurden daardoor niet. Toch heeft deze preek nog een staartje gehad, en wel in de vorm van een andere preek. De Belgische aalmoezenier voor de gedeporteerden in die streek was de heer Jan Deventer, die vele studenten later nog als leraar hebben gekend aan de normaalschool in Sint-Niklaas. Die hield sermoen in een kleine kapel, op de zondag na 22 juni. Die dag hadden de Fransen

een wapenstilstand met de Duitsers ondertekend. En voor een publiek van gelovigen dat zowel uit Fransen als uit Belgen bestond, sprak aalmoezenier Deventer nu over de Franse overgave. Dat werd hem niet in dank afgenomen. Een deftige heer, waarschijnlijk een baron, die tot dan de dienst had bijgewoond, verliet woedend de kapel...

De verdere weken verliepen in steeds maar dezelfde eentonigheid. De lange rij saaie dagen werd slechts sporadisch onderbroken door bijvoorbeeld een bezoekje aan Uzès, waar men zich dan wat kleren of schoeisel kon aanschaffen. Dat was wel nodig, want na al die tijd zagen onze kerels er natuurlijk niet meer uit als elegante Don Juans. Een aparte dag vormde toch wel de Franse nationale feestdag, de fameuze Quatorze Juillet. Die werd daar wel gevierd. Dat kon nog, omdat bij de wapenstilstand een demarcatielijn voor de Duitse bezetting was getrokken, die Frankrijk van west naar oost praktisch in twee deelde : ten noorden van de lijn en langs de Atlantische kust zaten de Duitse troepen; ten zuiden had de Franse Vichy-regering het voor het zeggen. Dat maakte dat onze jongens op die veertiende juli nog steeds geen Duitse militair hadden gezien. Ze kregen op die dag een vaatje jonge rode wijn, dat ze dan ook "soldaat" hebben gemaakt. Maar "we zijn er allemaal niet goed van geweest", zegt Evarist De Mol. We waren die drank niet gewoon en we hebben dan ook allemaal buiten onder de blote hemel geslapen !

Het moet wel op of rond 12 augustus geweest zijn dat de Vlamingen boven op de helling het bevel kregen hun spullen samen te rapen en beneden naar het dorp te komen. Daar moesten ze "in rang" gaan staan, evenals trouwens hun Waalse soortgenoten. Bepaalde kerels uit die groep werden de huid vol gescholden door de Franse dorpeelingen : voor zover onze Vlamingen konden begrijpen waren daar wel enkele Walen geweest die meer hadden gedaan dan alleen maar het handje vasthouden van de plaatselijke schone daar beneden in het dorp...

Opgestapt werd nu naar de treinhalt. Daar stond een trein, ditmaal samengesteld uit veewagens, waarin stro was gespreid. En zo ving de terugreis naar het vaderland aan. Toiletten en ander comfort waren natuurlijk niet voorhanden. Dus stopte de trein geregeld, na een bepaald traject, in het open veld : iedereen sprintte de trein uit om te doen wat hij nodig vond, en eventueel de beentjes nog eens te strekken. De machinist gaf met een drievoudig fluitsignaal aan dat hij opnieuw ging starten : niemand moest de reizigers aanporren om weerom vlug hun plaatsen in te nemen.

Aan de demarcatiegrens zagen ze "hun" eerste Duitser, nota bene aan de arm van een Franse (?) vrouw, zo dachten ze toch. En, ongehoorde luxe, zonder één keer te moeten overstappen bracht het konvooi hen tot in het station van Schaarbeek. Vandaar namen ze de personentrein naar Gent-Sint-Pieters, in Gent de bus langs de westkant van het kanaal Gent-Terneuzen, in Terdonk de passerelle over (de bruggen waren in de lucht gevlogen gedurende de Meidagen) en zo te voet naar huis. Op Lieve-Vrouw-Hemelvaart, 15 augustus 1940, waren ze terug vanwaar ze vertrokken waren...

Praktisch drie volle maanden waren ze van huis weg geweest. Voor jongens van 16-17 jaar was dit een memorabel avontuur, dat al bij al nog goed is afgelopen : die hele tijd hebben ze geen enkele oorlogshandeling gezien, laat staan meegemaakt. Hier in Wachtebeke stonden ze verbaasd te kijken naar de platgeschoten huizen in een kleine straal rond de kerk... Hun ouders, hun familie en hun burens hadden hier ook wel een en ander meegemaakt. Maar ze waren weer samen. En daarvoor waren ze dankbaar. En ook heel Wachtebeke was blij hen heelhuids terug te hebben...

Wies Creve
December 1996.

"HET HEIDEBOS"

Met de naam "Heidebos" een bepaald gebied aangeduid aan de grensscheiding tussen Wachtebeke en Moerbeke-Waas. Eind 1996 kon men in de kranten vernemen dat het "heidebos" werd aangekocht door VZW Natuurreservaten. De oppervlakte van de aankoop van de VZW Natuurreservaten bedraagt 127 hectaren. Hiervan situeert zich 3/5 op het grondgebied van Wachtebeke en 2/5 op het grondgebied van Moerbeke-Waas.

Door deze niet onbelangrijke aankoop kan men verzekerd zijn dat de huidige fauna en flora zal bewaard en beheerd worden. Het eens ontoegankelijk gebied zal binnen afzienbare tijd gedeeltelijk en periodiek opengesteld worden voor het publiek. Om alles in goede banen te leiden werd een plaatselijke vereniging Natuurreservaten opgericht. Er zullen steeds voor en tegenstanders zijn over de huidige toestand. Toch kunnen wij er niet naast zien dat deze groene long op de grensscheiding van Wachtebeke en Moerbeke-Waas een noodzaak is. Nog niet zolang geleden was er sprake van de aanleg van een golfterrein in dit gebied. Dit zou wel een verfraaiing van het gebied met zich meegebracht hebben maar de ecologische waarde zou tot nul herleid worden.

Achter de bomen, struiken en heide die het gebied rijk is steekt eveneens een boeiende geschiedenis. Slechts weinigen hebben daar weet van. Daarom willen wij een kleine en voorlopige toelichting geven aangaande de evolutie van dit gebied.

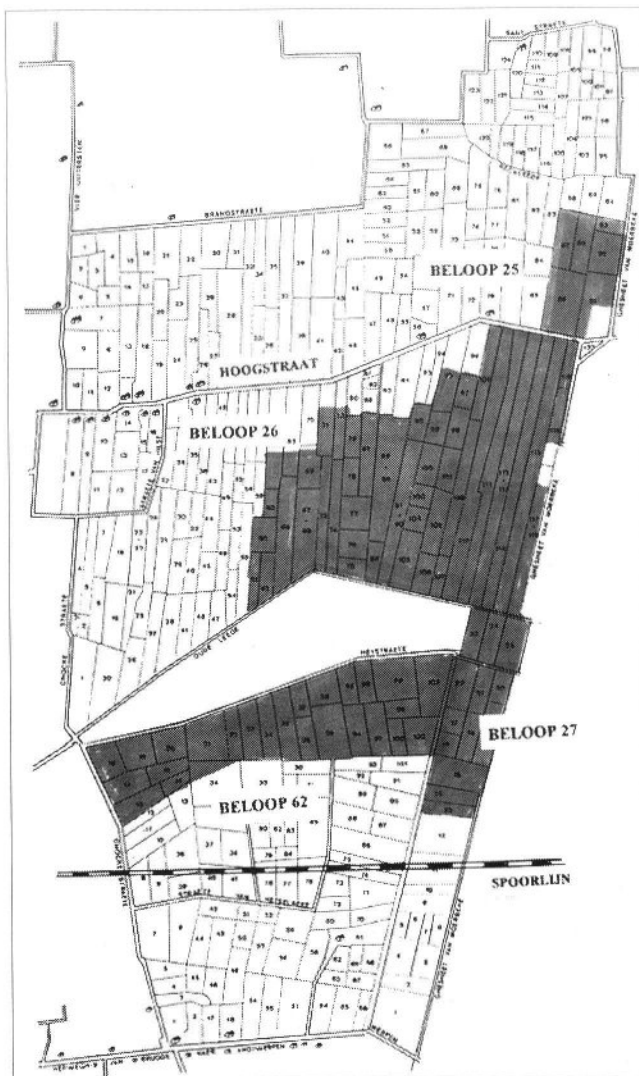
DEEL GELEGEN OP WACHTEBEKE

Ligging:

Het aangekochte gebied op de gemeente Wachtebeke is ongeveer 75 hectaren groot. Het is gelegen op de grensscheiding tussen Wachtebeke en Moerbeke-Waas. Het noordelijk gedeelte grenst aan het einde van de Hoogstraat. Ten noorden van de Hoogstraat zijn nog een zestal percelen grond aangekocht. Deze percelen vormen een aaneensluitend geheel. De bossen die op het einde van de Hoogstraat aan de straat raken, zijn eveneens in dit gebied opgenomen. Verder richting Wachtebeke (indien men van aan de grensscheiding met Moerbeke-Waas vertrekt) in de Hoogstraat tot ongeveer midden tussen de afstand van de Weide en de scheiding met Moerbeke-Waas zijn alle achterliggende gronden in het reservaat begrepen.

Wanneer men de Weide inslaat richting Knokkestraat rijdt dan komt men op een bepaald ogenblik de oude jachtwachterswoning tegen. Men neemt nu de richting Peene, een tiental meters verder ligt aan de linkerkant de Heidestraat. Tot ongeveer de helft van de afstand tussen de Heidestraat en de spoorweg is er een strook die loopt tot aan de grensscheiding met Moerbeke-Waas die ook in dit gebied is opgenomen. Wanneer men de Heidestraat inrijdt bevindt zich links een privé-verkaveling die reeds tientallen jaren een doorn is in het oog van menig natuurliefhebber.

Bij deze indeling hebben wij toch enkele opmerkingen. Zo heeft de verkoper moedwillig enkele percelen kadastraal verdeeld om indien het hem uitkomt later voor grof geldgewin te verkopen. Dit valt vooral op aan de Hoogstraat waarbij op sommige plaatsen de gronden die aan de straat raken alleen de achterliggende grond werd verkocht. Hetzelfde gebeurde in de omgeving van het jachtwachtershuis te Moerbeke-Waas. Daar heeft men 1 hectare grond, die normaal niet bij de woning hoort, bij de woning gelaten. Ook ten noorden van de Hoogstraat is er een kleine hoek uit een perceel weggelaten. Op die hoek staat een buitenverblijf? (een oude tram). Om een beter overzicht te hebben zie het bijhorende plan nr. 1.

Naamgeving:

Volgens de krantenberichten noemt dit gebied de "heidebossen". Dit toponiem is ingegeven door de naam heide waarop bossen zouden geplant zijn. Dit is een verkeerde naamgeving voor het aangekochte gedeelte. Die naam voor die plaats is maar ontstaan rond 1900. Wachtebeke werd, vanaf het ontstaan, bij haar geografische indeling ingedeeld in "belopen". (Zie jaarboek Heemkundige Kring 'Oud Wachtebeke' nr. 23: Langs Wachtebeekse wegen.) In die periode waren er enkele andere naamgevingen voor het gebied dat nu als natuurreservaat is aangekocht.

Het gebied viel voor het jaar 1800 onder het beloop nummer 25, 26, 27 en 62. Wat betreft het gedeelte dat onder het beloop 25 en 26 valt, kunnen wij geen specifieke naamgeving geven. Het perceel nummer 64 in beloop nummer 26 kreeg het toponiem "*Het Hospitaal*". Waarschijnlijk heeft dit stuk toebehoord aan een "*refuze*" (hospitaal).

Het gedeelte dat behoort tot het 27ste beloop kreeg de naam "*De Aelmosse van Sint-Baefs*". Dit gebied behoorde toe aan de heerlijkheid van "*Wulfsdonck*". Men sprak van "*saeylant geleghen binnen wachtebeke op d'heerlijchede van den wulfsdonck daer men noemt d'allemoesenhede van Ste Baefs*".

Het gedeelte dat behoort tot het 62ste beloop noemde men "*Peene landen*".

Het stuk land gelegen ten noorden van de Heidestraat dat nu een particuliere verkaveling is en waarop verschillende weekend verblijf-

ven staan kreeg als toponiem "**Heidebos**". De noordzijde van dit perceel wordt begrensd door de "**Oude Lede**". Dit moet een turf-kanaal geweest zijn dat uitmondde in de Moervaart en gebruikt werd bij de ontginning van dit gebied.

Evolutie van het gebruik van de gronden:

De naamgeving laat vermoeden dat dit gebied altijd een stuk heide was met daartussen bossen. Bij nader onderzoek blijkt dit een verkeerde opvatting te zijn. In de vroege Middeleeuwen was dit een ontgonnen gebied en werd er intensief aan landbouw gedaan. Aan de hand van de bijhorende tabel willen wij een evolutie geven van het gebruik van de gronden. Een gedeelte van die gronden, beloop 25 en

26, was in de meeste gevallen eigendom van verschillende landbouwers. Het gedeelte van het beloop 27 was eigendom van de heerlijkheid "**Wulfdonk**" en het gedeelte van het beloop 62 (Peene Landen) was eigendom van "**IClooster van O.L.V. tot Nazareth**".

Uit deze bijhorende lijst blijkt dat in 1662 de meeste gronden werden gebruikt als landbouwgrond. Een groot gedeelte van die grond was hooiland. Een ander deel was bos. Welke soort bos het was, is niet vermeld. Een kleinstuk was heide.

Bij het opmaken van de Ferrariskaarten in 1770 was dit gebied voor de overgrote meerderheid ingekleurd als bos. Wij kunnen stellen dat door de verdere ontginning in Wachtebeke, zodat er op andere plaatsen betere gronden in cultuur konden gebracht worden, deze

1662 - Beloop 25 nummer	Gebruik	1855 - Kadaster nummer	Gebruik	Bijzonderheid
86	bos	580 - 581	bos	
87	bos	571 - 572	bos	
90	bos	573	bos	
91	land	576 - 577 - 579	576 - 577 bos 579 - sparrenbos	
92	land	575	sparrenbos	
93	land	574	sparrenbos	

1662 - Beloop 26 nummer	Gebruik	1855 - Kadaster nummer	Gebruik	Bijzonderheid
60	land	1063	sparrenbos	
61	land	1063	sparrenbos	
62	land	1063	sparrenbos	
63	bos	925	sparrenbos	
64	land	926	bos	Het Hospitaal
65	land	927	bos	
66	eikenbomen	927,929,930	927 - bos 929 - sparrenbos 930 - bos	
67	bos	931	sparrenbos	
68	bos	931	sparrenbos	
69	bos	935	bos	
70	bos	935	bos	
71	bos	936	bos	
72	bos	932,933,934	bos	
73	land	937,938	bos	
74	land	939,940	939 - sparrenbos 940 - bos	
75	land	941	bos	
76	land	942	land	
77	land	943,944	sparrenbos	
78	land	946	bos	
79	land	947	bos	
85	land	955	sparrenbos	
86	land	955	sparrenbos	
87	land	955	sparrenbos	
88	land	955	sparrenbos	
89	bos en land	956	sparrenbos	
90	land	957	bos	
91	land	957	bos	
92	land	958	land	
95	land	963	sparrenbos	
97	land	969	sparrenbos	
98	land	969	sparrenbos	
99	land	964	land	
100	bos	965	sparrenbos	
101	land	969	sparrenbos	
102	land	969	sparrenbos	

103	land	966	sparrenbos	
104	land	966	sparrenbos	
105	land	966	sparrenbos	
106	land	968	sparrenbos	
107	land en bos	976,977	bos	
108	bos	975	bos	
109	bos	971,972	sparrenbos	
110	hooiland	978,979,980	bos	
111	hooiland	978,979,980	bos	
112	hooiland	981,982	981 - bos 982 - sparrenbos	
113	hooiland	981	bos	
114	hooiland	983,984	983 - sparrenbos 984 - bos	
115	hooiland	985,986,987	985 - sparrenbos 986 - sparrenbos 987 - bos	
116	hooiland	992	bos	
117	hooiland	991	sparrenbos	
118	hooiland	989,990	989 - heide 990 - bos	
119	hooiland	988	bos	

1662 - Beloop 27 nummer	Gebruik	1855 - Kadaster nummer	Gebruik	Bijzonderheid
13	land	1406	sparrenbos	
14	bos en land	1405	bos	
15	land	1404	bos	
16	land	1403	sparrenbos	
17	land	1402	sparrenbos	
18	land	1401	bos	
19	land	1400	bos	
20	land	1399	bos	
21	land	1398	sparrebos	
22	land	1397	sparrebos	
23	land	997	bos	
24	bos	995,996	sparrenbos	
25	land	993,994	sparrenbos	

1662 - Beloop 62 nummer	Gebruik	1855 - Kadaster nummer	Gebruik	Bijzonderheid
14	land	1247,1248	1247 - land 1248 - bos	
15	land	1245,1246	land	
16	land	1242	land	
17	land	1243,1244	bos	
18	land	1239	land	
19	land	1240	bos	
20	land	1241	bos	
21	land	1300	bos	
22	land	1300	bos	
23	land	1301	land	
24	land	1302	land	
25	land	1304	kapbos	
26	land	1305,1306,1307	1305,1307 - bos 1306 - land	
27	land	1308,1309,1310	1308,1310 - bos 1309 - land	
28	land	1311	bos	
29	land	1312,1313	land	
93	land	1380	bos	
94	land	1387,1388,1389	1387,1389 - bos 1388 - land	
95	land	1390	land	
96	land I	1391	bos	
97	land	1386	bos	

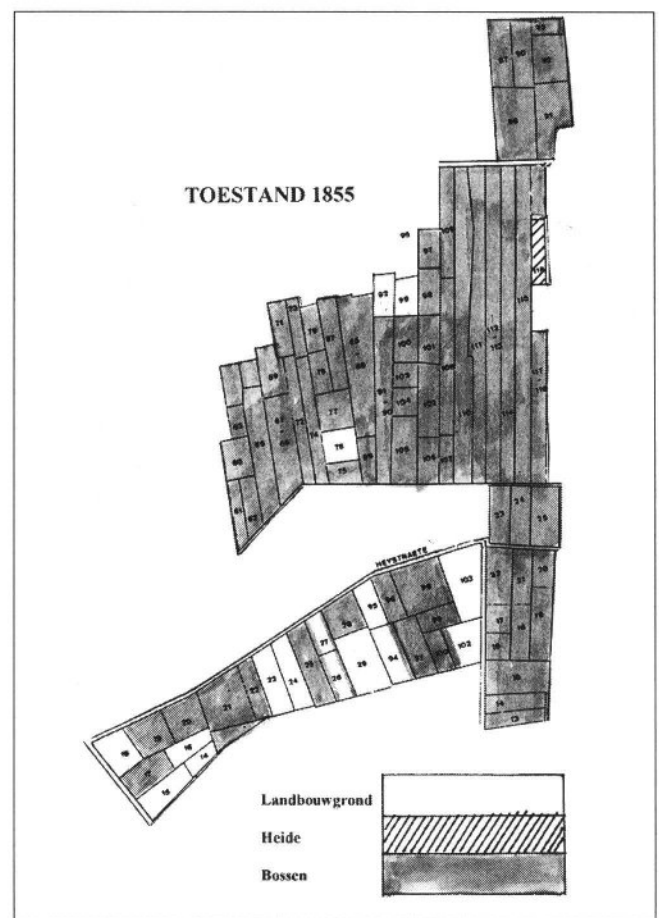
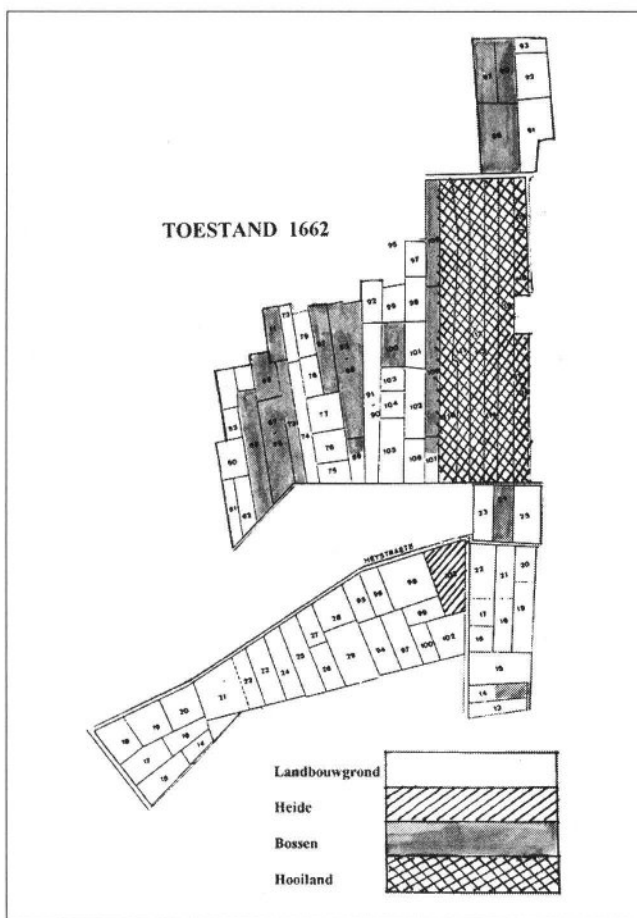
98	land	1392,1393	bos	
99	land	1394	bos	
100	land	1383,1384,1385	1383,1385 - bos 1384 - bos	
102	land	1381,1382	1381 - land 1382 - bos	
103	heide	1395,1396	land	

magere gronden niet meer voldoende geschikt waren voor landbouw. De bebossing moet zich gesitueerd hebben tussen de jaren 1700 en 1750. Het beeld van het gebruik van de gronden in 1855 bevestigt deze stelling. Het valt op dat de stukken landbouwgrond die zich nog in die zone bevinden allemaal een beschermende houtkant van enkele meter hebben. (Dit is nog te zien bij andere landbouwgronden in het "Peene Goed".) Deze houtkanten moesten de erosie van de gronden tegen gaan en brachten tevens de nodige brandstof voort voor verwarming en bakkerijen. In 1855 wordt er verschil gemaakt tussen bossen en sparrenbossen. Dit komt omdat er verschillende belastingen geheven werden tussen bossen en sparrenbossen.

Om dit alles ecologisch te verantwoorden zal er in de toekomst aan bosbeheer moeten gedaan worden.

Bij een andere gelegenheid gaan wij nog dieper in op dit gebied, en zullen wij de situatie schetsen van in de jaren 1580. Ook het gebied dat op Moerbeekse bodem ligt en in de volksmond gekend is als "Het Vliegplein" zullen wij uitvoerig beschrijven en in kaart brengen. In dit gebied stonden in 1580 vijf windmolens. Vandaar het economisch belang van dit gebied in de Middeleeuwen.

P. Hesters

INHOUDSTAFEL:

Voorwoord	
Staat van onze bevolking	
De Heemkundige Kring nodigt uit	
Aanpassing van de gemeentegrens te Moerbeke en te Wachtebeke onder Frans bestuur (1797-1814)	
Het Lyceum van Wachtebeke	
Op en rond het podium	
De schitterende bange meidagen van 1940	
Onze jongens in Frankrijk (3)	
Het heidebos	

Cesar David	blz. 33
Adrie de Kraker	blz. 34
Cesar David	blz. 36
Guy De Brant	blz. 37
Bert Vervae	blz. 41
Ev. De Mol	blz. 42
Wies Creve	blz. 43
P. Hesters	blz. 45

Driemaandelijks mededelingsblad van de
Heemkundige Kring „Oud Wachtebeke”

23ste jaargang 1996 - 4de kwartaal

Afgiftekantoor: Gent X

Verantwoordelijk uitgever:
Paul HESTERS
Stationsstraat 165
9185 Wachtebeke

© kaftfoto: J. Semey - RUG

